

๕๒๘. ปภาสติมิห์ พุยมหิ
ผลิกาสุ สุนิมมิต์
นารีรวรคณาภิณณั
ฎฎาการวิโรจิต์
๕๒๙. อุเปตัง อนุนปาเนหิ
นจจคิตเทหิ จุภยั
นชุไซ อนุปรียาติ^๑
นानาปุพฺพหุมายุตา.
๕๓๐. วิตุตี หิ มัง วินุหติ สุต ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตัง มาตลฺลิตฺ เทวสารถี
อัย นุ มจฺจใจิ กิมกาสฺสิ สากุ์
โย โมทติ สคฺคปุปฺตโต วิมานเ.
๕๓๑. ตสฺส ปุฎฺโฐ วิยาภาสิ
มาตลฺลิตฺ เทวสารถี
วิปากัง ปุณฺณกมฺมานัง
ชานัง อกฺขาสฺสิชานโต.
๕๓๒. มิถิลายั คหปติ
เอส ทานปตี อุ
อาราเม อุทปาเน จ
๕๒๘. วิมาน อัมบุณฺณานุกาพตคตตังติ
แล้วนี้ สว่างใสวออกจากฝาแก้ว
ผลิก เกิดอนกล่นไปด้วยหมู
นางเทพอัปสรผู้ประเสริฐ รุ่งเรือง
ด้วยเรือนยอด.
๕๒๙. สมบูรณ์ด้วยข้าวและน้ำ งดงาม
ด้วยการพ้อนรำและขับร้อง ทั้ง ๒
แม่น้ำประกอบด้วยไม้ดอกต่าง ๆ
ล้อมรอบวิมานนั้น.
๕๓๐. ดูกรมาตลีเทพสารถี ก็ความ
ปลื้มใจ ย่อมเกิดแก่เรา เพราะ
ได้เห็น ความเป็นไปในวิมานนี้
เราขอถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำ
กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึง
สวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน.
๕๓๑. มาตลีเทพสารถี อัมพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบวา.
๕๓๒. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดี อยู่ใน
เมืองมิถิลา เป็นทานบดี ได้สร้าง
อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน

^๑ จ. จานุปรียาติ. เหวมฺปรียิ.

นขุไซ ออนุปริยายติ
 นานาปุပ္พทุมายุตตา.

๕๓๘. ราชายตนา กปิฏสา จ
 อมพา सालา จ ชมพูโย
 ตินุฑกา จ ปิยาลา จ
 ทูมา นิจุจผลา พหู.

๕๓๙. วิตุตี หิ มัม วินุฑติ สุต ทิสฺวา
 ปุจุฉามิ ตัม มาตลิต เทวสารถิ
 อยัม นุ มจฺโจ กิมกาสิ สาธุ
 โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเ.

๕๔๐. ตสฺส ปุฏฺโง วิยากาลิ
 มาตลิต เทวสารถิ
 วิปากัม ปุณฺณกมฺมานัม
 ชานัม อกฺขาสิชานโต

๕๔๑. มิติลาโย คหปติ
 เอส ทานปตี อาหุ
 อารามเ อูทปานเ จ
 ปปำ สงฺกมฺนานิ จ.
 อรหฺนฺเต สิตฺถิเว
 สกฺกจฺจัม ปฏิปาทยิ.

แม่น้ำประกอบด้วย ต้นไม้ดอก
 ต่าง ๆ ล้อมรอบวิมานนั้น.

๕๓๘. มีไม้เกด ไม้มะขวิด ไม้มะม่วง
 ไม้สาละ ไม้ชมพู ไม้มะพลับ
 และไม้มะหาด เป็นอันมาก
 มีผลเป็นนิตย์.

๕๓๙. ดูรมาตลิตเทพสารถิก็ความปลื้มใจ
 ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็นความ
 เป็นไปในวิมานนี้ เราขอถามท่าน
 เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำกรรมดีอะไร
 ไว้หนอ จึงได้มาถึงสวรรค์บันเทิง
 อยู่ในวิมาน.

๕๔๐. มาตลิตเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
 กรรม อันเป็นบุญทั้งหลาย
 จึงทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
 ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๕๔๑. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดีอยู่ใน
 เมืองมิติลา เป็นทานบดี ได้สร้าง
 อาราม ป่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน
 ได้ปฏิบัติพระอรหันต์ ผู้เยือกเย็น
 โดยเคารพ.

๕๔๒. จีวร^๑ ปิณฑปาทนุจ
 ปรจุย^๑ สยนาสน^๑
 อทาสี อุชุกุเตสุ
 วิปฺปสนฺเนน เจตสา

๕๔๓. จาตุทฺทสี่ ปญฺจทสี่
 ยา จ ปกฺขสุส อฏฺฐมี
 ปาฏิหาริยปกฺขญฺจ
 อฏฺฐจฺจสุสฺสมาหิต^๑.

๕๔๔. อุโปสถ^๑ อุปวสิ
 สทา สีเลสุ สํวโต
 สญฺญโม สํวิภาโค จ
 โส วิมานสมิ โมทติ.

๕๔๕. ปภาสตีมิท^๑ พุยมุท^๑
 เวพฺริยาสุ นิมฺมิต^๑
 อุเปต^๑ ภูมิภาเคหิ
 วิกตฺต^๑ ภาคโส มิต^๑.

๕๔๖. อาลมพฺร^๑ มุทิงคา จ
 นจฺจคีตา สุวาทิตา
 ทิพฺพา สทฺทา นิจฺจรฺนฺติ
 สวนียา มโนรมา.

๕๔๒. ได้ถวายจีวร ปิณฑปาทเสนาสนะ
 และคิลานปัจจุย ในท่านผู้ปฏิบัติ
 ชื่อตรงทั้งหลาย ด้วยจิตอัน
 เลื่อมใส

๕๔๓. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบ
 ด้วยองค์ ๘ ตลอดดีถีที่ ๑๔
 ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปักข์ และตลอด
 วันปาฏิหาริย์ปักข์.

๕๔๔. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวม
 และบริจาคทานเป็นนิตย์ จึงมา
 บันเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า.

๕๔๕. วิมานนี้ อันบุญญาภาพตกแต่ง
 ดีแล้ว สว่างไสวออกจากฝาแก้ว
 ไพฑูรย์ ประกอบด้วยภูมิจาค
 (อันนารีธรรมย์) จัดสรร คัดเลือก
 ไว้เป็นส่วน ๆ.

๕๔๖. เสียงทิพย์ คือ เสียงเปิงมาง
 เสียงตะโพน การฟ้อนรำขับร้อง
 และเสียงระโคมดนตรี ย่อม
 เปล่งออกน่าฟัง นารีธรรมย์ใจ.

^๑ ฉ. อาฬมพฺร.

๕๔๗. นานี เอวํ คตํ ชาตุ
 เอวํ สุรจิริํ ปุเร
 สทฺทํ สมฺภิกขานามิ
 ทิฏฺฐจํ วา ยทิวา สุตํ.
๕๔๘. วิตฺถี ทิ มํ วินฺหติ สุต ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺเวทฺสวโร
 อยํ นุ มจฺจุใจิ กิเมกาสี สาคฺคํ
 โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเ.
๕๔๙. ตสฺส ปุญฺโใจิ วิยาภาสิ
 มาตลฺลิตฺเวทฺสวโร
 วิปากํ ปุญฺญกมฺมานํ
 ชานํ อกฺขาสีชานโต.
๕๕๐. พาราณสียํ คหฺปติ
 เอส ทานปตี อหุ
 อารามเ อุตฺปาเน จ
 ปปา สงฺกมฺนานิ จ
 อรหนฺเต สิตฺถิภูเต
 สกฺกจฺจํ ปฏิปาทยิ.
๕๕๑. จีวรํ ปิณฺฑทฺปาตญฺจ
 ปจฺจยํ สยนาสนํ
 อทาสี อชฺชฺญเตสฺ
 วิปฺปสฺสนเนน เจตสา.
๕๔๗. เราไม่รู้สีกว่าได้เห็นหรือได้ฟังเสียง
 อันเป็นไปอย่างนี้. อันไพบเราะ
 อย่างนี้ ในกาลก่อนเลย.
๕๔๘. ดูกรรมาตลิตฺเวทฺสวโร ก็ความ
 ปลื้มใจ ย่อมเกิดแก่เรา เพราะ
 ได้เห็นความเป็นไปในวิมานนี้ เรา
 ขอถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำ
 กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึง
 สวรรค์ บ้านเทิงอยู่ในวิมาน.
๕๔๙. มาตลิตฺเวทฺสวโร อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
 กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
 พยากรณ์แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
 ทรงทราบว่.
๕๕๐. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดี ในเมือง
 พาราณสี เป็นทานบดี ได้สร้าง
 อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และ
 สะพาน ได้ปฏิบัติพระอรหันต์
 ผู้เยือกเย็น โดยเคารพ.
๕๕๑. ได้ถวายจีวร ปิณฑปาตเสนาสนะ
 และคิลานปัจจัย ในท่านผู้ปฏิบัติ
 ซื่อตรง ด้วยจิตอันเลื่อมใส.

๕๕๒. จาตุททสี่ ปญจทสี่
 ยา จ ปกขสฺส อฏฺฐมี
 ปาฎิหาริยปกฺขณฺจ
 อฏฺฐจฺจสฺสมาหิตํ.

๕๕๓. อุโปสถํ อุปวสิ
 สทา สีเลสุ สํวุโต
 สญฺญโม สํวิภาโค จ
 โส วิมานสมฺมิ โมทติ.

๕๕๔. ยถา อุทฺยมาทิจฺจ
 โหติ โลहितโก มหา
 ตณฺฑมํ อิทํ พุยมุหํ
 ชาตฺรฺปสฺส นิรมิตํ.

๕๕๕. วิตุตี หิ มํ วินฺทติ สุต ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถิ
 อयํ นุ มจฺจเ อิมกาสิ สารุํ
 โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเ.

๕๕๖. ตสฺส ปุญฺจเ วิยากาลิ
 มาตลี เทวสารถิ
 วิปากํ ปุณฺณกมฺมานํ
 ชานํ อกฺขาสิชานโต.

๕๕๒. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดีถีที่ ๑๔ ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปีภษ และตลอดวันปาฏิหาริยปีภษ.

๕๕๓. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวมและบริจาทานเป็นนิตย์ จึงมาบังเียงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า.

๕๕๔. วิมานนี้ อันบุญญานุกาพตกแต่งดีแล้ว รุ่งเรือง สุขใส ดุจดวงอาทิตย์อุทัยดวงใหญ่ สีแดงฉะนั้น.

๕๕๕. ดูรมาตลีเทพสารถี ก็ความปลื้มใจ ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็นความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอดถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ได้ทำกรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึงสวรรค์ บังเียงอยู่ในวิมาน.

๕๕๖. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่งกรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิผู้ไม่ทรงทราบว่

๕๕๗. สาวตฤถิย์ คหปติ
 เอส ทานปตี อหุ
 อาราเม อุตปาเน จ
 ปปา สงกมนานิ จ
 อรหนเต สีติภูเต
 สกุกจจํ ปฏิปาทยิ.
๕๕๘. จีวรํ ปิณฑปาตณฺจ
 ปจฺจยํ สยนาสนํ
 อทาสี อชฺชุกเตสุ
 วิปฺปสฺสนุเนน เจตสา.
๕๕๙. จาตุทฺทสี ปญฺจทสี
 ยา จ ปกฺขสุส อญฺจมี
 ปาฏิหาริยปฺกฺขณฺจ
 อญฺจงฺคสุสฺมาหิตํ.
๕๖๐. อุโปสถํ อุปวสิ
 สทา สีเลสุ สํวุโต
 สญฺญโม สํวิภาโค จ
 โส วิมานสมฺมิ โมทติ.
๕๖๑. เวหายสาเม พนฺกา
 ชาตฺรฺอุปฺสฺส นิมฺมิตา
 ททฺทลฺลมาณา อาภนฺติ
 วิชฺชวพฺภกฺขนฺนฺตเร.
๕๕๗. เทพบุตรผู้นี้ เป็นคฤหบดี อยู่ใน
 เมืองสาวัตถี เป็นทานบดีได้สร้าง
 อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน
 ได้ปฏิบัติ พระอรหันต์ทั้งหลาย
 ผู้เยือกเย็น โดยเคารพ.
๕๕๘. ได้ถวาย จีวร ปิณฑบาต
 เสนาสนะ และคิลานปัจจัย ใน
 ทานผู้ปฏิบัติที่ตรงทั้งหลาย ด้วย
 จิต อันเลื่อมใส.
๕๕๙. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบ
 ด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดีดี
 ที่ ๑๔ ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งบัณฑิต
 และตลอดวันปาฏิหาริย์บัณฑิต.
๕๖๐. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวจ
 และบริจาคทานเป็นนิตย์ จึงมา
 บันเทิงในวิมาน พระเจ้าข้า.
๕๖๑. วิมานทอง เป็นอันมากนี้ อัน
 บุญญาอนุภาพตกแต่งดีแล้ว ลอย
 อยู่ในอากาศ รุ่งเรือง สว่างไสว
 ดุจสายฟ้า รุ่งเรืองอยู่ในระหว่ง
 ก้อนเมฆ ฉะนั้น.

เตสั เอตานิ จานานิ
ยานิ ตวั ราช ปัสสสิ.

๕๖๕. วิทิตานิ เต มหาราช
อวาสั ปาปกมมินิ
อโถ กลุยานกมฺมานิ
จานานิ วิทิตานิ เต
อุยฺยยานิทานิ ราชสิสิ
เทวราชสฺส สนฺตึเก.

๕๖๖. สหสฺสยฺตุตฺติ หยวาทิ
ทิพฺพยานมณฺเฑสิจฺจิตฺโต
ยายมาโน มหาราชชา
อุททา สิทฺตเร นเค
ทิสฺวานามนฺตยิ สฺสูตฺติ
อิเม เก นาม ปพฺพตา.

๕๖๗. ติสฺส ปฺนุจฺจ วิยาภาสิ
มาตสิ เทวสารถิ
วิปากิ ปฺนุณฺณกมฺมานิ
ชานิ อุกฺขาสิชานโต^๑.

พระองค์ทอดพระเนตร สถานที่
สถิตของเทพบุตรเหล่านั้น.

๕๖๕. ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์ทรง
ทราบสถานที่อยู่ของสัตว์ผู้มีการม
อันเป็นบาปและทรงทราบสถานที่
สถิต ของเหล่าเทพเจ้าผู้มีการม
งามแล้ว ข้าแต่พระราชา ผู้แสวง-
หาคุณอันใหญ่ เทัญพระองค์เสด็จ
ขึ้นไปในสำนักของท้าวสักกเทวราช
บัดนี้เกิด พระเจ้าข้า.

๕๖๖. พระเจ้าเนมิ ประทับอยู่บน
ทิพฺพยาน อันเทียมด้วยม้าสินธพ
ประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว ไปอยู่
ได้ทอดพระเนตรภูเขาหลายเทือก
ในระหว่างมหาสมุทรสี่ท้นดร ครั้น
ทอดพระเนตรแล้ว ได้ตรัสถาม
มาตสิเทพสารถิว่า ภูเขาเหล่านี้
ชื่ออะไร.

๕๖๗. มาตสิเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบวา.

^{๑-๑} ส. สฺยา. อ. ขยั คาทา น ทิสฺสติ.

วิปากัง ปุณฺณกมฺมานัง
ชานัง อกฺขาสีชานโต

๕๗๓. จิตฺตกุญฺโถติ ยํ อานุ
เทวราชปฺปเวสนัง
สุทฺถสฺสนสฺส คิริโน
ทวารัง เหตํ ปกาสติ.

๕๗๔. อเนกฺรูปํ รุจิริ
นानาจิตฺตํ ปกาสติ
อาภิณฺณํ อินฺทสทิสฺสึ
พฺยคุเมเหว สุรกุชิตํ
ปวิเสเตน ราชิสฺสิ
อรุรํ ภูมิมฺ ปกุกม.^๑

๕๗๕. สหสฺสยฺยุตฺตํ หยวาที
ทิพฺพยานมธิกุจฺจิตโต
ยายมาโน มหาราชชา
อทฺทา เทวสภํ อิทํ.

๕๗๖. ยถา สรเท อากาเส^๒
นีโลภาเส ปทิสฺสติ

กรรม อันเป็นบุญทั้งหลาย
จึงทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๕๗๓. ประตูดิ เขาเรียกชื่อว่าจิตตภูฏ
เป็นที่เสด็จเข้าออก แห่งท้าว-
สักกเทวราช ก็ประตูดิ เป็นประตูดิ
แห่งเทพนคร ตั้งอยู่ในที่สุด
แห่งภูเขาสุทฺถสสนะ ปราบภูอยู่.

๕๗๔. ประตูดิ มีรูปต่าง ๆ รุ่งเรือง งาม
วิจิตร ด้วยรัตนะต่าง ๆ มีรูปเช่นกับ
รูปพระอินทร์แวดล้อมรักษาดีแล้ว
ปรากฏดุจปาอันเสื่อโครงทั้งหลาย
รักษาดีแล้ว ฉะนั้น ข้าแต่พระราชชา
ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ขอเชิญ
พระองค์เสด็จเข้าไปทางประตูดิ
ทรงเหยียบภูมิมิภาค อันราบรื่นเกิด
พระเจ้าข้า.

๕๗๕. พระมหาราชชาเนมิ ประทับอยู่บน
ทิพพยาน อันเทียมด้วยม้าสินธพ
ประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว เสด็จไปอยู่
ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวสภา.

๕๗๖. วิมานนี้ อันบุญญาภานุภาพตกแต่ง
ดีแล้ว สว่างไสวออกจากฝาแก้ว

^{๑-๑} ฉ. ปวิเสเตน ราชิสฺสิ อรุรํ ภูมิมกุกม.

^๒ ฉ. อากาเส.

- ตฤปม์ อิทํ พยมฺหํ
เวฬุริยาสุ นิรมิตํ.
๕๗๗. วิตุตี หิ มํ วิบุทติ สุต ทิสฺวา
ปฺจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺว เทวสารถิ
อิมํ นุ พยมฺหํ กิมนฺนมาหุ.
๕๗๘. ตสฺส ปฺภุจฺจ วิทยาภาสิ
มาตลฺลิตฺว เทวสารถิ
วิปากํ ปุณฺณกมฺมานํ
ชานํ อกฺขาลิชาเนโต
๕๗๙. สุธมฺมาอิติ ยํ อานุ
เอเสสา^๑ ทิสฺสเด สภา
เวฬุริยารุจิรา จิตฺรา
ธารยฺนฺติ สุนิมิตา.
๕๘๐. อฏฺฐังสา สุกตา ฏมฺภา
สพฺเพ เวฬุริยามยา
ยตุถ เทวา ตาวตีสฺวา
สพฺเพ อินฺทปฺุโรหิตา.
- ไพฑูริยํ ดุจดังอากาศ สองแสง
เชี้ยวสด ปฺรากลฺกในสรวทกาล
ฉะนัน.
๕๗๗. ดูกรมมาตลีเทพสารถี ก็ความ
ปลื้มใจ ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้
เห็นความเป็นไปในวิมานนี้เราขอ
ถามท่าน วิมานนี้เขาเรียกชื่ออะไร.
๕๗๘. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่
๕๗๙. ชนทั้งหลาย เรียกวิมานใดว่า
สุธรรมา วิมานนี้มันเป็นเทวสภา
งามวิจิตร รุ่งเรืองด้วยแก้วไพฑูริย
อันบุญญาอนุภาพ ตกแต่งดีแล้ว
ปรากฏอยู่.
๕๘๐. มีเสาทั้งหลาย ๘ เหลี่ยม อัน
บุญกรรมกระทำดีแล้ว ล้วนแล้ว
ด้วยแก้วไพฑูริยทุก ๆ ต้น รองรับ
ไว้ เทพเจ้าชาวดาวดึงส์ทั้งปวง
แวดล้อม ทำวสัฏกเทวราชเป็น
ประธานในเทวสภาใด.

^๑ ฉ. ปสฺเสสา.

๕๘๑. อุตถิ เทวมนุสฺसानัน
 จินฺตยมนฺตา สมฺจฺจนเว
 ปวิเสเตน ราชิสฺสี^๑
 เทวานัน อนุโมทนา.

๕๘๒. ตํ เทวา ปฏินนุทิสฺสุ
 ทิสฺสุวา ราชานมาคตํ
 สุวาคตฺนุเต มหาราช
 อโถ เต อหุราคตํ
 นิสฺสีททานิ ราชิสฺสี
 เทวราชสฺส สนฺตฺติเก.

๕๘๓. สกฺโก ตํ^๒ ปฏินนุทิตฺต
 เวเทหิ มิถิลคฺคหิ
 นิมนฺตยิตฺต^๓ กาเมหิ
 อาสเนน จ วาสโว.

๕๘๔. สาธุ ไชสิ อนุปฺตฺโต
 อาวาสํ วสฺวตฺตินิ

๕๘๑. ประชุมคิดความเจริญ ของเทวดา
 และมนุษย์ทั้งหลาย ในเทวสถาน
 นั้น ข้าแต่พระราชาผู้แสวงหาคุณ
 ใหญ่ ขอเชิญพระองค์เสด็จเข้าไป
 ยังทิพยสถานอันเป็นที่อนุโมทนา
 ของเทวดาทั้งหลาย โดยทางนี้
 เกิด พระเจ้าข้า.

๕๘๒. เทพเจ้าทั้งหลาย เห็นพระเจ้า
 เนมินั้น เสด็จมาถึงแล้ว ก็พากัน
 ยินดีต้อนรับว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า
 ผู้แสวงหาคุณใหญ่ พระองค์เสด็จ
 มาดีแล้ว อนึ่ง พระองค์มิได้เสด็จ
 มาร้าย ขอเชิญประทับนั่งในที่ใกล้
 ทำวสัฏกเทวราช ณ บัดนี้เกิด.

๕๘๓. ทำวสัฏกเทวราช ยินดีต้อนรับ
 พระองค์ ผู้เป็นพระราชาแห่ง
 ชาววิเทหรัฐ ผู้ทรงสงเคราะห์
 ชาวกรุงมิถิลา ทำววาสวะ
 ทรงเชื้อเชิญด้วยทิพยกามารมณ์
 และอาสนะทิพย์ว่า

๕๘๔. ข้าแต่พระราชา ผู้แสวงหาคุณ
 อันใหญ่ เป็นการดีแล้วที่พระองค์

^๑ ฉ. ราชิสฺสี. เหวมฺปริปี.

^๒ ฉ. สกฺโกปี.

^๓ สฺ. อ. นิมนฺตยิ จ.

วส เทเวสุ ราชิลี
 สพพกามสมิทุริสุ
 ดาวดีเสสุ เทเวสุ
 ภูณช กามะ อมานุเสติ.

เสด็จมาถึงทิพยสถานอันเป็นที่อยู่
 ของเทพดาทั้งหลาย ผู้ยังสิ่งที
 ประสงค์ ให้เป็นไปได้ตามอำนาจ
 ขอเชิญพระองค์ ประทับอยู่ในหมู่
 เทพเจ้าผู้สำเร็จด้วยทิพยกามารมณ์
 ทั้งหมด เชิญพระองค์เสวยทิพย-
 กามารมณ์ อยู่ในหมู่เทพเจ้า
 ชาวดาวดึงส์เถิด พระเจ้าข้า.

๕๘๕. ยถา ยาจิตกัม ยานัน
 ยถา ยาจิตกัม ธนิน
 เอยัง สมุพทเมเวตัง
 ยัม ปโรโต ทานปัจจยา.

๕๘๕. สิ่งใดที่ได้มา เพราะคนอื่นให้
 เป็นปัจจัย สิ่งนั้นเปรียบเหมือน
 ยานหรือทรัพย์ที่ยืมเข้ามา ฉะนั้น.

๕๘๖. น จาหเมตมิจฺฉามิ
 ยัม ปโรโต ทานปัจจยา
 สยัม กตานิ ปุณฺณานิ
 ตัง เม อาเวณียัม^๑ ธนิน.

๕๘๖. หม่อมฉัน ไม่ปรารถนาสิ่งนั้น
 เพราะคนอื่นให้ เป็นปัจจัย
 บุญทั้งหลาย ที่หม่อมฉันทำเอง
 จะเป็นทรัพย์ติดตามหม่อมฉันไป.

๕๘๗. โสหนิ คนฺตุวา มนุสฺเสสุ
 กาทามิ กุสลัม พหุ
 ทาเนน สมจริยาย
 สกฺขมเนน ทเมน จ
 ยัม กตฺวา สุขิโต โหติ
 น จ ปัจฉานฺตุปฺปติ.

๕๘๗. หม่อมฉันนั้น จะกลับไปบำเพ็ญ
 กุศลให้มาก ในหมู่มนุษย์ ด้วย
 การบริจาคทาน ความประพฤติ
 สม่่าเสมอ ความสำรวมและ
 การฝึกอินทรีย์ (เพราะว่า) บุคคล
 ทำบุญแล้ว ย่อมมีความสุข และ
 ย่อมไม่ตามเดือดร้อนในภายหลัง.

^๑ ฉ. อาเวณิกัม.

๕๘๘. พหุปกาโร โน ภวํ
 มาตลี เทวสารถิ
 โย เม กลุยาณกมุมานํ
 ปาปานํ ปฏิทสฺสยิ^๑

๕๘๙. อิทํ วตฺวา นิมิราชา
 เวเทโห มิถิลคฺคโห
 ปุถฺยญฺญํ ยชิตฺวาน
 สญฺญมํ อชฺฌุปากมิตฺติ.

เนมิราชาชาตกํ จตฺตถุถิ.

๕๘๘. มาตลีเทพสารถิ ผู้เจริญ ได้
 แสดงสถานที่อยู่ ของทวยเทพ
 ผู้มีกรรมอันงาม และสถานที่อยู่
 ของสัตว์นรก ผู้มีกรรมอันลามก
 แก่เรา ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปการะมาก
 แก่เรา.

๕๘๙. พระเจ้าเนมิราชา พระราชาของ
 ชนชาววิเทหรัฐ ผู้ทรงสงเคราะห์
 ชาวเมืองมิถิลา ครั้นตรัสพระคาถา
 นี้ว่า (ผมหงอกงอกขึ้นบนศีรษะ
 ของเราแล้ว สมัยนี้เป็นกาล
 สมควร ที่เราจะบวช ดังนี้แล้ว)
 ทรงบูชาญญ เป็นอันมาก ทรงเข้า
 ถึงความสำรวมในศีล.

เนมิราชาชาดก ที่ ๔.

^๑ อ. ปฏิทสฺสยิ.

อดีตเต ฤๅษเว วิเทหภูเจ
 มิถิลนคร มฆเทโว นาม ราชา อโหสิ.
 โส จตุราสีติวสุสสทสุสานิ กุมารกัพี
 กัพี, จตุราสีติวสุสสทสุสานิ อปรชชั
 กาเรสิ, จตุราสีติวสุสสทสุสานิ รชชั
 กาเรนโต "ยทา เม สมุม กปฺปก
 สิริสมิ ปลิตานิ ปสุเสยฺยาสิ, ตทา
 เม อาโรเจยฺยาสิ"ติ อาห.

อปรภาเค กปฺปกิ ปลิตานิ ทิสฺวา
 รมุโณ อาโรเจสิ. โส สุวณฺณ-
 สณฺฑาเสน อุตฺตราเปตฺวา หตฺถ
 ปติฏฺฐาเปตฺวา ปลิตํ โอลิเกตฺวา
 อาคณฺตฺวา นลาตฺนเต อคฺคํ วิย
 มรณํ สมฺปสฺสมาโน "อิทานิ เม
 ปพฺพชิตกาโล"ติ กปฺปกสฺส คามวริ
 ทตฺวา เซฏฺฐปฺตติ ปกฺโกสาเปตฺวา
 "ตาด รชชั สมฺปฏฺิจฺจ, อหิ
 ปพฺพชิสฺสามีติ วตฺวา "กัการณา

ภิกษุทั้งหลาย ในอดีตกาล มี
 พระราชา ทรงพระนามว่ามฆเทวะ ใน
 มิถิลานคร แคว้นวิเทหะ. พระเจ้ามฆเทวะ
 นั้น ทรงเล่นกีฬาอย่างพระราชกุมาร
 ๔๔,๐๐๐ ปี, ทรงครองความเป็นอุปราชา
 ๔๔,๐๐๐ ปี, ครองราชสมบัติ (เป็น
 พระราชา) ๔๔,๐๐๐ ปี, จึงตรัสว่า "ดูกร
 ช่างกัลบกผู้สหาย ท่านเห็นผมหงอก
 บนศีรษะของเรา เมื่อใด เมื่อนั้น ท่าน
 พึงบอกแก่เราเถิด".

ครั้งกาลต่อมา นายช่างกัลบกภูษามาลา
 เห็นพระเกศาหงอก จึงกราบทูลแด่
 พระราชา. บรมกษัตริย์นั้น จึงให้ถอน
 ผมหงอก ด้วยพระแหนบทองคำ
 วางไว้ในพระหัตถ์ ทอดพระเนตร
 ผมหงอก ทรงพิจารณาความตาย
 ประหนึ่งว่า อยู่ที่สุดพระนลาฏ ฉะนั้น
 ทรงดำริว่า "บัดนี้ เป็นกาลที่เราจะ
 บวช" จึงพระราชทานบ้านส่วยแก่
 ช่างกัลบก ภูษามาลานั้น ทรงรับสั่ง
 ให้เรียกพระโอรสองค์ใหญ่มา ตรัสว่า
 "พ่อเจ้าจงรับราชสมบัติ, เราจักบวช"
 เมื่อพระโอรสทูลถามว่า "เพราะเหตุไร
 เสด็จพ่อ จึงทรงผนวชเล่า" เมื่อตรัส

เตสั สพฺพปจฺมึ นิพฺพตฺโต
 มชฺชเทโว นาม ราชา พุรฺหมโลเก
 จิตฺวา อตฺตโน วัสสิ โอลิเกนฺโต
 ทฺวิทฺธิ อุณานิ จตฺราสํติ ขตฺติยสทฺสฺสานิ
 ปพฺพชิตานิ ทิสฺวา ตฺวญฺจมานโส
 หุตฺวา "อิโต นฺโข ปริ ปวตฺติสฺสตี,
 น ปวตฺติสฺสตี"ติ วัสสิ โอลิเกนฺโต
 อปฺปวตฺตนาถํ ฅตฺวา "มม วัสสิ
 อหเมว สมฺภุสฺสสามิ"ติ จินฺตฺตฺวา
 ตโต จวิตฺวา มิถิลนคเร รมฺโถ
 อคฺคฺมเสลียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสฺสนฺธิ
 คณฺหิตฺวา ทสฺมาสจฺจเยน มาตฺกฺกุจฺฉิตฺโต
 นิกุชฺมิ.

ราชา ตสฺส นามคฺคฺคณทิวเส
 เนมิตฺตเก พุราหฺมณฺเ ปกุโกสาเปตฺวา
 ปุจฺฉิ. ลกฺขณานิ โอลิเกตฺวา
 "มหาราช อยิ กุมาโร ตฺมุหาก็ วัสสิ
 สมฺภุนฺโต อฺปปนฺโน, ตฺมุหาก็ วโส
 หิ ปพฺพชิตฺวโส, อิมสฺส กุมารสฺส
 ปฺริโต เนว คมิสฺสตี"ติ วทิสฺส. ตั

บรรดาภษัตริย์เหล่านั้น พระราชา
 ทรงพระนามว่า มชชเทวะ เกิดในพรหมโลก
 ก่อนกว่าภษัตริย์ทั้งปวง เมื่อดำรงอยู่
 ในพรหมโลกนั้น ทรงตรวจดวงศัของ
 พระองค์ ได้ทอดพระเนตรเห็นภษัตริย์
 ๘๓,๙๙๘ องค์ ผู้ผนวชแล้ว ก็มีพระทัย
 ยินดี ทรงเล็งแลดวงศัว่า "เบื้องหน้า
 แต่กาลนี้ไป วงศัจักเป็นไปหรือไม่เป็นไป
 หนอ" ก็ทรงทราบว่าวงศัจักไม่เป็นไป
 จึงทรงดำริว่า "เราเองจักสืบต่อวงศั
 ของเรา" แล้วเคลื่อนจากพรหมโลกนั้น
 มาถือปฏิสนธิในพระครรภ์แห่งอัครมเสลีย
 ของพระราชาในมิถิลานคร โดยกาล
 ล่วงไปสิบเดือน ก็ประสูติจากพระครรภ์
 ของมารดา.

พระราชา ทรงรับสั่งให้เรียกพราหมณ์
 ทั้งหลายผู้รู้การทำนายมาตริสถาม ในวัน
 เป็นที่ขนานพระนามพระราชกุมารนั้น.
 เหล่าพราหมณ์ ตรวจดูพระลักษณะ
 ทั้งหลายแล้ว กราบทูลว่า "ข้าแต่
 มหาราชเจ้า พระกุมารนี้เกิดสืบเชื้อ
 ราชวงศัของพระองค์แล้ว, เพราะว่า
 วงศัของพระองค์ เป็นวงศัของบรรพชิต,
 ต่อจากพระราชกุมารนี้ วงศันี้ก็จะไม่มี
 อีกต่อไป. พระราชา ครั้นทรงสดับคำ
 ของพวกพราหมณ์แล้ว ได้ทรงขนานนาม

สุตฺวา ราชชา "อัย รตจกุกเนมิ วิย
มม วังสิ ฆฎฺญโต ชาโต, ตสุมา
ตสุส "เนมิกุมารโ"ติ นามิ. กาทเรสุสามิ"ติ
"เนมิกุมารโ"ติสุส นามิ อกาสิ.

โส ทหรกกาลโต ปฏฺจาย ทาเน
จ สีเส จ อุโปสถกมุเม จ อภิริโต
อโหสิ. อถสุส ปิตา ปุริมเนเยเนว
สีเส ปลิตฺติ ทิสฺวา กปฺปกสุส คามวริ
ทตฺวา ปุตฺตสุส รชฺชํ นิยฺยาเทตฺวา
ตสุมีเยว อมฺพเวเน ปพฺพชิตฺวา
พฺรหมโลกปรายโน อโหสิ.

เนมิราชา ปน ทานชฺฌมาสยตาย จตุสุ
นครทฺวาเรสุ นครมชฺฌเม จาติ ปญฺจ
ทานสาลาโย กาทเรตฺวา มหาทานํ
ปาวตเตสิ. เอเกกาย ทานสาลาเย
สตสหฺสฺสํ ทตฺวา เทวสิกํ เทวสิกํ
ปญฺจ ปญฺจ กหาปณสตสหฺสฺसानิ
ธนานิ. ปริจฺจชฺชิ, นิจฺจํ ปญฺจ สีลานิ
รทฺขติ, ปกฺขทิวเสสุ อุโปสถํ สมากฺขิ,

แก่พระราชโอรสว่า เนมิกุมาร ด้วยทรง
ดำริว่า "พระกุมารนี้ดุจกัจจกรรตมาเกิด
สืบต่อวงศ์ของเรา, เพราะฉะนั้น เรา
จักขนานนาม แก่พระราชกุมารนั้นว่า
"เนมิกุมาร" ดังนี้.

พระราชกุมารนั้นเป็นผู้มีความยินดี
ในการบำเพ็ญทานรักษาศีล และอุโบสถ-
กรรม ตั้งแต่เวลาที่พระองค์ยังทรง
พระเยาว์. ลำดับนั้น พระราชาบิดาของ
พระราชกุมารนั้น ทอดพระเนตรเห็น
เส้นพระเกศาหางอกบนพระเศียร โดย
นัยก่อนนั้นแล ก็พระราชทานบ้านสวย
แก่นายช่างกัลลบกฤษยามาลา ทรงมอบ
ราชสมบัติให้พระราชโอรส ทรงผนวช
ในพระราชอุทยานอัมพวันนั้นนั่นเอง
ได้มีพรหมโลกเป็นที่ไปในเบื้องหน้า.

ฝ่ายพระเจ้าเนมิ เพราะความที่พระองค์
ทรงมีพระอัธยาศัยในทางทาน จึงโปรด
ให้สร้างโรงทาน ๕ แห่ง คือ ที่ประตู
พระนคร ๔ แห่ง ท่ามกลางพระนคร
๑ แห่ง ยังมหาทานให้เป็นไป. พระราช
ทานทรัพย์แสนกหาปณะ ให้แก่โรงทาน
แต่ละแห่ง. รวมบริจาค ๕ แสนกหาปณะ
ทุก ๆ วัน, ทรงรักษาศีลห้าเป็นนิตย์
ทรงสมาทานอุโบสถศีล ในวันปักษ์

มหาชนมปิ ทานาทีสุ ปุณฺณเวสุ
 สมาทเปสิ, สคฺคมคฺคิ อากิฺกฺขิ,
 นิรยเกเน มหาชเน ตฺชเชตฺวา ธมฺมํ
 เทเสสิ. ตสฺสเวิวาทะ จตฺวา ทานาทีนิ
 ปุณฺณานิ กตฺวา ตโต จตฺวา เทวโลกे
 นิพฺพตฺตีสฺส เทวโลกे ปริบฺรึ, นิรโย
 ตฺจฺใจะ วิย อโหสิ.

ตทา ตาวตีสฺสวเน เทวสํฆา สฺฐมฺมายะ
 เทวสภายํ สนฺนิปตฺติวาทะ "อโห วัต
 อมฺหากํ อากิฺริโย เนมิราชา, ตํ
 นิสฺสายะ มยํ อิมํ พุทฺธปาณเณนาปี
 อปริจฺฉินฺทียํ ทิพฺพสมฺปตฺติ อญฺญวามา"ติ
 วตฺวา มหาสตฺตสฺส คฺคเณ วณฺณยีสฺส.
 มนุสฺสโลกปิสฺส วณฺณยีสฺส. มหาสมฺพุทฺ-
 ธิญฺเฐ อาสิตฺตเตลลํ วิย คฺคณกถา
 ปตฺถริ. สตฺถา ตมตฺถิ อากิฺฏตํ กตฺวา
 ภิกฺษุสํฆสฺส กถเณโต อาห

๔๒๑. อจฺเจวํ วัต โลกสฺมี
 อฺุปฺชฺชนติ วิจกฺขณา
 ยทา อหุ เนมิราชา
 ปณฺฑิตอ กุสฺลตฺถิโก.

ทรงชักชวนมหาชน ในการบำเพ็ญบุญ
 ทั้งหลายมีทานเป็นต้น ทรงบอกทาง
 สวรรค์ให้ ทรงคุกคามมหาชนให้กลัว
 นรก แสดงธรรมสั่งสอน. มหาชนทั้งหลาย
 พากันดำรงอยู่ในโอวาท ของพระองค์
 แล้วทำบุญทั้งหลาย มีทานเป็นต้น
 เคลื่อนจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว ก็ไป
 บังเกิดในเทวโลก. เทวโลกเต็มเปี่ยมแล้ว,
 นรก ได้ปรากฏเหมือนว่างเปล่า ฉะนั้น.

ในกาลนั้น หมู่เทพเจ้าในดาวดึงส์พิภพ
 ประชุมกัน ณ สุธรรมาเทวสภากล่าวว่า
 "น่าดีใจจริง พระเจ้าเนมิ ผู้เป็นอาจารย์
 ของพวกเราทั้งหลาย พวกเราได้อาศัย
 พระองค์ จึงได้เสวยทิพยสมบัติ แม้อัน
 พุทฺธปาณกำหนดมิได้นี้" ดังนี้แล้ว พากัน
 สรรเสริญคุณของพระมหาสัตว์. แม้ใน
 มนุษย์โลก มหาชนก็พากันสรรเสริญคุณ
 ของพระมหาสัตว์. การกล่าวสรรเสริญคุณ
 แม้ไปทั่ว เหมือนน้ำมันเทรดลงเหนือ
 มหาสมุทร ฉะนั้น. พระศาสดา เมื่อ
 จะตรัสเนื้อความนั้นให้แจ่มแจ้ง แก่
 ภิกษุสงฆ์ จึงตรัสว่า

๔๒๑. น้าอัศจรวรย์จริงหนอ พระเจ้าเนมิ
 ผู้เป็นบัณฑิต มีพระประสงค์ด้วย
 กุศล เสด็จอุบัติขึ้น. ในสมัยที่บุคคล
 ผู้มีบุญทั้งหลาย เกิดขึ้นในโลก.

๔๒๒. ราชา สพฺพวิเทหานํ
 อทา ทานํ อรินฺทโม
 ตสฺส ตํ ททโต ทานํ
 สงฺกปฺโป อูปฺชชถ
 ทานํ วา พุรหมจฺริยํ วา
 กตมํ สฺ มหปฺผลนุ”ติ.

ตตถ ยทา อหฺตติ “ภิกฺขเว
 ยทา ปณฺทิตโต อตฺตโน จ ปเรสฺสจ
 กุสลตฺติโก เนมิราชา อโหสิ, ตทา
 เทวมนุสฺสสา ‘อจฺเจวํ วต โภ
 เอวรูปาปิ นาม อหฺนุปฺนฺเน พุทฺธนาถ
 มหาชนสฺส พุทฺธกิจฺจํ สาทิยมานา
 โลกสฺมึ วิจกฺขณา อูปฺชชฺชนฺตี”ติ
 เอวํ ตสฺส คุณกถํ กถेषฺนุ”ติ อตฺถโก.
 ยถา อหฺตติปิ ปาโจ.

ตสฺสตฺถโก “ยถา อหฺ นเนมิราชา ปณฺทิตโต
 กุสลตฺติโกเยว ตถารูปา มหาชนสฺส
 พุทฺธกิจฺจํ สาทิยมานา อูปฺชชฺชนฺตี
 วิจกฺขณา ยํ เตสํ อูปฺชชฺชนฺตี, ตํ

๔๒๒. พระเจ้าเนมิ ผู้ทรงปราบอริราช-
 ศัตรู ได้บริจาคทานแก่ชาววิเทหรัฐ
 ทุก ๆ คน เมื่อพระองค์กำลังทรง
 บริจาคทานนั้น พระองค์ได้ทรงมี
 พระดำริขึ้นว่า ทาน ๑ พรหมจรรย์
 ๑ อย่างไหนเล่าหนอ จะให้ผล
 มาก”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ในสมัยที่
 ความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใด
 พระเจ้าเนมิ ผู้เป็นบัณฑิตมีพระประสงค์
 ด้วยกุศลเพื่อพระองค์และเพื่อชนเหล่าอื่น
 เมื่อนั้น เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
 พากันกล่าวคุณกถา ของพระองค์
 อย่างนี้ว่า ‘น้าอัศจรรย์จึงหนอ บุคคล
 ทั้งหลาย ผู้มีปัญญา รู้แจ้งชื่อเห็นปานนี้
 เมื่อพุทธญาณยังไม่เกิดขึ้น ก็ยังพุทฺธิก
 ให้สำเร็จเพื่อมหาชน เกิดขึ้นอยู่ในโลก”
 ดังนี้. พระบาลีว่า “ยถา อหฺ” ดังนี้ก็มี.

เนื้อความแห่งคถานั้นว่า พระเจ้าเนมิ
 ผู้เป็นบัณฑิต มีพระประสงค์กุศล
 เท่านั้น ฉนฺใด บุคคลผู้มีปัญญา รู้แจ้ง
 ทั้งหลาย ยังพุทฺธิกให้สำเร็จเพื่อมหาชน
 เกิดขึ้นอยู่ ก็ฉนนั้น. ความบังเกิดขึ้นของ
 ทานเหล่านั้น น้าอัศจรรย์ในโลกหนอ”.
 พระศาสดา เป็นผู้เกิดอัศจรรย์ โดย

อจุฉริ วต โลกสุมินฺ"ติ อิติ สตุถา
สยเมว อจุฉริยชาโต เอวมาห.

สพฺพวิเทหาสนฺติ สพฺพเพสฺส วิเทหฏฺฐ-
วาสนิ. กตมํ สฺฐติ เอเตสฺส ทวีสุ
กตมํ นุ โข มหปฺผลํ.

โส กิร ปณฺณรสีอุโปสถทิวเส
อุโปสถิโกว โอมุตตสพฺพามาภรโณ
สิริสยณปิฏฺเจ นิปนฺโน เทว ยามะ
นิทฺทํ โอกุภิตฺวา ปจฺฉิมยามะ ปพฺพุโร
ปลฺลงฺกํ อากุชิตฺวา "อนํ มหาชนสฺส
อปฺปริมาณํ ทานํปิ เทมิ, สิลฺปิ
รทฺขามิ, ทานสฺส นุ โข ผลํ มหนฺตํ
อุทานุ พุรหมจฺริยวาสสฺส ผลนฺ"ติ
จินฺเตตฺตฺวา อตฺตโน กงฺขํ จินฺทิตฺตุ
นาสฺกฺขิ.

ตสฺมี ขณฺเ สกฺกสฺส ภวนํ อุณฺหากาโร
ทสฺเสสิ. สกฺโก ตํ การณํ อวชฺเชนฺโต
ตํ ตถา วิตฺกฺเกนฺตํ ทิสฺวา
"กงฺขมสฺส จินฺทิสฺสामी"ติ เอกโกว
สิมฺ. อาคนฺตฺวา สกฺกนิเวสนํ เอโกภาสฺ

พระองค์เองที่เดียว ด้วยประการฉะนี้
จึงตรัสแล้ว อย่างนี้.

คำว่า แก่ชาววิเทหรัฐทุก ๆ คน ได้แก่
ชนทั้งหลาย ผู้มีปกติอยู่ในแคว้น
วิเทหะทั้งหมด. คำว่า อย่างไหนเล่าหนอ
ความว่า บรรดาทานและพรหมจรรย์
ทั้งสองนี้ อย่างไหนมีผลมาก.

ได้ยินว่า พระเจ้าเนมินั้น ทรง
รักษาอุโบสถศีลในวันอุโบสถที่ ๑๕ คำ
ทรงเปลื้องเครื่องราชาภรณ์ทั้งปวงแล้ว
บรรทมบนพระแท่นอันมีสิริ หยั่งลงสู่
ความหลับตลอด ๒ ยาม ตื่นบรรทมใน
ปัจฉิมยามแล้วทรงคู้บัลลังก์ ชัดสมาธิ
ทรงจินตนาการว่า "เราให้ทาน ไม่มี
ประมาณแก่มหาชนและรักษาศีล ผล
แห่งทานมีผลมาก หรือผลแห่งการอยู่
พรหมจรรย์มีผลมาก" ก็ไม่อาจจะตัด
ความสงสัยของพระองค์ได้.

ในขณะนั้น พิภพของท้าวสักกะได้แสดง
อาการร้อน. ท้าวสักกเทวราชทรง
พิจารณาเหตุเหตุนั้น ก็ทอดพระเนตรเห็น
พระมหาสัตว์นั้น ทรงวิตกอยู่อย่างนั้น
จึงทรงดำริว่า "เราจักตัดความสงสัย
ของพระเจ้าเนมิบรมโพธิสัตว์นั้น" ดังนี้
รีบเสด็จมาแต่พระองค์เดียว ทรงทำ

กตฺวา สิริสยนคพฺภํ ปวิสิตฺวา โอบาสํ
 ฝริตฺวา อากาเส จตฺวา เตน ปฏฺโจ
 พุยกาสี. ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา
 อาน

พระราชนิเวศน์ทั้งสิ้น ให้มีแสงสว่างเป็น
 อันเดียวกัน จึงเสด็จเข้าไปยังห้องบรรทม
 อันมีสิริ แผลพระรัศมีไปแล้ว สถิตอยู่ ณ
 นภาภาค ได้ทรงพยากรณ์ปัญหา ที่
 พระเจ้าเนมิโพธิสัตว์ตรัสถาม. พระ
 ศาสตรา เมื่อจะทรงประกาศเนื้อความนั้น
 จึงตรัสว่า

๔๒๓. “ตสฺส สงฺกปฺปมณฺเฑาย
 มขฺวา เทวภูฏชโร
 สหสฺสเนตฺโต ปาตฺรหุ
 วณฺเณน วิหติ. ตมํ.

๔๒๓. “ถ้าวมัชฌวานเทพภูฏชรสหัสสเนตร
 ทรงทราบบพระดำริ ของพระเจ้า
 เนมิแล้ว ทรงกำจัดความมืด
 ด้วยพระรัศมีปรากฏขึ้น.

๔๒๔. สโลมหญฺโจ มนฺชิโนโ
 วาสวํ อวจา นิมิ
 เทวดา นฺสิ คนฺธพฺโพ
 อาหุ สกุโ กุปรินฺทโท.

๔๒๔. พระเจ้าเนมิจอมมนุษย์ มีพระ-
 โลมชาติชูชัน ได้ตรัสถามท้าว
 วาสวะว่า ท่านเป็นเทวดา เป็นคน
 ธรรม์ หรือเป็นท้าวสักกปุรินททะ.

๔๒๕. น จ เมตาทิสฺโส วณฺโณ
 ทิฏฺฐโ จ วา ยทิวา สฺสูโต
 อาจิกฺข เม ตวํ ภทฺทนฺเต
 กถิ ชาเนมฺ ตํ มยํ.

๔๒๕. รัศมีของท่านเช่นนั้น ข้าพเจ้า
 ไม่ได้เห็นหรือไม่ได้ยินมาเลย ขอ
 ท่านจงบอกแก่ข้าพเจ้า ขอความ
 เจริญจงมีแก่ท่าน ข้าพเจ้าจะรู้จัก
 ท่านได้อย่างไร.

๔๒๖. สโลมหญฺจํ ฌตฺวาน
 วาสโว อวจา นิมิ
 สกุโหมสมฺมิ เทวินฺโท
 อาคโตสมฺมิ ตวณฺติเก

๔๒๖. ท้าววาสวะทรงทราบว่า พระเจ้า
 เนมิ มีพระโลมชาติชูชัน ได้ตรัส
 ตอบว่า หม่อมฉันเป็นท้าวสักก-
 เทวราช มาในสำนักของพระองค์
 ดูกรพระองค์ ผู้เป็นจอมมนุษย์

อโถมหฺภูโส มนุชฺชินุห
ปฺจุฉ ปณฺหิ ยมิจฺฉลิ.

๔๒๗. โส จ เตน กโตกาโส
वासो ओजा निमि
पुञ्जामि तं महाराज
सपुण्ड्रानमिसुस्र
तान्नि वा पुरुहमजरियं वा
कतमं सु महपुंसं.

๔๒๘. โส ปุญฺโส นรเทเวณ
वासโว ओजा निमी
विपाकं पुरุहमजरियसฺส
ชานํ อกฺขาสิชานโต

๔๒๙. หีนเนน พุรฺหุมจฺริเยน
ชตฺติเย อุปฺปชฺชติ
มชฺฌิเมเน จ เทเวตฺตํ
อุตฺตเมน วิสุชฺฌตฺติ.

๔๓๐. น เหเต สฺสุภา กายา
ยาจโยเคน เกนจิ
เย กาเย อุปฺปชฺชนฺติ
อนาคารา ตปฺสฺสิโน”ติ.

พระองค์ ออย่าทรงมีพระโถมชาติ
ชูชัน เข็ญตรัสถามปัญหาตามที่
ทรงพระประสงค์เกิด.

๔๒๗. พระเจ้าเนมินั้น ทรงได้โอกาส
นั้นแล้ว จึงตรัสถามทำววาสวะว่า
“ข้าแต่เทวราชเจ้า ผู้เป็นใหญ่แห่ง
ภุตทั้งปวง หม่อมฉันขอทูลถาม
พระองค์ว่า ทานหรือพรหมจรรย์
อย่างไรจะมีผลมาก.

๔๒๘. ทำววาสวะนั้น อันพระเจ้าเนมิ
ผู้ประเสริฐกว่านรชน ตรัสถามแล้ว
ทรงทราบวิบาก แห่งพรหมจรรย์
จึงตรัสบอก แก่พระเจ้าเนมิผู้ไม่
ทรงทราบว่า

๔๒๙. บุคคล ย่อมเกิดในชาติดียศกุล
เพราะพรหมจรรย์อย่างเลว บุคคล
ย่อมเข้าถึงความเป็นเทวดาเพราะ
พรหมจรรย์อย่างกลาง บุคคล
ย่อมบริสุทธิ์ เพราะพรหมจรรย์
อย่างสูงสุด.

๔๓๐. หมู่พรหมเหล่านี้ อันใคร ๆ จะพึง
ได้ง่าย ๆ ด้วยการประกอบการ
วิงวอนก็หาไม่ บุคคลต้องเป็นผู้
ไม่มีเรื่อนบำเพ็ญตบธรรม จึงจะ
เกิดในหมู่พรหมได้”.

ชตฺตียกุเล อุปปชฺชติ. ฌานสฺส
 อุปจามตฺตํ มชฺฌิมํ นาม เตน เทวตฺตํ
 อุปปชฺชติ. ตํ อฏฺฐสมาปตฺตিনিพฺพตฺตํ
 ปน อุตฺตมํ นาม, เตน พุทฺทมโลเก
 นิพฺพตฺตติ, ตํ พาหิรกา นิพฺพานนฺติ
 กเถนฺติ. เตน วิสฺสุฆฺตตี"ติ.

อิมฺสฺมี ปน พุทฺธสฺสเน ปริสฺสุทฺธสีลสฺส
 ภิกฺขุโน อญฺญตรํ เทวณิกายํ ปตฺถเนตฺสส
 พุทฺทมจฺริยํ เจตนาถ หีนตาย หีนํ
 นาม, เตน ยถาปตฺติเตน เทวโลเก
 นิพฺพตฺตติ. ปริสฺสุทฺธสีลสฺส ปน
 อฏฺฐสมาปตฺตিনিพฺพตฺตํ มชฺฌิมํ นาม,
 เตน พุทฺทมโลเก นิพฺพตฺตติ.
 ปริสฺสุทฺธสีลสฺส วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตววา
 อรหตฺตมคฺคินิพฺพตฺตํ อุตฺตมํ นาม,
 เตน วิสฺสุฆฺตตี"ติ.

กายาติ พุทฺทมคณา. ยาจโยเคนาติ
 ยาจนยุตฺตเคน ยาจโยเคน วา,

ผู้บำเพ็ญย่อมเกิดในตระกูลกษัตริย์ ด้วย
 พรหมจรรย์อย่างเลวนั้น, สมาธิเพียง
 อุปจารฌาน ชื่อว่าพรหมจรรย์อย่าง
 กลาง ผู้บำเพ็ญย่อมเกิดเป็นเทพเจ้าด้วย
 พรหมจรรย์อย่างกลางนั้น. แต่ว่าการ
 บังเกิดขึ้นแห่งสมาบัติ ๘ นั้น ชื่อว่า
 พรหมจรรย์อย่างสูงสุด, คนผู้บำเพ็ญ
 ย่อมบังเกิดในพรหมโลก ด้วยพรหมจรรย์
 อย่างสูงสุดนั้น, คนภายนอกพุทธศาสนา
 ย่อมกล่าวพรหมโลกนั้นว่า นิพพาน.
 ผู้บำเพ็ญย่อมบริสุทธิได้ด้วยพรหมโลกนั้น.

อธิบายว่า ก็ในพุทธศาสนานี้ เมื่อภิกษุ
 มีศีลบริสุทธิ บรรารถนาเทพนิกายอันใด
 อันหนึ่ง พรหมจรรย์ ชื่อว่าทราม เพราะ
 เจตนาต่ำ, ภิกษุนั้นย่อมบังเกิดในเทวโลก
 ตามผลที่บรรารถนานั้น. ส่วนการเกิดขึ้น
 แห่งสมาบัติ ๘ แห่งภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ
 ชื่อว่าพรหมจรรย์อย่างกลาง เธอย่อม
 บังเกิดในพรหมโลก ด้วยพรหมจรรย์
 อย่างกลางนั้น. การเจริญวิปัสสนา แล้ว
 เกิดอรหัตมรรคแห่งภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ
 ชื่อพรหมจรรย์อย่างสูง เธอย่อมบริสุทธิ
 ด้วยพรหมจรรย์อย่างสูงนั้น.

คำว่า หมู่พรหม คือพวกพรหม. บทว่า
 ด้วยการประกอบภารวิงวอน ได้แก่

ยญญยุตตะเกน วาติ อตุโถ. อุภยถาปิ
ทายกสุเสเวตี นามิ. **ตปฺสูสิโนติ**
ตปนิสูสิตกา.

การประกอบการอ่อนวอน หรือการ
ประกอบการขอร้อง, อธิบายว่า ด้วย
การประกอบบุชายัญ. แม้โดยประการ
ทั้งสอง คำนี้ก็เป็นที่ขอของทายก
เหมือนกัน. คำว่า **บำเพ็ญตบธรรม**
ได้แก่ อาศัยตบธรรม.

อิติ สกุโก "มหาราช ทานโต
สตุคฺเณน สหสุสฺคฺเณน สตุสฺหสุสฺคฺเณน
พฺรหฺมจฺริยวาโส มหฺปฺผลิ"ติ วนฺเณสิ.
อิมายปิ คาถาย พฺรหฺมจฺริยวาสุเสว
มหฺปฺผลภาวํ ที่เปตฺวา อิทานิ เย
อติเต มหาทานํ ทตฺวา กามาจรฺมฺปิ
อติกฺกมิตฺํ นาสุกฺขีสุ, เต ราชาโน
ทสุเสนฺโต อาห

ท้าวสักกเทวราช ตรัสพรรณนาว่า
"ดูกรมหาราช การอยู่พรหมจรรย์เป็นคุณ
มีผลมากกว่าการบริจาคทาน ร้อยเท่า
พันเท่า แสนเท่า ด้วยประการดังนี้.
ครั้งทรงแสดง ความที่การอยู่พรหมจรรย์
เป็นคุณมีผลมากทีเดียว ด้วยคำถานี้แล้ว
บัดนี้ เมื่อจะแสดงพระราชาทั้งหลาย
ในอดีตกาล ผู้ถวายมหาทานแล้ว
ไม่สามารถจะก้าวล่วงกามาจรไปได้
จึงตรัสว่า

๔๓๑. "ทุทีโป สาคโร เสโล
มุจฺลินฺโท ภาคิโรโส
อุสิณฺนโร อตุโถโก จ
อสุสโก จ ปุณฺทฺธโน.

๔๓๑. "พระราชาเหล่านี้ คือพระเจ้าทุทีปะ
พระเจ้าสาคระ พระเจ้าเสละ
พระเจ้ามุจลินทะ พระเจ้าภคิระ
พระเจ้าอุสินนะ พระเจ้าอัตถกะ
พระเจ้าอัสสกะ พระเจ้าปุณฺทฺธนะ.

๔๓๒. เอเต จญฺเณ จ ราชาโน
ชตุตฺติยา พฺรหฺมณฺณา พหุ
ปุณฺญญญํ ยชิตฺวาน
เปตตฺตํ นาติวตฺตีสฺสุ"ติ.

๔๓๒. และกษัตริย์เหล่านี้ ทั้งพราหมณ์
เป็นอันมาก บุชายัญญมากมาย
แล้ว ไม่ล่วงพ้นความเป็นผู้ละโลก
นี้ไป".

ตสฺสสตฺถิเณ มหาราช ปุพฺเพ
 พาราณสีโย ทูทีโป นาม ราชาน
 มหาทานํ ทตฺวา มรณจกฺเคน จินฺโน
 กามาวจรเยว นินฺพุตฺติ, ตถา
 สาคฺราทโย อฏฺฐาติ เอเต ปน
 อญฺเญ จ พหุ ราชานเ จ
 ขตฺติยา พฺราหฺมณา จ ปุณฺณญฺณํ
 ยชิตฺวา อนนฺกปฺปการํ ทานํ ทตฺวา
 อิมํ กามาวจรภูมิจฺฉาตํ เปตตฺตํ
 นาตีวตฺตีสฺสุ.

กามาวจรเทวา หิ รูปาทีนอ กิลล-
 วตฺตสฺส การณา ปรี ปจฺจาสีสนโต
 กปฺปนตฺยา "เปตา"ติ วุจฺจนฺติ. วุตฺตมฺปิ
 เจตํ

"เย อหฺุตฺติยา น รมนฺติ เอกิกา
 วิเวกขํ เย น ลภนฺติ ปีตี
 กิณฺจาปี เต อินฺทสมานโกคา
 เต เว ปฺราธินฺสุชา วรากา"ติ.

ความแห่งคานานั้นว่า ดูกร
 มหาราชเจ้า ในครั้งก่อน พระราชาทรง
 พระนามว่าทูทีปะ ในเมืองพาราณสี
 ทรงถวายมหาทาน ถูกกงล้อแห่งมรณะ
 มาตัดรอนแล้วไปเกิดในกามาพจรสวรรค์
 นั้นเอง, พระราชาทั้งแปดพระองค์ มี
 พระเจ้าสาครเป็นต้น ได้เป็นแล้วอย่างนั้น,
 และกษัตริย์อื่นกับทั้งพราหมณ์เป็นอัน
 มากนุชาลัยญมากมายน และถวายทาน
 มีประการเป็นอันมาก ก็ไม่ล่วงพ้นความ
 เป็นผู้ละโลก กล่าวคือกามาพจรภูมินี้
 ด้วยประการฉะนี้.

ก็เทพยดาชั้นกามาพจร ท่านเรียกว่า
 เปตา (ผู้ละโลกไป) เพราะความสำเร็จ
 ความหวังเฉพาะโลกหน้าเป็นเหตุแห่ง
 กิลลวัตถุมีรูปเป็นต้น. สมจริงดังคำ
 ที่ท่านกล่าวไว้ว่า

"ชนเหล่าใด ไม่มีเพื่อนสอง อยู่
 คนเดียว ย่อมไม่รื่นรมย์ ย่อมไม่ได้
 ปีติ อันเกิดแต่วิเวก ชนเหล่านั้น
 ถึงจะมีโภคสมบัติ เสมอด้วย
 ทิพยสมบัติ ของพระอินทร์
 ถึงกระนั้น ก็ชื่อว่าเป็นคนเข็ญใจ
 เพราะได้ความสุข ที่ต้องอาศัย
 ผู้อื่น".

เอวมปี ทานผลโต พุรมุหจริย-
ผลสุเสว มหนุตภาวํ ทสเสตุวา อิทานิ
พุรมุหจริยวาเสน เปตภาวนํ อติกุमितฺวา
พุรมุโลกเ นินุพุตฺติ เต ตาปเส
ทสฺเสนุโต อาห

๔๓๓. "อทุธายิเม อติวตฺตีสฺสุ
อนาคารา ตปฺสฺสิโน
สฺตฺตีสโย ยามหนุ
โสเมยาโค มโนชโว.

๔๓๔. สมุทฺโท มาโฆ ภรโต
อิสฺสิ กาลปฺรฺกฺชิตฺโต
องฺคฺริสฺโส กสฺสโป จ
กีสฺวจฺโฆ อกนฺติ จา"ติ.

ตตฺถ อติวตฺตีสฺสุติ กามาวจฺรํ
อติกุมีสุ. ตปฺสฺสิโนติ สีสฺตปฺญฺเจว
อญฺจสมปาตฺติตปฺญฺจ นิสฺสุสิตา.
สฺตฺตีสโยติ ยามหนุอาทโย สฺตฺตภาตโร
สนฺนุชฺชายาห.

ท้าวสักกเทวราช ครั้นทรงแสดง
ความที่ผลแห่งพรหมจรรย์มีผลมากกว่า
ผลแห่งทาน บัดนี้ เมื่อจะทรงแสดง
ดาบส ผู้ก้าวล่วงภพแห่งผู้ละโลก ด้วย
การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์แล้ว บังเกิด
ในพรหมโลก จึงตรัสว่า

๔๓๓. "ฤาษีเหล่านี้ ผู้ไม่มีเรื่อน บำเพ็ญ
ตบธรรม ก้าวล่วงกามาวจรภพ
ได้แล้วโดยแท้ ฤาษี ๗ ตน คือ
ยามหนุฤาษี โสเมยาคฤาษี
มโนชวฤาษี.

๔๓๔. สมุทฤาษี มาฆฤาษี ภรตฤาษี
และกาลปฺรฺกฺชิตฤาษี และฤาษี
อีก ๔ ตน คือ อังคฺริสฤาษี กัสฺสป-
ฤาษี กีสฺวจฺจฤาษี และอกันฺติ-
ฤาษี".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ก้าวล่วง
ได้แก่ ก้าวล่วงกามพจรภพ. คำว่า
บำเพ็ญตบะ ได้แก่ อาศัยตบะคือศีล
และตบะคือสมาบัติ ๘. คำว่า ฤาษี ๗
ตน ความว่า ท้าวสักกเทวราช ตรัส
หมายเอาฤาษี ๗ ตน ผู้เป็นพี่น้องกัน
มียามหนุฤาษีเป็นต้น.

องศ์รสาทีหิ ปน จตุหิ สหุธี
เอกาทเสเตติ.

เอวี่ ตาว สุตวเสเนว พุรหุม-
จริยवाससुส มนปผลภาวี่ वण्णेतुवा
อิทานิ อตตนา ทิภูจปุพพิ อahiranuโต
อาห

๔๓๕. “อุตฺตเรน นที สีทา
คมภีรา ทุติทุกมา
นพคฺคิวนฺณา โชตนฺติ
สทา ภณฺจนปพฺพตา.

๔๓๖. ปรุพฺพหคฺจฉา ตคฺคฺรา
ปรุพฺพหคฺจฉา วนา นคา
ตตฺตราสุँ ทสสหฺสุสา
ไปฺราณา อิสโย ปุเร.

๔๓๗. อหิ เสฏฺโฐสิสมิ ทาเนน
สญฺญเมเน ทเมเน จ
อนฺนตฺตรี่ วตฺ กตฺวา
ปกัรจารี่ สมหิเต.

อธิบายว่า ถ้าฤาษี ๗ ตนเหล่านี้ รวม
กับฤาษี ๔ ตน มีองค์รสาฤาษีเป็นต้น
ก็เป็น ๑๑ ตนด้วยกัน.

ทำวสัฏกเทวราช ทรงพรรณนา
ความที่การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์มี
ผลมาก ด้วยอำนาจแห่งคุณ อันพระองค์
ทรงสดับมาก่อน อย่างนี้แล้ว บัดนี้
เมื่อจะทรงนำเรื่องที่พระองค์เคยเห็นมา
จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๓๕. “แม่น้ำสีทา มีอยู่ทางด้านทิศ
อุดร เป็นแม่น้ำลึก ข้ามได้ยาก
กาญจนบรรพต มีสีดุดุไฟไหม้
ไม้้ออ โชติช่วงอยู่ในกาลทุกเมื่อ.

๔๓๖. ที่ฝั่งแม่น้ำนั้น มีต้นกฤษณา
งอกงาม ภูเขาอื่นอีก ก็มีป่าไม้
งอกงาม มีฤาษีเก่าแก่ประมาณ
หมื่นตน อาศัยอยู่ที่ภูเขาสวนนั้น.

๔๓๗. หม่อมฉันเป็นผู้ประเสริฐสุด ด้วย
ทาน ด้วยความสำรวม และด้วย
การฝึก หม่อมฉันอุปัฏฐากดาบส
เหล่านั้น ผู้บำเพ็ญวัตร ไม่มีวัตร
อื่นยิ่งกว่า ละหม่อมฉันไปอยู่ผู้เดียว
มีจิตมั่นคง.

ปรุพฺพหา ตคฺคราติ ตสฺสา ปน นทียา
ตีเร คจฺฉา ปรุพฺพหตคฺครา อหฺลฺลฺ.
ตคฺครา คนฺธิ สฺคนฺธิโน. ปรุพฺพหคจฺฉา
วนา นคาติ เย ตตฺถ อญฺเฌปิ
ปพฺพตา เตสฺสปี คจฺฉา ปรุพฺพหวนา
อหฺลฺลฺ. ปุํผลลฺลรฺรูกฺขสฺสญฺจนฺนาติ อตฺถโธ.

ตตฺตราสฺสนฺติ ตสฺมี เอวํ รมฺมณฺเฌเย
ภฺมิภาเค ทสฺสทสฺสา อิสฺโย อหฺลฺลฺ.
สพฺเพปิ ปญฺจาภิญฺญาอภฺยจฺจมาปตฺติ-
ลาภิโนว. เตสฺส ภิกฺขุจฺจาจรเวลาย เภจฺจิ
อฺตุตฺตรกฺรฺรํ คจฺฉนฺติ, เภจฺจิ มหาชมฺพุลล์
อาหฺรณฺติ, เภจฺจิ หิมวฺนฺเต มจฺรฺผลาผลานิ
อาหฺริตฺวา ชาทฺนฺติ, เภจฺจิ ชมฺพฺที่ปตฺเล
ตํ ตํ นคฺรํ คจฺฉนฺติ. เอโกปี รสฺตณฺหา
อภิกฺกฺโต นตฺติ, ฉานสฺสขเนว กาลํ
วീตินาเมนฺติ.

ตทา เอโก ตาปโส อากาเสน พาราณสี
คนฺตฺวา สฺนินฺวตฺโธ สฺปฺราจฺโต ปิณฺฑชฺยา
จฺรณฺโต ปุโรหิตสฺส เคหทฺวารํ ปาปฺถนิ.
โส ตสฺส อฺปฺสเม ปสฺสิตฺวา ตํ
อตฺตโน นินฺวสนฺ อานตฺวา โภเชตฺวา
กตฺติปาหํ ปฏฺิขคฺคนฺโต วิสฺสาเส อฺปฺปนฺเน

คำว่ มีต้นกฤษณาองงาม ความว่
ก็ที่ฝั่งแม่น้ำนั้น มีต้นกฤษณาขึ้นองงาม.
ต้นกฤษณามีกลิ่นหอมดี. คำว่ ภูเขา
อื่นอีกก็มีป่าไม้องงาม ความว่
ภูเขาทั้งหลายแม่น้ำเหล่าอื่นใกล้ฝั่งแม่น้ำนั้น
มีหมู่ไม้ขึ้นองงาม. อธิบายว่ ปกคลุม
ไปด้วยรุกขชาติ ทรงไว้ซึ่งดอกและผล.

คำว่ อาศัยอยู่ที่ภูเขานั้น ความว่
ฤาษีหมื่นตนมีอยู่ในภูมิภาค อันเป็นที่
รื่นรมย์นั้นอย่างนี้. ฤาษีแม่ทั้งหมดล้วนได้
อภิญญา ๕ สมบัติ ๘. บรรดาฤาษี
เหล่านั้น ในเวลาภิกษาจาร ฤาษีบางพวก
ไปยังอฺตุตฺตรกฺรฺรทวิป, บางพวกไปนำผลชมพู่
ใหญ่มา, บางพวกไปนำผลลาผลมีรสหวาน
ในหิมวันตประเทศมาเคี้ยวกิน, บางพวก
ไปสุนฺครนั้น ๆ ในพื้นชมพู่ทวิป. แม้ฤาษี
ตนหนึ่งอันค้นหาในรสครบจำแล้ว ย่อม
ไม่มี ท่านเหล่านั้น ให้เวลาล่วงเลยไป
ด้วยความสุขในฉานเท่านั้น.

ครั้งนั้น ดาบสตนหนึ่ง เหาะไปเมือง
พาราณสี ทุ่งห่มเรียบริ้อยแล้วเที่ยว
บิณฑาท ถึงประตูเรือนของปุโรหิต.
ปุโรหิตนั้นเลื่อมใสในความสงบของท่าน
จึงนำดาบสนั้นมาที่อยู่ของตน ให้บริโภค
แล้ว ปฏิบัติสัณวันเล็กน้อย เมื่อเกิดความ

สมปฏิจจัตตวา ราชานี วนุตติตวา
 อตตโน เคนิ คนุตวา ปุตตทวาริ
 อนุสาสิตวา สพุพิ สุปเตยฺย
 ทสฺเสตฺวา อตตโน ปพฺพชิตปริกฺขาริ
 คเหตุวา ตาปสฺสสาคมนิ โอลิเกนฺโต
 นิสิตฺติ.

ตาปโสปี ตเถว อากาเสนาคนุตวา
 อนุโตนคริ ปริวีสิตวา ตสฺส เคนิ ปาวิสิ.
 โส สกุกจํ ตํ ปริวีสิตวา "ภนฺเต
 กถิ มยา กตฺตพฺพนฺ"ติ อาน. โส
 ตํ พหินคริ เนตฺวา หตฺถเนน อาทาย
 อตตโน อานุกาเวเน ตตฺถเถว เนตฺวา
 ปพฺพชิตฺวา ปฺน. ทิวเส พฺรหฺมณํ
 ปพฺพชิตํ ตตฺถเถว จเปตฺวา ภาตฺติ
 อานริตฺวา ทตฺวา กสิณปริกฺกมํ
 อากิจฺชิ. โส กติปาหจฺเจเนน อภิณฺญา
 จ อฏฺฐสมปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา
 สยเมว ปิณฺทาย จรติ.

โส อปรภาเค "อนิ รณฺโณ
 อตฺตานํ ทสฺเสตฺวํ ปฏิญฺญํ อทาสิ,
 ทสฺสิสฺสสามิ อตฺตานนฺ"ติ จินฺเตตฺวา
 ตาปเส วนุตติตฺวา อากาเสน พาราณสี
 คนุตฺวา ภิกฺขุ จรฺนฺโต ราชทวาริ

ท่านจงบวชเถิด แม้บวชแล้ว ก็จงมา
 เยี่ยมเราบ้าง". ปุโรहितนั้น พูลรับพระ-
 ราชโองการว่า "สาธุ" ถวายบังคม
 พระราชาแล้ว ไปสู่เรือนของตน พรา้สอน
 บุตรและภรรยาแล้ว มอบสมบัติทั้งปวง
 ให้แล้ว ถือเอาเครื่องบริขารบรรพชิต
 ของตน นั่งคอยการมาของดาบส.

ฝ่ายดาบสเหาะมาอย่างนั้นแล้ว จึง
 เข้าไปภายในเมือง ได้เข้าไปเรือนของ
 ปุโรहितนั้น. ปุโรहित อังคาสดาบสนั้น
 โดยเคารพ แล้วถามว่า "ท่านผู้เจริญ
 ข้าพเจ้าจะพึงทำอย่างไร". ดาบสนั้น
 นำปุโรहित ไปภายนอกพระนครแล้ว
 จับมือพาปุโรहितไปในสถานที่นั้นนั่นเอง
 แล้วให้บวช ด้วยอานุกาพแห่งตน ในวัน
 ต่อมา ให้พราหมณ์ผู้บวชแล้ว พักอยู่ใน
 สถานที่นั้นเอง นำเอาภัตตาหารมาให้
 แล้ว บอกกสิณปริกรรม. โดยกาลล่วงไป
 สองสามวัน ดาบสใหม่นั้น ยังอภิญญา
 และสมาบัติ ให้เกิดแล้ว ก็เที่ยวไป
 บิณฑบาตด้วยตนเอง.

ในกาลต่อมา ดาบสนั้น คิดว่า
 "เราได้ถวายปฏิญญา เพื่อแสดงตนแก่
 พระราชาเราจักแสดงตน" ให้อาตม
 ทั้งหลายแล้ว เหาะไปพาราณสีนคร
 เที่ยวภิกษามาถึงประตูพระราชวังแล้ว.

สมุปาปฺนิ. ราชา ตํ ทิสฺวา
 สญฺชานิตฺวา อนฺโตนิเวสนํ ปเวเสตฺวา
 สกฺกาโร กตฺวา "ภนฺเต กุหิ วสฺถาติ
 ปุจฺฉิ. "อุตฺตรหิมวฺนตฺปฺปเทเส กาญจน-
 ปพฺพตฺนฺตเร ปวตฺตาย สีทาย นทียา
 ตีเร มหाराชา"ติ. "กึ ปน ตฺเมห
 เอกเกว ตตฺถ วิหรตฺ, อุทาทฺ อุญฺเจปี
 ตตฺถ อตฺถิ"ติ. "กึ วเทสิ มหाराช,
 ทสฺสทสฺสา อิสฺโย ตตฺถ วสนฺติ, เต
 สพฺเพ จ ปญฺจอภิญฺญาอภฺจสฺมาปตฺติ-
 ลาภิโน วา"ติ.

ราชา เตสํ คุณฺโณ สุตฺวา สพฺเพสํ
 ภิกฺขุ ทาตุกาโม อโหสิ. อถ นํ
 ราชา อาห "ภนฺเต อหิ เตสํ อีสึนํ
 ทาตุกาโมมฺหิ, อธิ เต อาเนถา"ติ.
 "มหाराช เต อิสฺโย ชิวฺหาวิญฺญเยยฺเย
 รเส อคิทุธา, น สกฺกา อธิเนตฺนุ"ติ.
 ภนฺเต ตฺเมห นิสฺสาย เต โภเชสฺสามิ,

พระราชาทอดพระเนตรเห็นบุโรहितดาบส
 นั้น จำได้แล้ว ทรงนิมนต์ให้เข้าไปภายใน
 พระราชนิเวศน์ ทรงทำสักการะแล้ว
 ตรัสถามว่า "ท่านผู้เจริญ พระผู้เป็นเจ้าของ
 อยู่ที่ไหน". ดาบสทูลว่า "ข้าแต่มหाराชเจ้า
 อาตมภาพอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำสีทา ที่ไหล
 ไปในระหว่างกาญจนบรรพต ในหิมวันต-
 ประเทศด้านทิศอุดร". พระราชาตรัส
 ถามว่า "ก็พระผู้เป็นเจ้าของอยู่ที่นั่นผู้เดียว
 หรือว่ามีดาบสแม่เหล้าอื่น อยู่ในที่นั่น
 ด้วย". ดาบสทูลว่า "ข้าแต่มหाराชเจ้า
 พระองค์ตรัสอะไร, ฤๅษีตั้งหมื่นตน
 อยู่ในที่นั่น, ก็ท่านเหล่านั้นทั้งหมด ล้วน
 ได้อภิญญา ๕ สมบัติ ๘".

พระราชาทรงสดับคุณสมบัติของฤๅษี
 เหล่านั้นแล้ว มีพระประสงค์จะทรงถวาย
 ภัณฑาหารแก่ฤๅษีทั้งหมด. ลำดับนั้น
 พระราชาจึงตรัสกับดาบสนั้นว่า "ท่าน
 ผู้เจริญ ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะ
 ถวายทานแก่พวกฤๅษีเหล่านั้น ขอพระ-
 ผู้เป็นเจ้าของนำฤๅษีเหล่านั้นมา ณ ที่นี้".
 ดาบสทูลพระราชาว่า ขอถวายพระพร
 ฤๅษีเหล่านั้น ไม่ติดในรสที่จะพึงรู้แจ้ง
 ด้วยลิ้น อาตมภาพไม่สามารถจะนำ
 ฤๅษีเหล่านั้นมาที่นี่ได้". พระราชาตรัสว่า
 "ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าจักให้ฤๅษีเหล่านั้น

อุปายั เม อาจิขณา"ติ. "มหาราช
สเจ เตสั ทานั ทาตุกาโมสิ, อิตโต
นิกุขมิตฺวา สีสานที่ตีเร วสนุโต เตสั
ทานั เทหิตี".

โส "สาธู"ติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สพฺพุ-
กรณานิ คาหาเปตฺวา จตุรงฺคินิยา
เสนาย สทุธิ นครา นิกุขมิตฺวา อตฺตโน
รชฺชสีมึ สมฺปาปฺณิ. อถ นั ตาปโส
อตฺตโน อานุกาเวน สทุธิ เสนาย
สีสานที่ตีเร เนตฺวา นที่ตีเร ขนฺธาวาริ
กาเรตฺวา "อฺปฺมตฺโต โหหิ มหาราช"าติ
อากาเสน อตฺตโน วสนฺภูจฺจัน คณฺตุวา
ปฺนทิวเส ปจฺจาคมิ.

อถ นั ราชา สกุกจํ โภเชตฺวา "เสว
ภนฺเต ทสสทฺสฺสา อีสโย อาทาย
อิธว อาคจฺฉณา"ติ อาห. โส "สาธู"ติ
สมฺปฏิจฺฉิตฺวา คณฺตุวา ปฺนทิวเส
ภิกฺขาวารเวลาย อีสินี อาโรเจสิ
"มาริสสา พาราณสีราชา ตุมหากั

บริโภคได้ เพราะอาศัยพระผู้เป็นเจ้าของ,
ขอพระผู้เป็นเจ้าของจะบอกอุปายัแก่ข้าพเจ้า
เถิด". ดาบสนันั้นทูลว่า "ขอถวายพระพร
ถ้าพระองค์ทรงมีพระประสงค์จะถวาย
ทาน แก่พวกฤาษีเหล่านั้นไซ้ จงเสด็จ
ออกจากพระนครนี้ ไปอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ
สีทาแล้ว ถวายทานแก่ฤาษีเหล่านั้นเถิด
มหาบพิตร".

พระราชานั้น ทรงรับคำว่า "ดีละ"
แล้วรับสั่งให้ราชบุรุษถือเอาเครื่องอุปกรณ
ทั้งปวงเสด็จออกจากพาราณสีนครพร้อม
กับจตุรงคินิเสนา เสด็จไปถึงเขตแดน
ของพระองค์. ลำดับนั้น ดาบสจึงพา
เอาบรมกษัตริย์พร้อมด้วยเสนาไปฝั่ง
แม่น้ำสีทาด้วยอานุกาพของตน ให้ตั้ง
ค่าย ที่ฝั่งแม่น้ำ ทูลเตือนพระราชาวา
"บรมบพิตร ขอพระองค์จงเป็นผู้ไม่
ประมาท" ได้เหาะไปสถานที่อยู่ของตน
แล้ว กลับมาในวันรุ่งขึ้น.

ลำดับนั้น พระราชานิมนต์ให้ดาบสนั้น
บริโภค โดยเคารพแล้ว รับสั่งว่า "ท่าน
ผู้เจริญ พรุ่งนี้ พระผู้เป็นเจ้าของพาฤาษี
หมื่นรูปมา ณ ที่นี้เถิด". ดาบสนั้น
รับพระดำรัสว่า "สาธู" แล้วกลับไป
วันรุ่งขึ้น ในเวลาภิกษาวารจึงบอกแก่ฤาษี

นาสกุชี่ มยา ทินฺนํ ปน ทานํ
 ภูณฺชิตฺวา สพฺเพว เต อีสโย
 กามาวจรํ อติกุमितฺวา พุรฺหมโลเก
 นิพฺพตฺตีสฺสุ อิมินา เจตํ เวทิตพฺพํ
 พุรฺหมจฺริยวาโสว มหปฺผโล"ติ.

เอวํ ทาเนน อตฺตโน เสฏฺฐภาวํ
 ปกาเสตฺวา อิตเรหิ ตีหิ ปเทหิ เตสํ
 อีสินํ คุณฺถํ ปกาเสติ.

ตตฺถ สญฺญเมนาติ สีเลน.
 ทเมนาติ อินฺทฺริยทเมน. **อนุตฺตรนฺติ**
 เอเตหิ คุณฺเดหิ นินฺนตฺรํ อุตฺตมํ
 วตฺตสมาทานํ จริตฺวา.

ปกีรจาริติ คณฺถํ วิกีริตฺวา ขิปิตฺวา
 ปหาย เอกจาริก, เอกีภาวํ คเตติ
 อตฺถ. **สมาหิตเตติ** อูปจารปฺปนาสมาหิตฺหิ
 สมาหิตจิตฺเต เอวฺวเป ตาปเส อหํ
 ตปสฺสุสินโน อูปญฺจหิณฺติ ทสฺเสติ.

ก้าวล่วงเขตโลกเกิดในพรหมโลกได้, แต่
 ฤๅษีเหล่านั้นทั้งหมด บริโภคทานที่
 หม่อมฉันบริจาคแล้ว ก้าวล่วงกามาพจร
 ไปเกิดในพรหมโลก. ก็การเกิดใน
 พรหมโลกนั้น อันพระองค์พึงทราบ
 ด้วยเนื้อความนี้ว่า "การอยู่ประพฤติ
 พรหมจรรย์มีผลมาก" ดังนี้.

ท้าวสักกเทวราช ทรงประกาศ
 ความที่ตนเป็นผู้ประเสริฐสุด ด้วยทาน
 อย่างนี้แล้ว ได้ทรงประกาศคุณธรรม
 แห่งฤๅษีเหล่านั้น ด้วย ๓ บท นอกนี้.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ด้วย**
ความสำรวม คือ ด้วยศีล. คำว่า **ด้วย**
การฝึก คือ ด้วยการฝึกอินทรีย์. คำว่า
ไม่มีวัตรอื่นยิ่งกว่า ความว่า หม่อมฉัน
 ประพฤติวัตรสมาทานอันสูงสุด ไม่ขาด
 ระยะเวลา ด้วยคุณเหล่านั้น.

คำว่า **ละหม่อมคนไปอยู่ผู้เดียว** ความว่า
 ข้าพเจ้าละหม่อมคนะที่เกลื่อนกล่นฟุ้งไปแล้ว
 ประพฤติอยู่ผู้เดียว อธิบายว่า ถึงความ
 เป็นผู้เดียว. ด้วยคำว่า **มีจิตมั่นคง** ท้าว
 สักกเทวราช ทรงแสดงว่า "ข้าพเจ้า
 อภิภูฐานดาบสทั้งหลาย ผู้มีจิตตั้งมั่น
 ด้วยอุบาสารสมาธิและอัปนาสมาธิ ผู้มี
 ตบะเห็นปานนี้.

อหมุชตุนติ อหิ มหาราช เตสั
 ทสสทสฺสานัน อีสันัน อนุตเร กาย-
 วงฺกาทีนั อภาเวน อุชฺชุตติ เอกปี นริ
 "หีนชจฺใจ วา โหตุ ชาติสมฺปนฺโน
 วา"ติ, ชาตี อวิจาเรตฺวา เตสั कुณฺสุ
 ปสฺนุนฺมานโส หุตฺวา สพฺเพปิเม อติเวลัน
 นมสฺสิสฺสุสฺสึ นิจฺจกาลเมว นมสฺสิสฺสุสนฺ"ติ
 วทติ.

กึการณา ? กมุพฺพญฺ หิ มาณวาทึ
 มจฺจา หิ นามเต กมุพฺพญฺ
 กมุพฺปฏิสฺสรณา, เตเนว การณฺน
 สพฺเพ วณฺณาติ เวทิตฺพฺพา.

เอวญฺจ ปน วตฺวา "กึญฺจาปิ
 มหาราช ทานโต พฺรหฺมจฺริยวาสโ
 มหปฺผลโ เทวปี ปเนเต มหาปุริส-
 วิตฺกฺกา, ตสฺมา ทฺวีสุปี อปฺปมตฺโต
 หุตฺวา ทานญฺจ เทหิ สึลญฺจ
 รกฺษาหึ"ติ ตั โอวทิตฺวา สกฺกฺจฺานเมว

ด้วยคำว่า หม่อมจันจกนอบน้อมนรชน
 ผู้ปฏิบัติตรง ทำวสัฏกเทวราชตรัสว่า
 "ในระหว่างฤาษีหมื่นตนเหล่านั้น หม่อมจัน
 ไม่ได้เลือกนรชนแม้คนหนึ่ง ผู้ถึงความ
 ปฏิบัติตรง เพราะท่านไม่มีความคดแห่ง
 กายเป็นต้น ผู้มีชาติว่า ผู้นี้มีชาติต่ำ
 หรือเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยชาติ เป็นผู้มีใจ
 เลื่อมใสในคุณทั้งหลายของฤาษีเหล่านั้น
 จกนอบน้อมฤาษีเหล่านี้ แม้ทั้งหมด
 ตลอดทุกเวลา คือ จกนมัสการท่าน
 เหล่านั้น ตลอดกาลเป็นนิตย์ทีเดียว".

ถามว่า เพราะเหตุไร ? แก้วว่า เพราะว่า
 สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์,
 เพราะขึ้นชื่อว่าสัตว์เหล่านั้น บัณฑิต
 พึงทราบว่าเป็นผู้มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์
 มีกรรมเป็นที่อาศัย, คือสัตว์ทั้งปวง
 มีชาติขึ้น เพราะเหตุนั้นโดยแท้.

ก็แล ทำวสัฏกเทวราช ครั้นตรัส
 อย่างนี้แล้ว จึงทรงโอวาทพระเจ้าเนมิ
 นั้นว่า "ดูกรรมหาราช พรหมจริยวาส เป็น
 ธรรมมีผลมากกว่าท่านโดยแท้ ถึงอย่าง
 นั้น ธรรมแม้ทั้งสองเหล่านั้น ก็เป็น
 มหาปุริสวิตก เพราะฉะนั้น พระองค์
 จึงเป็นผู้ไม่ประมาทในธรรมทั้งสอง จง

๑ ส. อ. มาติยชาติ.

๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐

คโต. ตมตถิ ปกาเสนุโต สตุถา
อาห

๔๔๐. "อิหิ วตฺวาน มชฺวา
เทวราชา สุขุมปติ
เวเทหมนุสาสิตุวา
สคคกายิ อปุกุมิ"ติ.

ตตุถ อปุกุมิติ ปุกุกามิ,
สุขุมมาย เทวสภายิ ทฺวิณฺฺนํ เทว-
สงฺฆานํ นิสินฺฺนนานเมว อตฺตานํ ทสฺเสตี"ติ
อตุถโถ.

อถ นํ เทวคณา อาหสิ "มหาราช
นฺนุ ตฺเมห น ปญฺญาติตุถ, กุหิ
คตตุถา"ติ. "มาริสสา มิถิลายิ เณมิรญฺโโล
เอกา กงฺขา อุปฺปชฺชติ, อหิ ปญฺหิ
กเถตุวา ตํ ราชานํ นิฏฺกงฺขํ กตุวา
อาคโตมุหิ"ติ. เหวญฺจ ปน วตฺวา
ปน ตํ การณํ คากาย กเถตุ อาห

ทรงบริจาดทานและทรงรักษาศีล" แล้ว
ได้เสด็จกลับไปสู่เทพสถาน อันเป็นที่อยู่
ของพระองค์ตามเดิม. พระศาสดาเมื่อ
จะทรงประกาศเนื้อความนั้น จึงตรัสว่า

๔๔๐. "ท้าวมัชฌวาน สุขุมปติเทวราชา
ครั้งตรัสดังนี้ ทรงพรา้สอนพระเจ้า
เนมิ ผู้ครองวิเทหรัฐแล้ว ได้เสด็จ
กลับไปสู่หมู่เทพในสวรรค์".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ได้เสด็จ
กลับไป คือเสด็จหลีกไป, อธิบายว่า
ท้าวมัชฌวานเทวราชา ทรงแสดงพระองค์
แก่หมู่เทพยดาทั้งสองพวก ผู้นั่งอยู่ ณ
เทวสภาสุทธรรมา.

ลำดับนั้น หมู่เทพยดาทั้งหลาย
พากันกราบทูลท้าวมัชฌวานเทวราชนั้น
ว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์ไม่ปรากฏ
เสด็จไปไหนหนอ". ท้าวเทวราชตรัสตอบ
ว่า "ดูกรผู้เ็นรทุกข์ทั้งหลายความสงสัย
อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นแก่พระเจ้าเนมิ
บรมกษัตริย์ในมิลินทร เราไปกล่าว
แก้ปัญหาทำให้พระราชาหายสงสัยแล้ว
จึงกลับมา. ก็แล ท้าวมัชฌวานเทวราช
ครั้งตรัสอย่างนี้แล้ว เพื่อจะบอกเหตุนั้น
ด้วยคาถาอีก จึงตรัสว่า

๔๔๑. "อิมิ โภญโต นิสามเถ
ยวานุเตตถ สماعيل
ธมฺมิกานํ มนุสฺसानํ
วณฺณํ อจฺจุจวจํ พหุํ.

๔๔๒. ยถา อยิ เนมิราชา
ปณฺทิตโต กุสลตฺถิโก
ราชา สพุพฺพิเทหानํ
อทา ทานํ อริญฺทโม.

๔๔๓. ตสฺส ตํ ททโต ทานํ
สงฺกปฺโป อฺปชฺชถ
ทานํ วา พุรฺหมจฺริยํ วา
กตมํ สฺ มหฺปฺผลนฺ"ติ.

ตตฺถ อิมฺนฺติ อิมิ ธมฺมิกานํ
กฺลฺยาณธมฺมานํ มนุสฺसानํ มยา
วุจฺจมานํ สีลวเสน อจฺจุ ทานวเสน
อวจํ พหุ วณฺณํ นิสามเถ สฺฎนาถา"ติ
อตฺถเ. ยถา อยฺนฺติ อยิ เนมิราชา
ยถา ปณฺทิตโต อติวีย ปณฺทิตฺติ.

อิตฺติ โส เทวราชา อปริหาเปตฺวา
รฺบฺโถ วณฺณํ กเถสิ. ตํ สุตฺวา

๔๔๑. "ดูกรผู้เจริญทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย
ผู้มาประชุมในที่นี้ มีประมาณ
เท่าใด จงตั้งใจฟังคุณทั้งสูงทั้งต่ำ
เป็นอันมากนี้ ของมนุษย์ทั้งหลาย
ผู้ตั้งอยู่ในธรรม.

๔๔๒. เหมือนอย่างพระเจ้าเนมินี้ ผู้
เป็นบัณฑิต มีพระประสงค์
ด้วยกุศล เป็นพระราชาทรงธรรมาน
ปัจจุามิตร ทรงบริจาคตาน
แก่ชนชาววิเทหรัฐทั้งปวง.

๔๔๓. เมื่อพระองค์ ทรงบริจาคตานนั้น
เกิดพระดำริขึ้นว่า ทานหรือ
พรหมจรรย์ อย่างไหนมีผลมาก
หนอ".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า นี้
ความว่า ท่านทั้งหลาย จงตั้งใจฟัง คือ
ตั้งใจสดับคุณอันสูง ด้วยอำนาจศีลอัน
ต่ำ ด้วยอำนาจทาน เป็นอันมากนี้ ของ
มนุษย์ผู้ตั้งอยู่ในธรรม คือกัลยาณธรรม
อันข้าพเจ้ากล่าวอยู่. คำว่า เหมือน
อย่างพระเจ้าเนมินี้ ความว่า เป็นเช่น
พระเจ้าเนมิผู้เป็นบัณฑิตนี้ คือเป็น
บัณฑิตอย่างเยี่ยม.

ท้าวสักกเทวราช ตรัสพรรณนา
คุณของพระเจ้าเนมิ มิให้เสื่อมแล้วด้วย

๒๕๖๖-๒๕๖๗ ๒๕๖๘ ๒๕๖๙ ๒๕๗๐ ๒๕๗๑ ๒๕๗๒ ๒๕๗๓ ๒๕๗๔ ๒๕๗๕ ๒๕๗๖ ๒๕๗๗ ๒๕๗๘ ๒๕๗๙ ๒๕๘๐ ๒๕๘๑ ๒๕๘๒ ๒๕๘๓ ๒๕๘๔ ๒๕๘๕ ๒๕๘๖ ๒๕๘๗ ๒๕๘๘ ๒๕๘๙ ๒๕๙๐ ๒๕๙๑ ๒๕๙๒ ๒๕๙๓ ๒๕๙๔ ๒๕๙๕ ๒๕๙๖ ๒๕๙๗ ๒๕๙๘ ๒๕๙๙ ๒๖๐๐

เทวดา ราชานิ ทภูจุกามา หุตวา
 "มหาราช อมฺหากิ เณมิราชา อจฺริโย,
 ตสฺสโสภาเท จตฺวา ตํ นิสุสาย
 อเมฺหิ อยํ ทิพฺพสมฺปตฺติ ลหฺธา,
 ตํ ทภูจุกามมฺหา, ตํ ปกฺโกสาเปหิ
 มหाराชา"ติ วทิสฺสุ. สกฺโก "สาธฺ"ติ
 สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา มาตลฺลี ปกฺโกสาเปตฺวา
 "สมฺม มาตลฺลี เวชยฺนตฺรณํ โยเชตฺวา
 มิถิลนคฺริ คณฺตฺวา เณมิราชานิ
 ทิพฺพยาเน อโรเปตฺวา อิทาเนหิตี
 อาห.

โส "สาธฺ"ติ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา รณํ
 โยเชตฺวา ปายาสิ. สกฺกสฺส ปน
 เทเวหิ สทฺธิ กถฺนตฺสฺส จ มาตลฺลี
 ปกฺโกสาเปตฺวา อาณาเปนตฺสฺส จ
 มาตลฺลีสฺส รณํ โยเชนตฺสฺส จ
 มนุสฺสคณฺนาย มาโส อตฺติกฺกนฺโต. อิติ
 เณมิรณฺโถ ปุณฺณมายํ อฺุโสถิกสฺส
 ปาจฺนสีหปฺนุชฺริ วิวริตฺวา มหาตเล
 นิสฺสีทิตฺวา อมจฺจคณฺปริวฺตสฺส สิลฺล
 ปจฺจเวกฺขนตฺสฺส ปาจฺนโลกธาตฺโต
 อุกคฺจจณฺเตน จนฺทมนฺทฺทเลน สทฺธิเยว
 โส รโถ ปญฺญาเย.

ประการฉะนี้. หมู่เทพเจ้าทั้งหลาย ครั้น
 ได้ฟังเทพดำรัสนั้น เป็นผู้ใคร่จะเห็น
 พระเจ้าเนมิจึงทูลว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า
 พระเจ้าเนมิเป็นพระอาจารย์ของพวก
 ข้าพระองค์ พวกข้าพระองค์ตั้งอยู่ใน
 โอวาทของท้าวเธอ ได้อาศัยท้าวเธอ
 จึงได้ทิพยสมบัตินี้ ข้าแต่มหาราชเจ้า
 ขอพระองค์ จงให้เชิญเสด็จพระเจ้าเนมิ
 มาเถิด". ท้าวสักกเทวราชทรงรับว่า
 "ดีละ" แล้วทรงรับสั่งให้ตรัสเรียกมาตลี-
 เทพสารถีมารับสั่งว่า "ดูกรมาตลี ผู้
 เป็นสหาย ท่านจงเทียมเวชยันตราขรถ
 ขับไปมิถิลานคร เชิญเสด็จพระเจ้าเนมิ
 ขึ้นทิพยยานมา ณ เทวสถานนี้".

มาตลีเทพบุตร รับเทวโองการว่า "สาธฺ"
 แล้วเทียมเวชยันตราขรถขับไป. ก็เมื่อ
 ท้าวสักกะ ตรัสกับเทพยดาทั้งหลาย
 ตรัสเรียกมาตลีเทพบุตรมารับสั่ง และ
 เมื่อมาตลีเทพสารถีเทียมเวชยันตราขรถ
 ล่วงไป ๑ เดือน ด้วยการนับวันของ
 มนุษย์. เมื่อพระเจ้าเนมิทรงรักษาอุโบสถ
 ในวันเพ็ญ ทรงเปิดสีหบัญชรด้านทิศ
 ตะวันออก ประทับนั่งที่ห้องพระโรงใหญ่
 มีหมู่อำมาตย์แวดล้อม ทรงพิจารณา
 สีลอุโบสถอยู่ รณันั้น ปราภฏพร้อม
 กับดวงจันทร์ขึ้นไปอยู่ จากโลกธาตุ
 ด้านทิศตะวันออกนั่นเอง.

มนุสฺสา ภูตตสายมาสา อตฺตโน
อตฺตโน ฆรทฺวาเรสุ นิสีทิตฺวา สุขกถํ
กถนฺตวา "อชฺช เทว จนฺทา อุกฺคตา"ติ
อาหํสุ.

อถ เนลํ สลฺลปฺนฺตานญฺเวยว โส
รโถ ปากฺโข อโหสิ. มหาชนโน "นายํ
จนฺโท, รโถติ วตฺวา ตสฺมี ขณ
อนุกฺกเมน สินฺธุวสฺหสฺสยฺตุเต มาตลฺลิตฺ-
สงฺคาหเก เวชยนฺตรเก ปากฺโข ชาเต
"กสฺส นฺ โข อิทํ ทิปฺพยํ
อาคจฺจตี"ติ จินฺเตตฺวา "น กสฺสจ
อญฺญสฺส อมฺหากํ ราชา ธมฺมิโก
ตสฺเสว สกฺเขน เวชยนฺตรโถ เปสิโต
ภวิสฺสตี อมฺหากํเยว รญฺโถ.
อนฺจจฺวิโก"ติ ตฺถุจฺญฺโห จิตฺตมาห

๔๔๔. "อพฺภูโต วต โลกสฺมี
อุปฺปชฺชติ โลมหํสโน
ทิปฺพโผ รโถ ปาตุรฺหุ
เวเทหสฺส ยสฺสสิโน"ติ.

ตตถ อพฺภูโตติ อพฺภูตฺปฺพุโผ.
อจฺจจฺวิโยติ วา วิมฺหเยเนวมาหํสุ.

พวกมนุษย์กินอาหารเย็นแล้ว พวกกัน
นั่งอยู่ที่ประตูเรือนของตน เมื่อกล่าว
กันถึงถ้อยคำให้เกิดความสุข จึงพูดว่า
"วันนี้ พระจันทร์ขึ้น ๒ ดวง".

ลำดับนั้น รตนันได้ปรากฏแก่ชนเหล่านั้น
ผู้กำลังสนทนากันอยู่นั้นแหละ. มหาชน
กล่าวว่า "นี่ มิใช่พระจันทร์ เป็นรถ" เมื่อ
เวชยันตราขรถเทียมด้วยม้าสินธพพันตัว
มีมาตลีเทพบุตรเป็นผู้ขับ ปรากฏโดย
ลำดับ ในขณะนั้นจึงคิดกันว่า "ทิพฺพยํ
นี้ มาเพื่อใครหนอ" เห็นพ้องกันว่า "ไม่มา
เพื่อใครอื่น พระราชาของพวกเราทรงตั้ง
อยู่ในธรรม ท้าวสักกเทวราช จักทรงส่ง
เวชยันตราขรถมาเพื่อพระองค์โดยแท้
ทิพฺพรถ เป็นของสมควรแก่พระราชา
ของพวกเราเท่านั้น" ดังนี้. ยินดีรำเริงแล้ว
กล่าวคาถาว่า

๔๔๕. "ชนพองสยองเกล้า ซึ่งไม่เคยมีมา
เกิดขึ้นในโลกแล้วหนอ รททิพฺพ
ปรากฏแก่พระเจ้าวิเทหรัฐ ผู้เรื่อง
พระยศ".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ไม่เคย**
มีมา ได้แก่ ไม่เคยมีมาก่อน. อีกอย่าง
หนึ่ง คำว่า **นำอัศจรรย์** มหาชนกล่าว
อย่างนี้ ด้วยความประหลาดใจ.

ตสฺส ปน มหาชนสฺส เอว
 กถนุตสฺสเสว มาตลฺลิวเณคนนฺตฺวา
 รถํ นินฺตเตตฺตฺวา สึหปญฺชฺรุมมาเร
 ปจฺจภาคํ จเปตฺตฺวา อาโรหณสฺสขํ
 กตฺวา อาโรหณตฺถาย ราชานํ นินฺนุเตสฺสิ.
 ตมตฺถํ ปกาเสนฺนุเต สตฺถา อาห

๔๔๕. “เทวปฺตฺโต มหิทฺธิโก
 มาตลฺลิวเณสวารถิ
 นินฺนุตฺถิตฺถ ราชานํ
 เวเทหํ มิถิลคฺคหํ.

๔๔๖. เอหิมํ รถมารุญฺห
 ราช เสฏฺฐทิสฺมปติ
 เทวา ทสฺสนกามา เต
 ดาวตีสฺสา สอนฺนทกา
 สรฺมานา หิ เต เทวา
 สฺสุมฺมายํ สฺมจฺจเว”ติ.

ตตฺถ มิถิลคฺคหนฺติ มิถิลายํ
 ปติฏฺฐิตปาสาทํ, จตฺตฺหิ สงฺคหฺวตฺตฺหิ
 มิถิลายํ สงฺคาหกํ. สฺมจฺจเวติ ตว
 คุณกถํ กถนุตา นิสฺสีสิ.

ก็เมื่อมหาชน กล่าวกันอยู่อย่างนี้
 นั้นเอง มาตลีเทพบุตรขับรถมาโดยเร็ว
 กลับรถจอดส่วนข้างหลัง ที่ธรณีพระ-
 สึหปัญชร ทำการจัดแจงให้เสด็จขึ้น
 ได้เชิญพระเจ้าเนมิ เพื่อต้องการให้เสด็จ
 ขึ้นประทับ. พระศาสดา เมื่อจะทรง
 ประกาศข้อความนั้น จึงตรัสว่า

๔๔๕. “เทพบุตรมาตลีผู้เทพสารถี มีฤทธิ์
 มาก เชิญเสด็จพระเจ้าวิเทหรัฐ
 ผู้ทรงสงเคราะห์ชาวเมืองมิถิลาวา.

๔๔๖. ข้าแต่พระราชาผู้ประเสริฐ ผู้เป็น
 ใหญ่ในทิศ ขอเชิญเสด็จมาขึ้นรถ
 นี้ เทพเจ้าชาวดาวดึงส์ พร้อมด้วย
 พระอินทร์ ใครจะเห็นพระองค์
 ก็เทพเจ้าเหล่านั้น ระลึกถึงพระองค์
 ประชุมกันอยู่ ณ สุธรรมาสภา”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้ทรง
 สงเคราะห์ชาวเมืองมิถิลา ได้แก่ ทรง
 ตั้งความเลื่อมใสไว้ ในชาวเมืองมิถิลา
 คือทรงสงเคราะห์ชาวเมืองมิถิลา ด้วย
 สังคหวัตถุ ๔ อย่าง. คำว่า ประชุมกัน
 อยู่ ได้แก่ พวกนั้นนั่งกล่าวสรรเสริญคุณ
 ของท่านเธอ.

ราชา ตั สุตวา "อทิฏฐบุพพิ
 เทวโลกั ปสฺสิสฺสสามิ, มาตลิสฺส จ เม
 สงฺคโห กโต ภวิสฺสติ, คมิสฺสามิ"ติ
 จินฺตเตตฺวา อนฺตฺปรญฺจ มหาชนญฺจ
 อามนฺตเตตฺวา "อหิ น จิรสฺเสว
 อาคมิสฺสามิ, ตฺเมห อปฺปมตฺตา
 ทานาทินิ ปุณฺณานิ กโรธา"ติ
 วตฺวา ทิพฺพธํ อภิรฺุหิ. ตมตฺถํ
 ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

๔๔๗. "ตโต ราชา ตรมาโน
 เวเทโห มิถิลคฺคโห
 อาสนา วุฏฺจหิตฺวาน
 ปมุโข ฆตมารุหิ.

๔๔๘. อภิรฺุหิ ฆตํ ทิพฺพํ
 มาตลฺลึ เอตทพฺพริ
 เกน ตํ เนมิ มคฺเคน
 ราช เสฏฺฐ ทิสฺมุปฺติ
 เยน วา ปาปกมฺมฺนฺตา
 ปุณฺณกมฺมา จ เย นรา"ติ.

ตตฺถ ปมุโขติ อุตฺตโม. อภิมุโข

พระราช ทรงแสดงคำนั้นแล้ว
 ทรงดำริว่า "เราจักเห็นเทวโลกซึ่งยัง
 ไม่เคยเห็น, ก็มาตลึเทพบุตรจักทำความ
 สงเคราะห์แก่เรา เราจักไป" ดังนี้ แล้ว
 จึงตรัสเรียกคนภายใน และมหาชน
 มารับสั่งว่า "ไม่นานนักเราก็จักกลับมา,
 พวกท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้ไม่ประมาท
 บำเพ็ญบุญกุศล มีทานเป็นต้น" ดังนี้แล้ว
 ก็เสด็จขึ้นสู่วรทิพย์. พระศาสดา เมื่อจะ
 ทรงประกาศเนื้อความนั้น จึงตรัสว่า

๔๔๗. "ลำดับนั้น พระเจ้าวิเทหรัฐ ผู้ทรง
 สงเคราะห์ชาวเมืองมิถิลา เป็น
 ประมุข ธิบเสด็จลุกขึ้นจาก
 พระราชอาสน์ ขึ้นสู่เวชยันตราฆรถ.

๔๔๘. มาตลึเทพสารถีได้ทูลถามพระองค์
 ผู้เสด็จขึ้นวรทิพย์แล้วว่า ข้าแต่
 พระราชาผู้ประเสริฐ ผู้เป็นใหญ่
 ในทิศ ข้าพระองค์ จะนำเสด็จ
 พระองค์โดยทางไหน คือทางไป
 สถานที่ที่อยู่ของเหล่าชน ผู้มีกรรม
 อันเป็นบาป หรือทางไปสถานที่
 ที่อยู่ของเหล่าชน ผู้มีกรรม
 อันเป็นบุญ พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เป็น
 ประมุข ได้แก่ เป็นผู้สูงสุด. อธิ์ถ้อยอย่างหนึ่ง

ขจรบรรณการ จำกัด ๒๖๖-๒๖๗ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

วา มหาชนสูส ปิฎฐิจิ ทตฺวา
อารุโฬหิติ อตุโธ.

เยน วาติ เยน มคฺเคน คนฺตฺวา
ยตฺถ ปาปกมฺมุตา วสนฺติ, ตํ จานํ
สกุภา ทฏฺฐุํ, เยน วา มคฺเคน คนฺตฺวา
ยตฺถ ปุณฺณกมฺมุตา จ เยน วา
วสนฺติ, เต สกุภา ทฏฺฐุนฺติ, เอเตสุ
มคฺเคสุ เกณ มคฺเคน ตํ ปจฺมํ เนมิ,
อิทํ โส สกุเกณ อนาณตฺโตปี อตฺตโน
ทฺตฺวิเสสํ ทสฺสนตฺถํ อาน.

อถ นํ ราชฯ "มยา เทวปี จานานิ
อทิฏฺฐปุพฺพานิ, เทวปี ปสฺสุสิสุสามิ"ติ
จิณฺเตตฺวา อาน

๔๔๙. "อุภเยเนว มํ เนหิ
มาตลฺลิตฺ เทวสารถิ
เยน วา ปาปกมฺมุตา
ปุณฺณกมฺมา จ เย นรา"ติ.

ตโต มาตลฺลิตฺ "เทวปี จานานิ
เอกปฺปหาเรเนว น สกุภา มยา

ทรงมุ่งพระพักตร์ อธิบายว่า ทรงเห็น
พระปฤษฏางค์แก่มหาชนแล้วเสด็จขึ้นสู่
(เวชยันตราชรถ).

คำว่า **โดยทางไป** ความว่า โดยทาง
ที่บุคคลไปแล้วสามารถจะเห็นที่อยู่ของ
เหล่านั้นชนผู้มีกรรมอันเป็นบาป หรือโดย
ทางที่บุคคลไปแล้วสามารถจะเห็นสถาน
ที่อยู่ของเหล่านั้นชน ผู้มีกรรมอันเป็นบุญ
บรรดาทางทั้งสองนั้น ข้าพระองค์จะนำ
พระองค์เสด็จไปทางไหนก่อน มาตลฺลิตฺ-
เทพสารถินั้น แม้ทำวสัฏกเทวราช ไม่ทรง
รับสั่งดังนี้ ก็กล่าวแล้ว เพื่อแสดงตนเป็น
ทฺตฺพิเศษ.

ลำดับนั้น พระราชา ทรงดำริว่า
เราไม่เคยเห็นสถานที่แม่ทั้งสอง เราจัก
ดูสถานที่ทั้งสอง" จึงตรัสว่า

๔๔๙. "ดูกรมาตลฺลิตฺเทพสารถิ ท่านจงนำ
เราโดยทางทั้งสอง คือทางไป
สถานที่อยู่ของเหล่านั้นชน ผู้มี
กรรมอันเป็นบาป หรือทางไป
สถานที่อยู่ของเหล่านั้นชน ผู้มี
กรรมอันเป็นบุญ".

ลำดับนั้น มาตลฺลิตฺเทพบุตร คิดว่า "เรา
ไม่สามารถแสดงสถานที่ทั้งสอง โดย

ทสเสตุ, ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺ"ติ ปุจฺฉนฺโต
คาถมาห

๔๕๐. "เกน ตํ ปจฺมี เนมิ
ราชา เสฏฺฐ ทิสฺมุปฺติ
เยน วา ปาปฺกมฺมฺนฺตา
ปุณฺณกมฺมา จ เย นรา"ติ.

ตโต ราชา "อหิ อวสุสํ เทวโลกํ
คมิสฺสามิ, นิรยํ ตาว ปสฺสิสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา อนนฺตรํ คาถมาห

๔๕๑. "นิรยํ ตาว ปสฺสามิ
อาวาสํ ปาปฺกมฺมินํ
จานานิ ลุฑฺฑกมฺมานํ
ทฺสฺสีลานญฺจ ยา คตี"ติ.

ตตฺถ ทฺสฺสีลานนฺติ ทสอกุสล-
กมฺมปถวเสน ปาปการีนํ คิทิทฺสฺสีลานํ
สมณทฺสฺสีลานํ. ยา คตีติ ยา เอเตสํ
นิพฺพตฺติ, ตญฺจ ปสฺสิสฺสามีติ.

คราวเดียวกันได้ จะทูลถามพระองค์"
เมื่อจะทูลถาม จึงกล่าวคาถาว่า

๔๕๐. "ข้าแต่พระราชา ผู้ประเสริฐสุด
ผู้เป็นใหญ่ในทิศ ข้าพระองค์
จะนำเสด็จพระองค์ไปทางไหนก่อน
คือทางไปสถานที่อยู่ของเหล่านรชน
ผู้มีความชั่วเป็นบาป หรือทางไป
สถานที่อยู่ของเหล่านรชน ผู้มี
กรรมอันเป็นบุญ พระเจ้าข้า".

ลำดับนั้น พระราชาจึงทรงจินตนาการว่า
"เราจักไปเทวโลกแน่แท้ แต่เราจักดู
นรกก่อน จึงตรัสคาถาเป็นลำดับว่า

๔๕๑. "เราจักดูนรก อันเป็นที่อยู่แห่ง
เหล่านรชน ผู้มีความชั่วเป็นบาป
และสถานที่อยู่อาศัยของเหล่านรชน
ผู้มีความชั่วหยาบช้า ทั้งคติของ
เหล่านรชน ผู้ทุศีลก่อน".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้ทุศีล
ได้แก่ คฤหัสถ์ผู้ทุศีลและสมณะผู้ทุศีล
มีปกติทำกรรมอันเป็นบาป ด้วยอำนาจ
อกุศลกรรมบถ ๑๐ อย่าง. คำว่า คติ
อธิบายว่า คติใด เป็นเหตุเกิดของสัตว์
เหล่านั้น, ก็ข้าพเจ้าจักดูคตินั้น.

อดสูส เวตรณี นที ดาว ทสฺเสสิ.
ตมตฺถํ ปกาเสนุโต สตุธา อาห

ลำดับนั้น มาตลีเทพสารตีจึงแสดง
แม่น้ำเวตรณี แก่พระเจ้าเนมินั้นก่อน.
พระศาสดา เมื่อจะทรงประกาศเนื้อความ
นั้น จึงตรัสว่า

๔๕๒. "ทสฺเสสิ มาตลี รมฺโณ
ทฺศคํ เวตรณี นที
กฺกุจฺจิตํ ขารสฺยตฺตํ
ตตฺตํ อคฺคิสฺสึปมนุ"ติ.

๔๕๒. "มาตลีเทพสารตี แสดงแม่น้ำ
เวตรณี ซึ่งข้ามได้ยาก ประกอบ
ด้วยน้ำแสบเผ็ดร้อน เตือดพล่าน
เปรียบดังเปลวเพลิงแก่พระราชา".

ตตฺถ เวตรณินฺติ ภิกฺขเว มาตลี
รมฺโณ กถํ สุตฺวา นิรยาภิมุขํ รมํ
เปเสตฺวา ปจฺมํ กมฺมปจฺจเยน อุตฺตนา
สมฺภูจฺจิตํ เวตรณี นที ทสฺเสสิ. ตตฺถ
นิรยปาลา ชลิตานี อสิสฺสตีโตมร-
ภินฺทิวาลมฺุคฺคราทีนึ อาวฺธานึ คเหตุวา
เนรยิกสฺสเต ปหรณฺติ วิชฺฌนฺติ
ไปเถณฺติ. เต ตํ ทฺกฺขํ อสหนฺตฺวา
เวตรณียํ ปตฺนฺติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า (แม่น้ำ)
เวตรณี ความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
มาตลีเทพสารตี พึงพระดำรัสของ
พระราชแล้ว จึงขับเวรยันตราจรด
มุ่งไปสู่นรก แสดงแม่น้ำเวตรณีอันตั้งขึ้น
พร้อมด้วยฤดูแล้งอันมีกรรมเป็นปัจจัยก่อน.
นายนิรยบาลทั้งหลายในนรกนั้น ถือ
อาวุธทั้งหลายมีมีดดาบ โคมร หอก
และไม้ค้อนเป็นต้น อันลูกโพง ประหาร
แทงโบยตีสัตว์นรกทั้งหลาย. สัตว์นรก
เหล่านั้น เมื่ออดทนทุกข็ไม่ได้ ก็ตกลงไป
ในแม่น้ำเวตรณี.

สา นที อฺุปริชฺลิตาหึ ภินฺทิวาลป-
ปฺมาณานึ สกณฺฎฺกาหึ เวตฺตลตฺตาหึ
สญฺจนฺนา. เต ตตฺถ พฺหูนึ วสฺสสทฺสฺसानึ
ตีฏฺจนฺตฺวา ปชฺชชฺลิตฺเตสุ ขุรธาธาติกฺขิณฺเตสุ

แม่น้ำเวตรณีนั้น ดารดาษไปด้วยเครื่อง
ขวายมีหนามประมาณเท่าหอกเบ็องบน
ลูกเป็นไฟ. สัตว์นรกนั้นดำรงอยู่ในแม่น้ำ
เวตรณีนั้นหลายพันปี มีร่างกายขาดออก
เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่ ติดที่หนาม

กณฺฐเกสฺส ขณฺฑาขณฺฑิกา โหนฺติ. เตสํ
เหฏฺฐา ตาลปฺปมาณานิ ชลิตอยสฺสุลลานิ
อญฺจหนฺติ.

เนรยิกสฺส ตตา พหุทธานํ วิดีนาเมตฺวา
เวตฺตลตาทิ คลิตฺวา สฺสุเลสฺส ปตฺติตฺวา
วิทฺธสฺสรีรา สฺสุเลสฺส อาวณฺนิตมจฺจา วีย
จิริ ปจฺจนฺติ. สฺสุลลานิ ปชฺชชฺลนฺติ.
เนรยิกสฺส ตตา ปชฺชชฺลนฺติ. สฺสุลลนํ ปน
เหฏฺฐา อุกทปิฏฺเจ ปชฺชชฺลิตานิ.
ชฺรธาราทิกฺขิณานิ อโยปฺโกชฺรปฺตฺตานิ
สนฺติ.

เต สฺสุเลหิ คลิตฺวา อโยปฺโกชฺรปฺตฺเตสฺ
ปตฺติตฺวา จิริ ทุกฺขเวหนํ อญฺจวณฺติ.
ตโต ชารุกฺเก ปตฺนฺติ. อุกทปิ
ชฺลติ, เนรยิกสฺส ตตาปิ ชฺลนฺติ, อุมมาปิ
อญฺจหนฺติ, อุกทสฺส ปน เหฏฺฐา
นทีตลํ ชฺรธารานิ สฺสญฺจณฺนํ. เต
“เหฏฺฐา นุโข กิทิสฺนฺ”ติ. อุกท
นิมฺมุชฺชิตฺวา ชฺรธาราสฺส ขณฺฑาขณฺฑิกา
โหนฺติ.

เต ตํ มหาทุกฺขํ อธิวาทิตฺวํ อสฺสโกณฺตฺวา
มหนฺตํ ภายเภาวํ รวณฺตฺวา วิจฺรณฺติ.

อันแหลมคมกริบดุจมีดโกน ลูกเป็นไฟ
หลาวเหล็กลูกเป็นไฟ ประมาณเท่าลำตาล
ตั้งขึ้นภายใต้แห่งเครือหวายเหล่านั้น.

สัตว์นรกทั้งหลาย อยู่ที่เครือหวาย เป็น
เวลานานแล้ว ก็พลัดจากเครือหวาย
ตกลงไปบนหลาว มีร่างกายถูกหลาว
แทงแล้ว หมกไหม้อยู่บนหลาวเป็นเวลา
นาน เหมือนปลาเสียบที่ไม่ย่างไฟอยู่
ฉะนั้น. หลาวทั้งหลายลูกเป็นไฟ. สัตว์นรก
ทั้งหลายก็ลูกเป็นไฟ. ก็ภายใต้แห่งหลาว
มีใบบัวเหล็กแหลมคมดุจมีดโกน ลูกเป็น
ไฟ บนผิวน้ำ.

สัตว์นรกเหล่านั้น พลัดจากหลาวแล้ว
ตกลงไปบนใบบัวเหล็กแหลมเสวยทุกข-
เวทนาสิ้นกาลนาน. แต่นั้นสัตว์นรก
เหล่านั้น ก็ตกลงไปในน้ำต่าง, แม้น้ำนั้น
ก็ลูกไฟลง. แม้พวกสัตว์นรกก็ลูกไฟลง,
แม้แต่วันทั้งหลายก็ตั้งขึ้น, ก็ภายใต้ น้ำ
พื้นแม่น้ำ ก็ดาราตษไปด้วยศีลตราวุธ
อันแหลมคม. สัตว์นรกเหล่านั้น ดำลงไป
ในน้ำด้วยคิดว่า “ข้างล่างจะเป็นเช่นไร
หนอ” ก็ขาดเป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่
เพราะศีลตราวุธ อันมีคมทั้งหลาย.

สัตว์นรกเหล่านั้นเมื่อไม่สามารถอดกลั้น
ทุกข์อันใหญ่หลวงนั้นได้ ก็เที่ยวร้อง

กทาจิ อนุโสตี วุยุหนุติ, กทาจิ
ปฏิโสตี, อถ เต เตเร จิตา
นिरยपाला अस्सत्तिโตमरणिทิวालानि
शिपित्वा ते मज्जे विय विष्णुมนุติ. ते
तुक्खवेणप्पत्ता महाविरु विरुมนุติ.

อถ เต ชลิตะหิ อยพลีเสหิ อุทธริตวา
อากทุมิตวา ปชชลิตอชยปจวิย นิปชชา-
เปตวา มุชเช ตตตํ อโยคัพพิ ปกชิปนุติ.

อิตติ ราชา เวตรณีย มหาทุกข-
ปีพีเต สตุเต ทิสฺวา ภิตตสิโต หุตวา
“กีนูนาม อิเม สตุตา ปาปกมมํ
อกัสฺสู”ติ มาตลี ปุจฺฉิ. โสปีสฺส พุยาภาสิ.
ตมตถํ ปกาเสนฺโต สตุตา อาห

๔๕๓. “เนมิ หเว มาตลิมชฺฌภาสิ
ทิสฺวา ชนํ ปตมานํ วิทฺถเค
ภยํ หิ มํ วินุทฺติ สุตฺ ทิสฺวา

น่ากลัวมาก. ในกาลบางครั้ง แม่น้ำเวตรณี
พัดไปตามกระแส ในกาลบางครั้งก็พัด
ไปทวนกระแส. ลำดับนั้น นายนิรยบาล
ทั้งหลาย ผู้อยู่บนฝั่ง ก็ขัดลูกศร หอกและ
ฉมวก เสียบสัตว์นรกเหล่านั้นไว้ เหมือน
เสียบปลา. สัตว์นรกเหล่านั้น ถึงทุกข-
เวทนา ก็ร้องเสียงดัง.

ลำดับนั้น นายนิรยบาลเหล่านั้นก็เอาเบ็ด
อันลুকเป็นไฟเกี่ยวสัตว์นรกพวกนั้นขึ้น
คร่ามาให้บนบนแผ่นดินเหล็ก. อันลुक
เป็นไฟ แล้วมัดก้อนเหล็กก้อนเข้าในปาก.

พระราชาทอดพระเนตรเห็น
เหล่าสัตว์นรกทั้งหลาย ผู้ถูกทุกขอันใหญ่
หลวง เบียดเบียนในแม่น้ำเวตรณีด้วย
ประการฉะนี้แล้ว ก็ทรงสะดุ้งกลัว ตรัส
ถามมาตลีเทพบุตรว่า “สัตว์เหล่านี้
ได้ทำกรรมอันเป็นบาปอะไรไว้”. มาตลี
เทพบุตรจึงได้ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้า
เนมินั้น. พระศาสดาเมื่อจะทรงประกาศ
ข้อความนั้น จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๕๓. “พระเจ้าเนมิ ทอดพระเนตร
เห็นสัตว์ ผู้ตกอยู่ในแม่น้ำเวตรณี
ที่ข้ามได้ยาก จึงตรัสถามมาตลี-
เทพสารถีว่า “ดูกรรมมาตลีเทพสารถี

ทพฺพเลติ สรีรพลโกคพลอาณาพลวิริเต.
พลวนฺโตติ เตหิ พลลลลิตฺตํ สมนฺนาคตา.

หิเสนฺตตีติ ปาณิปฺปหาราที่หิ กิลเมนฺตตี.
โรเสนฺตตีติ นานปฺปกาเรหิ อุกโกเสนฺตตา
ฆฏฏณฺตตี. ปสเวตฺวาติ ชเนตฺวา, กตฺวา
อตุโถ.

เอวํ มาตลลิตฺตํ ตสฺส ปญฺหิ
พฺยากริตฺวา รมฺญา เวตฺรณีนีรมเย ทิฏฺฐเส
ตํ ปเทสฺส อญฺตรธาเปตฺวา ปฺรโต รถํ
เปเสตฺวา สุนฺชาที่หิ ชาทนนฺจฺจานํ
ทสฺเสตฺวา ตํ ทิสฺวา ภีเตน รมฺญา
ปญฺหิ ปฺกุจฺเจ พฺยากาลลิตฺตํ. ตมตฺถํ
ปกาเสนฺโตติ สตุถา อาห

๔๕๖. "สามา ๑ โสณฺมา สวลา ๑ คิซฺฐมา
กาโกลฺลสงฺขมา ๑ อเทนฺตตี เภรวา
ภยํ หิ มํ วิญฺหติ สุตฺตํ ทิสฺวา
ปฺุจฺจามิ ตํ มาตลลิตฺตํ เทวสวริถิ

คำว่า **ซึ่งหากำลังมิได้** ได้แก่ ผู้ปราศจาก
กำลังกาย กำลังสมบัติ และกำลังอาชมา
คำว่า **มีกำลัง** คือผู้ประกอบด้วยกำลัง
เหล่านั้น.

คำว่า **ยอมเบียดเบียน** คือยอมลำบาก
ด้วยการประหารทั้งหลายมีการประหาร
ด้วยฝ่ามือเป็นต้น. คำว่า **ดำ** คือ
ดำกระทบอยู่โดยประการต่าง ๆ. คำว่า
กระทำ คือให้เกิด, อธิบายว่า กระทำ.

มาตลลิตฺตํ เทวสวริถิ ครั้นทูลพยากรณ์
ปัญหา แต่พระเจ้าเนมิบรมกษัตริย์
อย่างนี้แล้ว เมื่อแม่น้ำเวตฺรณีนีในนรก
อันพระราชา ทอดพระเนตรเห็นแล้ว
ก็ทำประเทศนั้นให้หายไปแล้ว จึงขับ
เวชยันตราซรตไปข้างหน้า แสดง
สถานที่แห่งสัตว์นรก อันสัตว์ทั้งหลาย
มีสุนัขเป็นต้นเคี้ยวกิน พระราชาทอด
พระเนตรเห็นเหตุนี้ ก็ทรงกลัว ตรัส
ถามปัญหา จึงได้ทูลพยากรณ์แล้ว.
พระศาสดา เมื่อจะทรงประกาศข้อความ
นั้น จึงได้ตรัสว่า

๔๕๖. "สุนัขแดง สุนัขต่าง ผู่งแฉ่ง ผู่งกา
อันน่ากลัว พวกมันรุมกัดจิกกิน
สัตว์นรก ดูกรมมาตลลิตฺตํ เทวสวริถิ
ก็ความกลัว ย่อมปรากฏแก่เรา

อิเม นุ มจฺจา กิมกัสมฺ ปาปํ
เยเม ชเน กาโกลฺลสงฺฆมา อเทนฺติ.

เพราะได้เห็นฝูงสัตว์รวมทั้งจิกกัต
กินสัตว์นรก เราขอถามท่าน
สัตว์เหล่านี้ ได้ทำบาปกรรมอะไร
ไว้หนอ จึงถูกฝูงการุณจิกกิน.

๔๕๗. ตสฺส ปุญฺโฆ วิทยาภาสิ
มาตลฺลิตฺเทวสารถิ
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อกฺขาสิชานโต

๔๕๗. มาตลิตเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๕๘. เย เกจิเม มจฺจรีโน กทริยา
ปริภาสกา สมณพฺราหมณานํ
หิเสนฺติ โรเสนฺติ สุปาปธมฺมา
เต ลุทฺทกมฺมา ปสเวตฺว ปาปํ
เตเม ชเน กาโกลฺลสงฺฆมา อเทนฺตี"ติ.

๔๕๘. ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง เป็นคนตระหนี่
เหนียวแน่น มีธรรมอันลวกมก
มักบริภาษ เบียดเบียน ดำว่า
สมณพราหมณ์ ชนเหล่านั้น ผู้มี
กรรมอันหยาบช้ำ กระทำบาป
กรรมแล้ว จึงถูกฝูงการุณจิกกิน
พระเจ้าข้า".

อิโต ปเรสุ ปญฺเฬสุ เจว พฺยากรณฺสุ
จฺ เอเสว นโย.

ในปัญหาเหล่านี้นอกจากนี้ และในการ
พยากรณ์ ก็มีนัยนี้เหมือนกัน.

ตตฺถ สามาติ รตฺตวณฺณา.
โสณฺนาติ สุนฺชา. สวลาติ กวรวณฺณา
จฺ เสตกาพีตวณฺณา จาติ อตฺโถ.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า แดง
คือ มีสีแดง. คำว่า สุนัข ได้แก่ สุนัข
ทั้งหลาย. คำว่า ต่าง ความว่า มีสีดำ
และมีสีขาว สีดำ และสีเหลือง.

เอวํ ปญฺจ วณฺเณปิ สุนฺเช ทสฺเสสิ.
เต กิร มหาหตฺถิปฺปมาณา ชลิตาย

มาตลิตเทพสารถีแสดงสุนัขแม้มี ๕ สี
อย่างนี้แล้ว. ได้ยินว่า สุนัขเหล่านั้น

อโยปจวิยา เนรยิกสตุเต มิเค วีย
 อนุธาวิตวา ปิณฺฑมํเส ทํสิตฺวา เตสํ
 ติดากุตฺตปฺปมาณํ สิริริ ชลิตอโยปจวิยํ
 ปาเตตฺวา มหารวิ รวนฺตานิ ทฺวิหิ
 บุริมปาเทหิ อฺริ อุกฺกมิตฺวา สุปา-
 ฌมฺมานํ ชนานิ อญฺจิมิณฺฑชํ เสเสตฺวา
 มํสํ ลุณฺณจิตฺวา ชาทฺหนฺติ.

คิซฺฆมาติ มหนฺตฺวา ภาณฺฑสทฺถกฺกปฺปมาณานา
 โโลหตฺตฺตฺวา คิซฺฆมา. เต เตสํ
 กณฺณคฺคฺคฺทิสฺเสหิ ตฺตฺตฺตฺเทหิ อญฺจินี
 ภินฺฑิตฺวา อญฺจิมิณฺฑชํ ชาทฺหนฺติ.

กาโกลุสฺสงฺฆมาติ โโลหตฺตฺตฺวา กากคณฺนา.
 เต อติภยานกา ทิกฺกจฺทิกฺกฺเจ ชาทฺหนฺติ,
 เยเม ชเนติ เย อิเม เนรยิกสตุเต
 กาโกลุสฺสงฺฆมา ชาทฺหนฺติ, อิเม นฺ มจฺจา
 กิ นาม ปาปกมฺมํ อกฺสูติ ปุจฺฉิ.

มจฺฉริโนติ อญฺเณสํ อทายกา มจฺฉริโน
 นาม. กทฺริยาติ ปเร เทนฺเตปิ ปฏฺติเสธกา

มีตัวโตประมาณเท่าช้างใหญ่ ไล่สัตว์นรก
 บนแผ่นดินเหล็ก อันลูกโหลงด้วยเปลว
 เพลิง เหมือนไล่เนื้อ ฉะนั้น กัดเนื้อออก
 เป็นชิ้นแล้วสลัดร่างประมาณ ๓ คาบ
 ของสัตว์นรกเหล่านั้น ให้ตกไปบนแผ่นดิน
 เหล็ก ที่ลูกโหลง เอาขาหน้าทั้งสองข้าง
 เขี่ยบอกของสัตว์นรก ผู้ร้องเสียงดัง
 ฉีกทิ้งเนื้อของสัตว์นรกทั้งหลาย ผู้มีกรรม
 อันเป็นบาป กินจนเหลือแต่เยื่อในกระดูก.

คำว่า แร้ง ได้แก่ แร้งมีจะงอยปาก
 เป็นโลหะตัวใหญ่ประมาณเกวียนบรรทุก
 ของ. แร้งเหล่านั้น เอาจะงอยปากอัน
 แหลมคมดุจปลายทวน ฉีกทำลายกระดูก
 ของสัตว์นรกเหล่านั้นแล้ว เคี้ยวกินเยื่อ
 ในกระดูก.

คำว่า ผูงกา ได้แก่พวกกาทั้งหลาย
 มีจะงอยปากเป็นโลหะ, พวกกาเหล่านั้น
 น่ากลัวยิ่งนัก จิกกินสัตว์นรกทุกตัวที่
 พบเห็น ด้วยคำว่า สัตว์เหล่านี้
 พระราชาตรัสถามว่า เหล่าสัตว์นรก
 ที่ถูกฝูงการุมกันจิกกินเหล่านี้ ได้ทำ
 กรรมอันเป็นบาปอะไรไว้.

คำว่า เป็นคนตระหนี่ คือผู้ที่ไม่ให้
 สิ่งของแก่ชนเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นคนตระหนี่
 คำว่า เหนียวแน่น คือ ห้ามแม้ผู้ให้

ถุทมจจชริยา. สมณพราหมณานนฺติ
สมิตพาหิตปาปานํ.

ทานเหล่าอื่น ชื่อว่าผู้ตระหนี่จัด. คำว่า
สมณพราหมณ์ ได้แก่ สมณพราหมณ์
ผู้มีบาประจับแล้ว ลอยแล้ว.

ตโต มาตลี ตํ ปเทสํ
อนฺตรธาเปตฺวา ปุริโต รถํ เปเสตฺวา
อปรี ทสฺเสสิ. ปชฺชชฺลิตํ นวโยชนํ
อยปจฺวี อุกฺกมฺนฺตฺวา เนรยิกสฺตฺตฺวา
นिरยปาเลหิ อฺนุพฺนฺนฺติวฺวา ตาลปฺปมาณฺหิ
ชฺลิตอยชนฺฺเนหิ ชงฺขมาสุ ปหริตฺวา
ปติตา เตเหว อยฺกฺชนฺฺเนหิ โปถยฺนฺติ
จฺจนฺณวิจฺจนฺณํ วิกิริยฺนฺติ. เต ทิสฺสุว
ราชา ภิตตฺสฺสฺสฺโต นฺตฺวา มาตลี ปุจฺจนฺโต
คาถมาห

ต่อจากนั้น มาตลีเทพสารถีก็ได้
บันดาลให้ประเทศนั้น อันตรธานไปแล้ว
ขับเวชยันตราชรถไปข้างหน้า ซึ่งให้ทอด
พระเนตรนรกอีกชุมหนึ่ง. สัตว์นรก
ทั้งหลาย เหยียบแผ่นดินเหล็กประมาณ
๙ โยชน์ มีไฟลุกโพลง ถูกนายนิรยบาล
ไล่ติดตามมาแล้ว เอาท่อนเหล็กประมาณ
เท่าต้นตาล มีไฟลุกโพลง ฟาดที่แข้ง
ให้ล้มนลงไปแล้ว ก็โบยด้วยท่อนเหล็ก
นั้นแหละ ทำให้เรี่ยรายกระจัดกระจายไป.
พระเจ้าเนมิบรมโพธิสัตว์ ทอดพระเนตร
เห็นสัตว์นรกเหล่านั้นแล้ว ก็ทรงตก
พระทัย สะดุ้งกลัว เมื่อจะตรัสถาม
มาตลีเทพสารถี จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๕๙. "สญฺไซติภฺตฺวา ปจฺวี กมฺนฺติ
ตตฺเตหิ ธนฺฺเนหิ จ โปถยฺนฺติ
ภยํ หิ มํ วินฺนฺติ สฺตฺ ทิสฺสุว
ปุจฺจามิ ตํ มาตลี เทวสารถี
อึเม นฺ มจฺจา กิมกํสุ ปาปํ

๔๕๙. "สัตว์นรกเหล่านี้มีร่างกายลุกโพลง
เดินเหยียบแผ่นดินเหล็ก และนาย
นิรยบาลโบยด้วยท่อนเหล็กอันร้อน
ดุกรมาตลีเทพสารถี ก็ความกลัว
ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
สัตว์นรกเหล่านี้ ถูกโบยด้วยท่อน
เหล็ก เราขอถามท่าน สัตว์นรก
เหล่านี้ ได้ทำบาปกรรมอะไร

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย. ป-ท. ๒๖-๑๓

เยเม ชนา ขนฺธหตา สยนฺติ.

ไว้หนอ จึงถูกเบียดเบียนด้วย
ท่อนเหล็กนอนอยู่.

๔๖๐. ตสฺส ปุญฺโজ วิทยาภาสิ
มาตลฺลิตฺตํ เทวสวธา
วิปากํ ปาปกมฺมา
ชานํ อุกฺขาสฺสชานโต

๔๖๐. มาตลฺลิตฺตํ เทวสวธา อั้นพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๔๖๑. เย ชีวโลกสุมี สุปาปธมฺมิโน
นรณฺจ นาริณฺจ อปาปธมฺมํ
หิเสนฺติ โรเสนฺติ สุปาปธมฺมา
เต ลุทฺทกมฺมา ปสเวตฺว ปาปํ
เตเม ชนา ขนฺธหตา สยนฺตี"ติ.

๔๖๑. ชนเหล่าใด เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก
มีกรรมอันเป็นบาป เบียดเบียน
ด่าว่าชายหญิง ผู้มีกรรมอันเป็นบุญ
ชนเหล่านั้น มีกรรมอันหยาบช้า
กระทำความผิด อันเป็นบาปแล้ว
จึงถูกเบียดเบียน ด้วยท่อนเหล็ก
นอนอยู่ พระเจ้าข้า".

ตตฺถ สญฺชิตฺตํ ชาติตสฺสรีวา.
ปจฺฉินฺติ ชาติตฺนวยชฺชนํ อยฺสจฺวี. กมนฺติ
อุกฺกมนฺติ.

คำว่า มีร่างกายลุกโพลง คือ
มีสระอันลุกโพลง. คำว่า แผ่นดินเหล็ก
ความว่า สัตว์นรกทั้งหลาย ย่อม
เหยียบย่ำแผ่นดินเหล็กประมาณ ๙ โยชน์
อันลุกโพลง.

ขนฺธเหติ จ โปถยฺนฺตฺติ นิรียปาเลหิ
อนุพฺพนฺตฺติวา ตาลปฺปมาณฺเหติ ชาติต-
อฺยกฺขนฺธเหติ ชฺฆมาสุ ปหริตฺวา ปตีตา
เนวฺยิกสฺตฺตา ชาติตสฺสรีวา วชฺ อปฺวิสนฺติโย
คาโว วิย สมนฺปรีวาเรตฺวา เตเหว

คำว่า โขยด้วยท่อนเหล็ก ความว่า
สัตว์นรกทั้งหลาย ถูกนายนิรยบาลติดตาม
ไล่ต้อน เอาท่อนเหล็กประมาณเท่าต้นตาล
อันลุกเป็นไฟ ฟาดแข้งจนล้มลง มีร่างกาย
ลุกเป็นไฟ แล้วรุมทูปตีด้วยท่อนเหล็กนั้น
นั้นแหละ จนเรียวยาวกระจัดกระจายไป

ปุจฉามี ตั มาตลี เทวสารถิ
อิเม นุ มัจจา กิมกัสมุ ปาปปี
เยเม ชนา อังคารกาสุ ญนฺตติ.

๔๖๓. ตสฺส ปุญฺโง วิยาภาสิ
มาตลี เทวสารถิ
วิปากัง ปาปกมฺมานัง
ชานัง อุกฺขาสิชานโต

๔๖๔. เย เกจิ ปุคฺคาเย ธนฺตฺสฺส เหตุ
สกุขี กิริตฺวา อิดนัง ชาปยฺนฺตติ
เต ชาปยิตฺวา ชนตัง ชนินฺนุท
เต ลุทฺทกมฺมา ปสเวตฺวา ปาปปี
เตเม ชนา อังคารกาสุ ญนฺตติ"ติ.

ตตฺถ อังคารกาสุญฺตติ สมฺม มาตลี
เก นามเต อปเร วฑฺฒัง อปวิสนฺตติโย
คาโว วิย สมฺบริวาเรตฺวา นิรยปาเลหิ
ชลิตาธุเรหิ โภฏฺฐิยฺมานา อังคารกาสุ

เพราะได้เห็นความเป็นไปของสัตว์
นรกเหล่านี้ เราขอถามท่าน
สัตว์นรกเหล่านี้ ทำบาปกรรม
อะไรไว้หนอ จึงร้องครวญคราง
อยู่ในหลุมถ่านเพลิง.

๔๖๓. มาตลีเทวสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๔๖๔. ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมประชาชน
ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง แต่งพยาน
เท็จ ก่อให้เกิดหนี้ เพราะเหตุแห่ง
ทรัพย์ของประชาชน ชนเหล่านั้น
ครั้งก่อก่อให้เกิดหนี้แก่ประชาชนแล้ว
เป็นผู้มีกรรมหยาบช้า กระทำ
บาปกรรมแล้ว ต้องร้องครวญคราง
อยู่ในหลุมถ่านเพลิง พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ในหลุม
ถ่านเพลิง ความว่า ดูกรรมมาตลีผู้สหาย
สัตว์นรกเหล่านี้ ถูกนายนิรยบาล
ทั้งหลายแวดล้อม เหมือนนายโคบาล
แวดล้อมฝูงโคที่ยังไม่เข้าคอก ฉะนั้น แล้ว
ทิ่มแทงด้วยอาวุธอันลุกโพล่งเป็นเปลวไฟ
จนตกไปในหลุมถ่านเพลิง. เมื่อสัตว์นรก

อุทฺธปาทา อโธสิรา กตฺวา ชิปิยมานา
ตตฺตํ โลกฺกมุภี ปตฺนฺติ. ตํ ทิสฺวา
ราชา คาถมาห

๔๖๕. “สญฺชิตฺติฏฺฐตา ชลิตฺตา ปทิตฺตา
ปทิสฺสตี มหตี โลกฺกมุภี
ภยํ หิ มํ วินฺหตี สฺสูท ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถี
อิเม นุ มจฺจา กิมกัสมฺ ปาปํ
เยเม ชนา (อวิสิรา) โลกฺกมุภี ปตฺนฺติ.

๔๖๖. ตสฺส ปุญฺโใจ วิยาภาสิ
มาตลี เทวสารถี
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อุกฺขาสีชานโต

๔๖๗. เย สีลวณฺตํ สมณํ พฺราหฺมณานํ วา
ทีเสนฺติ โรเสนฺติ สฺสุปาปณฺมา
เต ลุทฺทกมฺมา ปสเวตฺว ปาปํ
เตเม ชนา (อวิสิรา) โลกฺกมุภี ปตฺนฺตี”ติ.

ตตฺถ ปทิตฺตาติ อาทิตฺตา.

หนึ่ง. สัตว์นรกถูกนายนิรยบาลทั้งหลาย
ผู้นำกลัวจับเท้าดึงขึ้นจนหัวห้อยลงแล้ว
โยนลงไปในหม้อโลหะอันร้อน. พระราชา
ทรงเห็นเหตุนั้นแล้ว จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๖๕. “หม้อเหล็กใหญ่อันไฟติดทั่วลูกโพง
โชติช่วง ย่อมปรากฏ ดูกรรมมาตลี
เทพสารถี ก็ความกลัวย่อมปรากฏ
แก่เรา เพราะได้เห็นหม้อเหล็กใหญ่
อันไฟติดทั่ว ลูกโพง โชติช่วง
เราขอลามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้
ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ จึง
ตกลงในโลหกุมภี.

๔๖๖. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๖๗. ชนเหล่าใด มีกรรมอันลามก
เบียดเบียน ต่่าว่าสมณพราหมณ์
ผู้มีศีล ชนเหล่านั้น มีกรรมอัน
หยาบช้า กระทำบาปกรรมแล้ว
จึงตกลงในโลหกุมภี พระเจ้าข้า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **อันไฟ**
ติดทั่ว ได้แก่ ร้อนทั่วแล้ว. คำว่า **ใหญ่**

อุรุจิตาย อิตรา เตสํ ปุณฺ สีสเนน
สทฺธิํ คีวา อุปฺปชฺชติเยว, กิณฺนาเมเต
กมฺมํ กรีสุ. เอเต หิ เม ทิสฺสุวา ภยํ
อุปฺปชฺชติตี.

ขาดแล้ว, คอใหม่พร้อมด้วยศีระะของ
สัตว์นรกเหล่านั้นก็เกิดขึ้นอีก, สัตว์นรก
เหล่านั้น ได้กระทำการกรรมชื้ออะไรไว้.
ก็ความกลัว ย่อมเกิดขึ้นแก่เรา เพราะ
เห็นสัตว์นรกเหล่านั้น.

ปกุขี คเหตุวาน วิหะยณฺตีตี มหาราช
เย ชีวโลกสมฺมึ สกุณฺเน คเหตุวา
ปกุเช อุรุจิตฺวา คีว เวเสตฺวา
ชีวิตฺกขยํ ปาเปตฺวา ชาทฺนฺตี วา
วิกิถินฺนฺตี วา เต อิเม ชนา อึช
ลุตฺตสิรา สยณฺตีตี.

ด้วยคำว่า จับนกมาฆ่าเลี้ยงชีพ มาตลี-
เทพสารถี ทูลว่า "ข้าแต่มหาราชาเจ้า
ชนเหล่าใด เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก
ได้จับนกมาถอนขนปีก รัตคอให้ตาย
แล้ว กินบ้าง ขายบ้าง ชนเหล่านั้นจึงถูก
ตัดศีระะนอนอยู่ที่นี่.

มาตลี ปฺรโต รถํ เปเสตฺวา อปรํ
ทสฺเสสิ. ตสฺสึ กิร ปเทเส พฺนฺตสฺสิลา
รมฺมณียา นที สนฺนฺตติ. เนรยิกสฺตฺตา
อคฺคิสนฺตฺตาปตฺตฺตา ปิปาสํ สนฺนฺธาเรตฺถุ
อสฺกุโกนฺตฺตา ชลิตฺโหลปจฺวี มทฺทฺนฺตฺตา
ตํ นที โอตฺรนฺตติ. ตํ ชนฺณฺภูเบว
ตีรานิ ปชฺชฺชนฺตติ, ปานียํ ฤสฺปลาสกาวั
อาปชฺชิตฺวา ปชฺชฺชนฺตติ.

มาตลีเทพสารถี ขับเวชยันตราขรถไป
ข้างหน้า แล้วชี้ให้ทอดพระเนตรนรกอีก
ชุมหนึ่ง. ได้ยินว่า ในประเทศนั้นมีแม่น้ำ
สายหนึ่งมีน้ำมากไหลไปเป็นที่ร่าร้อนรมย์.
สัตว์นรกทั้งหลายร้อนแล้ว เพราะความ
เร่าร้อนแห่งเปลวเพลิง จึงไม่อาจอดทน
ต่อความกระหายน้ำได้ พวกกันย้าเหยียบ
แผ่นดินโลหะ อันลุกโหลงเดินลงสู่แม่น้ำ
นั้น. ขณะนั้นนั่นเอง ผั่งก็ลุกโหลงไปทั่ว
น้ำดื่ม ก็กลายเป็นแกลบและใบไม้
ลุกโหลงไปทั่ว.

เต ปิปาสํ สนฺนฺธาเรตฺถุ อสฺกุโกนฺตฺตา
ชลิตํ ฤสฺปลาสํ ชาทฺนฺตติ ปิวณฺตี.

สัตว์นรกเหล่านั้น ไม่อาจจะอดทนความ
กระหายน้ำไว้ได้ก็เคี้ยวและดื่มกินแกลบ
และใบไม้อันลุกโหลง (แทนน้ำ) แกลบและ

ตัม ฤสปลาสัม สกกลสรีริ ฉมาเปตวา
อโรภาเคน นิกุมมติ. ตัม ทุกขัม
อริวาเสตุ อสกุโกนุตตา พานา ปคฺคยฺห
กนฺทนต์.

ตัม ทิสฺวา ราชา คาถมาห

๔๗๑. “พุดโตยา อนิชาติกุลา
นที อยัม สุนฺทติ สุปตฺติตฺถา
ขมฺมาภิตตฺตา มนฺชา ปิวนฺติ
ปิวดญฺจ เตสฺ ฤสฺ ใหฺติ ปานี.

๔๗๒. ภยัม หิ มัม วินฺทติ สฺว ติสฺวา
ปฺจฺจามิ ตัม มาตฺลิ เทวสฺวารฺถิ
อิเม นุ มจฺจจ กิมกํสุ ปาปี
ปิวดญฺจ เตสฺ ฤสฺ ใหฺติ ปานี.

๔๗๓. ตสฺส ปฺภุสฺส วิยาภาสิ
มาตฺลิ เทวสฺวารฺถิ
วิปากัม ปาปกมฺมานัม
ชานัม อุกฺขาสฺสชานโต.

ไปไม้นั้น ก็เผาสรีระทั้งสิ้น ออกไปทาง
ส่วนเบื้องล่าง. สัตว์นรกทั้งหลาย
ไม่สามารถจะอดกลั้นความทุกข์นั้นได้ ก็
พากันประคองแขนทั้งสองร้องไห้อยู่.

พระราชาทอดพระเนตรเห็นความ
เป็นไปนั้นแล้ว จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๗๑. “แม่น้ำนี้ มีน้ำมาก มีตลิ่งไม่สูง
มีทำน้ำเรียบร้อย ไหลอยู่เสมอ
สัตว์นรก ผู้เร่าร้อนเพราะความ
ร้อนแห่งไฟ จะดื่มน้ำ แต่เมื่อ
สัตว์นรกเหล่านั้นจะดื่ม น้ำก็กลายเป็น
เป็นแกลบ.

๔๗๒. ดูกรรมชาติเทพสวารถิ ก็ความกลัว
ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปของสัตว์นรกเหล่านี้
เราขอถามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้
ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ แต่
เมื่อพวกเขาจะดื่ม น้ำจึงกลายเป็น
เป็นแกลบไป.

๔๗๓. มาตลิตเทพสวารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๗๔. เย สุทฺถธญฺญํ ปลาเสน มิสฺสํ
อสุทฺถกมฺมา กยฺโน ททฺนติ
หมฺมาภิตตฺตาน ปิปาสิตานํ
ปิวตญฺจ เตสํ ฤสํ โหติ ปานี"ติ.

ตตฺถ อธิษฏกฺวลาติ อคฺมฺภีรตีรา.
สฺปตติตฺถาติ โสภณฺเหติ ติตฺถเถหิ อฺุเปตา.

ฤสํ โหตีติ วิหีนํ ฤสํ สมฺปชฺชติ.
ปานีติ ปานียํ. ตสฺมี กิร ปเทเส
พฺหุตฺสลิลา รมฺมณียา นที สฺนุทฺติ,
เนรยิกสฺตฺตา อคฺคิสฺนฺตาเปน ตตฺตา
ปิปาสํ สฺนฺจฺจาเรตุํ อสฺกโกนฺดูตา
ชฺลิตฺโหลปฺจวี มทฺทฺนฺดูตา ตํ นที
โอยฺตฺรณฺดูติ, ตํชณฺญฺแวง ตีรานิ
ปชฺชชฺลนฺดูติ, ปานียํ ฤสฺปลาสกาวิ
อาปชฺชชิตฺวา ปชฺชชฺลติ.

เต ปิปาสํ สฺนฺจฺจาเรตุํ อสฺกโกนฺดูตา
ตํ ชฺลิตํ ฤสฺปลาสํ ชาทฺนฺดูติ. ตํ

๔๗๕. สัตฺว์นรฺกเหล่าใด มีกรรมไม่บริสุทธิ์
เอาข้าวเปลือกแทนใบไม้ขายให้
แก่ผู้ซื้อ เมื่อสัตว์นรฺกเหล่านั้น
มีความเร่าร้อน เพราะความร้อน
แห่งไฟ กระจายน้ำจะเติมน้ำ น้ำ
จึงกลายเป็นแกลบไป พระเจ้าข้า".

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า มีตฺลิ่ง
ไม่สูง ได้แก่ ผึ่งไม่ลึก. คำว่า มีทําน้ำอัน
ราบเรียบ ได้แก่ ประกอบด้วยทำอัน
งดงาม.

คำว่า กลายเป็นแกลบไป ได้แก่ ข้าว
เปลือก ย่อมถึงความเป็นข้าวแกลบ.
คำว่า น้ำ ได้แก่ น้ำที่ควรดื่ม. ได้ยินว่า
ในประเทศนั้น แม่น้ำมีน้ำมากเป็นที่
นํารื่นรมย์ น้ำย่อมไหลเป็นปกติ, เหล่า
สัตว์นรฺกร้อนแล้ว เพราะความร้อน
แห่งเปลวเพลิง ไม่สามารถอดทนความ
กระจายน้ำได้ จึงเหยียบย่ำแผ่นดินโลหะ
อันลุกโผลง ลงไปสู่แม่นํานั้น. ในขณะที่
นั่นเอง ผึ่งทั้งหลายของแม่นําก็ลุกโผลง
ไปทั่ว น้ำที่ควรดื่ม ก็กลายเป็นแกลบและ
ใบไม้ ลุกโผลงไปทั่ว.

สัตว์นรฺกเหล่านั้นไม่สามารถอดทนความ
กระจายไว้ได้ จึงเคี้ยวกินแกลบและใบไม้
อันลุกโผลงนั้น. แกลบและใบไม้อัน

ปฺราณปณฺณํ วิย ชายติ. ตํ ทิสฺวา
ราชา มาตลี ปุจฺจนฺโต คาถมาห

เป็นช่องน้อยช่องใหญ่พจนไปหมดเหมือน
ใบไม้เก่า ฉะนั้น. พระราชา เมื่อจะตรัส
ถามมาตลีเทพสารถี จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๗๕. "อุสุหิ สตุตีหิ จ ไตมเรหิ
อุภยานิ ปฺสุสานิ ตฺทนต์ติ กนฺทตฺ
ภยํ หิ มํ วินฺทติ สุต ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถี
อิเม นุ มจฺจา กิมกํสุ ปาปํ
เยเม ชนา สตุตีหตา สยฺนติ.

๔๗๕. "นายนิรยบาล เอาลูกศรหอกและ
โตมรแทงสี่ข้างทั้งสองของสัตว์นรก
ผู้คร่ำครวญอยู่ ดูกรมาตลี-
เทพสารถี ก็ความกลัวช่วยอมปรากฏ
แก่เรา เพราะได้เห็นความเป็นไป
ของสัตว์นรกเหล่านี้ เราขอถาม
ท่าน สัตว์นรกเหล่านี้ ได้ทำ
บาปกรรมอะไรไว้หนอ จึงถูกแทง
ด้วยหอก นอนอยู่.

๔๗๖. ตสุส ปุฏฺโฐ วิยาภาสิ
มาตลี เทวสารถี
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อกฺขาสิชานโต

๔๗๖. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๗๗. เย ชีวโลกสุมี อสาธุกมฺมิโน
อทินฺนมาทาย กโรนฺติ ชีวติ
ธณฺณํ ธนํ รชตํ ชาตฺรูปํ
อเชพฺกญฺจาปี ปสุํ มหิสํ
เต ลฺลทฺทกมฺมา ปสเวตฺวา ปาปํ

๔๗๗. ชนเหล่าใด เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก
เป็นผู้มีกรรมไม่ดี ถือเอาของที่
เจ้าของไม่ให้ คือ ข้าวเปลือก
ทรัพย์ เงิน ทอง เพาะ แกะ
ปลุ่สัตว์ กระบือ มาเลี้ยงชีวิต
ชนเหล่านั้น ผู้มีกรรมหยาบช้า
กระทำบาปกรรมแล้ว ต้องถูก

เต เม ชนา สติหิตา สยนุตี”ติ.

ตตถ อุกยานีติ อุกยานิ ปสุธานี
ตฺทหนฺตีติ วิชฺฌนฺตี. กนฺทตฺนฺตี โรทฺทตฺนํ.
ผรุสา นิรยปาลา อรณฺเณ ลุทฺทกา
มิเค วีย สมฺปฺริวาเรตฺวา อสุอาทึหิ
นानาธุเรหิ เทว ปสุธานี ตฺทหนฺตี,
สรีริ จิตฺทาวจิทฺทํ ปฺราณปณฺณํ วีย
ชายตี.

อทินฺนมาทายาติ ปฺรสนฺตํ สวิญญานกา-
วิญญานกํ สนฺธิจฺเจทาทีหิ เจว
นानปฺการวณฺจนาย ๑ ตํ คเหตุวา
ชีวิทํ กปฺเปนฺตี.

มาตลี ปฺรุโต รถํ เปเสตฺวา
อปฺริ ทสุเสสิ. ตตถ นิรยปาลา
มหนฺเตหิ สลิตอยโยตฺเตหิ คีวายํ
พฺนฺธิตฺวา อากทฺตฺมิตฺวา สลิตอยปจฺวิยํ
ปฺาเตตฺวา นานาธุเรหิ โภฏฺฎียมานา

นายนิรยบาลแห่งด้วยหอก นอน
อยู่ พระเจ้าข้า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ทั้งสอง
ได้แก่ สี่ข้างทั้งสอง. คำว่า แห่ง คือ
แห่งอยู่. คำว่า คร่ำครวญ ได้แก่ ร้องไห้
อยู่. นายนิรยบาลทั้งหลาย ผู้หยาบเข้า
ล้อมสัตว์นรกไว้ เหมือนนายพรานล้อม
ฝูงเนื้อไว้ในป่า ฉะนั้น แล้วทิ่มแทงสี่ข้าง
ทั้งสองของสัตว์นรก ด้วยอาวุธต่าง ๆ
มีหอกเป็นต้น, ร่างกายของสัตว์นรก
จึงปรากฏเป็นช่องพรุนไปทั้งตัว คล้าย
ใบไม้ที่เก่าแก่ ฉะนั้น.

คำว่า ถือเอาของที่เจ้าของไม่ให้ ได้แก่
ถือนำทรัพย์ของผู้อื่น ทั้งที่มีวิญญาน
และไม่มีวิญญาน. คือ ถือนำทรัพย์นั้น
ด้วยการตัดที่ต่อเป็นต้น และด้วยการ
ล่อลวงมีประการต่าง ๆ แล้วเลี้ยงชีวิต.

มาตลีเทพบุตร ขับเวชยันตราซรด
ต่อไปข้างหน้าแล้ว ชี้ให้ทอดพระเนตร
นรกอีกมุมหนึ่ง. นายนิรยบาลทั้งหลาย
ในนรกนั้น เขาหวดเหล็กใหญ่ อันลุกโพลง
พันคอสัตว์นรกแล้ว คร่ำให้ตกลงไป
บนแผ่นดินเหล็ก อันลุกโพลงแล้ว เดิน
เที่ยวทูปตีด้วยอาวุธต่าง ๆ พระราชา

วิจารณ์ติ. ตัม ราชชา มาตลี ปุจจนโต เมื่อจะตรัสถามมาตลีเทพสารถี จึงตรัส
คาถมาห พระคาถาว่า

๔๗๘. "คิวาย พนุธา กสฺสิเม ปุเนเก ๔๗๘. "เพราะเหตุไร สัตว์นรกเหล่านี้
อญญเ เวกนฺตา วิลกตา สยนฺติ จึงถูกนายนิรยบาลผูกคอไว้ สัตว์นรก
ภยํ หิ มํ วินฺทติ สฺต ทิสฺวา อีกรพวกหนึ่ง ถูกนายนิรยบาลตัด
ปุจฺจามิ ตัม มาตลี เทวสารถี เป็นท่อน ๆ นอนอยู่ ดูกรรมมาตลี
อิเม นุ มจฺจฯ กิมกํสุ ปาปึ เทพสารถี ก็ความกลัวยอมปรากฏ
เยเม ชนา วิลกตา สยนฺติ. แก่เรา เพราะได้เห็นความเป็นไป
ของสัตว์นรกเหล่านี้ เราขอถาม
ท่าน สัตว์นรกเหล่านี้ ได้ทำ
บาปกรรมอะไรไว้หนอ จึงถูกตัด
เป็นท่อน ๆ นอนอยู่.

๔๗๙. ตสฺสุ ปุญฺโจ วิทยาภาสิ ๔๗๙. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
มาตลี เทวสารถี ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
วิปาปํ ปาปกมฺมานัน กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ชานัน อุกฺขาสิชานโต ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๘๐. โอรพฺภิกา สุกฺริกา จ มจฺจิกา ๔๘๐. สัตว์นรกเหล่านี้ เคยเป็นคนฆ่า
ปลํ มหีสญฺจ อเชพฺภญฺจ แกะ ฆ่าสุกร ฆ่าปลา ครั้นฆ่า
หนฺตฺวาน สฺตฺเนสุ ปสฺรายีสุ ปศุสัตว์ กระบือ แพะและแกะแล้ว
เต ลุทฺทกมฺมา ปสเวตฺว ปาปึ เอาวางไว้บนเขียง ขายเลี้ยงชีพ
เตเม ชนา วิลกตา สยนฺติ"ติ. เป็นผู้มีการมหายาบช้า กระทำ
บาปกรรมแล้ว ต้องถูกตัดเป็น
ท่อน ๆ นอนอยู่ พระเจ้าข้า".

ตตถ คีวาย พนุธาติ มหนุเตหิ
 ซลิตถอยโยตเตหิ คีวายํ พนุธิตฺวา
 อากทฺตมิตฺวา อยปจฺวียํ ปาเตตฺวา
 ซลิตเตหิ นานาภูเรหิ โภฏฏียมานา,
 เต ราชา ทิสฺวา ปุจฺจติ. **อญฺเณ**
วิกนฺตาทิ อญฺเณ ปน ชนฺทฺชาชนฺทฺทิกํ
 สญฺฉินฺนา.

วิกตาทิ อญฺเณ ซลิตเตสุ อยผลเกสุ
 จเปตฺวา มํลํ วีย โปตฺถนียา
 โภฏฏิตฺวา ปุญฺชาปุญฺชกตา หุตฺวา
 สยฺนติ. **มจฺฉิกาทิ** มจฺฉฆาตกา. **ปสฺนฺติ**
 คาวี. **สุณฺณสุ** **ปสฺสวียํสุติ** มํลํ
 วิกุกฺกิตฺวา ชีวิตกปฺปนตฺถาย สฺฐนาปณฺณสุ
 จเปสฺสุ

มาตลฺลิตฺวา ปุโรโต รถํ เปเสตฺวา
 อปฺริ ทสฺเสสิ. อิเม เนรยิกสฺตเต
 มุตฺตกรีสภกฺเข ทิสฺวา ราชา มาตลฺลิตฺวา
 ปุจฺจนฺโต. คาคมาห

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ...**ผูกคอ**
 ความว่า นายนิรยบาลผูกคอสัตว์นรก
 ด้วยลวดเหล็กใหญ่อันลุกโพลง คร่ำมาให้
 ตกไปที่แผ่นดินเหล็กแล้ว ทบตีด้วยอาวุธ
 ต่าง ๆ อันลุกโพลง พระเจ้าเนมิ
 ทอดพระเนตรเห็นสัตว์นรกเหล่านั้นแล้ว
 จึงตรัสถาม. คำว่า **สัตว์นรกอีกพวก**
หนึ่ง ถูก... ตัด ความว่า สัตว์นรกพวกอื่น
 ถูกนายนิรยบาล แล่นื้อออกเป็นชิ้นน้อย
 ชิ้นใหญ่แล้ว.

คำว่า **เป็นท่อนๆ** ความว่า สัตว์นรก
 พวกอื่น ถูกนายนิรยบาลนำมาวางไว้
 บนแผ่นเหล็กอันลุกโพลงแล้ว เขามีด
 เชือด เหมือนเชือดเนื้อ ฉะนั้น แล้วนำ
 มาอนเรียงไว้เป็นกองๆ คำว่า **ฆ่าปลา**
 ความว่า เคยเป็นคนฆ่าปลา. คำว่า
ปศุสัตว์ คือโคตัวเมีย. คำว่า **วางไว้**
บนเขียง ความว่า ชนเหล่านั้น วาง
 นื้อไว้บนเขียง เพื่อต้องการขายนื้อ
 เลี้ยงชีวิต.

มาตลฺลิตฺวา เทพสวาทิ ขับริตฺตอไปชัง
 หน้า ชีให้ทอดพระเนตรนรกอีกมุมหนึ่ง.
 พระราชาทอดพระเนตรเห็นสัตว์นรก
 เหล่านี้ มีมูลและคูดเป็นอาหาร เมื่อ
 จะตรัสถามมาตลฺลิตฺวา เทพสวาทิ จึงตรัส
 พระคาถาว่า

๔๘๑. "รหโท อัย มุตตกรีสปุโร
 ทุคฺคนุฏฐโป อสุจิ ปุติ วาติ
 ชุทฺทาปเรตา มนุชา อเทนฺติ
 ภยํ หิ มํ วินฺทติ สุต ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถิ
 อิเม นุ มจฺจา กิมกํสุ ปาปํ
 เยเม ชนา มุตตกรีสภฺกฺษา.

๔๘๒. ตสฺส ปุญฺโজ วิทยาภาสิ
 มาตลี เทวสารถิ
 วิปากํ ปาปกฺมฺมานํ
 ชานํ อภฺชาสิชานโต

๔๘๓. เยเกจิ'เม การณิกา วิโรสิกา
 ปเรสํ วิหีสาย สทา นิวิญฺจฯ
 เต ลุทฺทกฺมฺมา ปสเวตฺว ปาปํ
 มิตฺตทฺทฺโน มิพฺพฺหมเทนฺติ พาลา"ติ.

ตตฺถ ชุทฺทาปเรตา มนุชา
 อเทนฺตีติ เอเต เนรยิกสฺตฺตา ฉาตเคน

๔๘๑. "ห้วงน้ำนี้ เต็มไปด้วยมูตรและคุณ
 ไม่สะอาด เป็นน้ำเน่า มีกลิ่นเหม็น
 ฟุ้งไป สัตว์นรกถูกความหิวครอบงำ
 แล้ว ย่อมกินมูตรและคุณนั้น ดุกร
 มาตลีเทพสารถี ก็ความกลัวย่อม
 ปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็นความ
 เป็นไปของสัตว์นรกเหล่านี้ เราขอ
 ถามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้ ได้ทำ
 บาปกรรมอะไรไว้หนอ จึงมีมูตร
 และคุณเป็นอาหาร.

๔๘๒. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง
 กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
 ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
 ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๔๘๓. สัตว์นรกเหล่าใดเหล่าหนึ่ง เคยก่อ
 ทุกข์เบียดเบียนมิตรสหายเป็นต้น
 ตั้งมั่นอยู่ในความเบียดเบียนผู้อื่น
 เป็นนิตย์ สัตว์นรกเหล่านั้น มีกรรม
 หยาบเข้าเป็นคนพาล ประทุษร้าย
 มิตร กระทำบาปกรรมแล้ว จึงต้อง
 มากินมูตรและคุณ พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สัตว์นรก
 ถูกความหิวครอบงำแล้วย่อมกินมูตรและ
 คุณนั้น ความว่า สัตว์นรกทั้งหลายเหล่านั้น

มุฏฐา ขุทฺ สหิตฺ อสกุโกนฺดา ปกุฏฺจิตฺ
ธุมายนฺตํ ปชฺชชนฺตํ กปฺเปน สณฺจิตฺ
ปุราณมิพฺหํ ปิณฺหาปิณฺทํ กตฺวา
ชาทฺหนฺติ.

อันความหิวถูกต้องแล้ว ไม่สามารถ
จะอดกลั้นความหิวได้ ก็ทำมูตรและคูดเน่า
ซึ่งร้อนแรงมีควันและไฟลุกโชน ตั้งอยู่แล้ว
ตลอดกัลป์ให้เป็นก้อนน้อยก้อนใหญ่แล้ว
เคี้ยวกิน.

การณิกาทิ ทุกฺขการกา. วิโรสีกาทิ
มิตฺตสุหฺชชาทินฺปิ วิเหฏฺจกา. มิตฺตทุพฺพโนติ
เย พาลา เอเตสฺสญฺเวย เคเห
ชาทิตฺวา ภูณฺชิตฺวา ปญฺญตฺตาสเน
นิสีทิตฺวา สยิตฺวา ปฺน มาสกกหาปณฺ
นาม อหฺราเปตฺวา ลญฺจํ คณฺหนฺติ,
เต มิตฺตทุสฺสกา พาลา เอวรูปิ ปิณฺทํ
กตฺวา ชาทฺหนฺติ มหฺราชาติ.

คำว่า **เคยก่อกุทกฺข** คือผู้กระทำกุทกฺข.
คำว่า **เบียดเบียน** ได้แก่ เบียดเบียน
ชนทั้งหลายมีมิตรสหายเป็นต้น. ด้วย
คำว่า **ประทุษร้ายมิตร** มาตลีเทพบุตร
ทูลว่า ข้าแต่มหาราชเจ้า ชนพาลเหล่านี้ได้
บริโภคเคี้ยวกินในเรือนของชนเหล่านั้น
แล้ว นั่งนอนบนอาสนะที่ปูลาดไว้ให้หน้า
กหาปณะหนึ่งมาสกมาอีก ถือเอาสินบน,
ชนพาลผู้ประทุษร้ายมิตรเหล่านั้น กระทำ
ก้อนอาหารเห็นปานนั้นเคี้ยวกินอยู่.

มาตลี ปุโรโต รถํ เปเสสิ.
อปรสฺมุมี นิรเย เอเต เนรยิกสฺตฺตา
ฉาตเกน มุฏฐา ขุทฺ สหิตฺ อสกุโกนฺดา
โลहितปุพฺพํ ปิณฺหาปิณฺทํ กตฺวา
ชาทฺหนฺติ. ตํ ทิสฺวา ราชา คาถมาห

มาตลีเทพสารถี ขับเวรยันตราจรด
ไปข้างหน้า. ในนรกอีกชุมนุมหนึ่ง สัตว์นรก
ทั้งหลายเหล่านั้น ผู้อันความหิวถูกต้อง
แล้ว เมื่อไม่อาจอดกลั้นความหิวไว้ได้
ก็กระทำเลือดและหนองให้เป็นก้อนเล็ก
ก้อนใหญ่เคี้ยวกินอยู่. พระราชาทอด
พระเนตรเห็นเหตุนั้นแล้ว จึงตรัส
พระคาถาว่า

๔๘๔. “รหโท อยํ โลहितปุพฺพปุโร
หุคฺคณฺธรูปิ อสุจิ ปฺนติ วาติ

๔๘๔. “ห้วงน้ำนี้ เต็มด้วยเลือดและหนอง
ไม่สะอาดเป็นน้ำเน่า มีกลิ่นเหม็น

มมมาภิตตุดา มนุชา ปิวนุติ
ภยํ หิ มํ วินุติ สุต ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถิ
อิม นู มจฺจา กิมกํสุ ปาปี
เยเม ชนา โลहितปุพฺพภฺกฺษา.

พุ่งไป สัตว์นรกถูกความร้อนเผา
แล้ว ย่อมดื่มกินเลือดและหนอง
ดูกรรมาตลีเทพสารถิ ก็ความกลัว
ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปของสัตว์นรกเหล่านี้
เราขอถามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้
ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ จึงมี
เลือดและหนองเป็นอาหาร.

๔๔๕. ตสฺส ปุญฺโজ วิทยาภาสิ
มาตลี เทวสารถิ
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อภฺชาสิชานโต

๔๔๕. มาตลีเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๔๖. เย มาตริํ ปิตริํ วา ชีวโลเก
ปาราชิกา อรหนฺเต หนนฺติ
เต ลุทฺทมมา ปสเวตฺว ปาปี
เตเม ชนา โลहितปุพฺพภฺกฺษา”ติ.

๔๔๖. ชนเหล่าใด เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก
ฆ่ามารดา บิดาหรือพระอรหันต์
ชื่อว่าเป็นปาราชิก(ในเพศคฤหัสถ์)
ชนเหล่านั้น ผู้มีกรรมอันหยาบช้า
กระทำบาปกรรมแล้ว จึงมีเลือด
และหนองเป็นอาหาร พระเจ้าข้า”.

ตตฺถ มมมาภิตตุดาติ สนฺดาเปณ
ปิพิตา ปาราชิกาติ ปาราชิตา มาตา-
ปิตโร ฆาเตตฺวา คินิภาเวเยว ปาราชิกํ
ปตฺตา.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ถูกความ
ร้อนเผาแล้ว ได้แก่ ถูกความร่ำร้อน
เบียดเบียนแล้ว. คำว่า ชื่อว่าเป็นปาราชิก
(ในเพศคฤหัสถ์) ความว่า เป็นผู้พ่ายแพ้
แล้ว คือถึงปาราชิกในเพศคฤหัสถ์ เพราะ
ฆ่ามารดาและบิดา.

อรหันเตติ ปุชชาวิเสสสุส อญฺจวิเก.
 หนนฺตติ ทุกฺกการเก มาตาปิตโร
 มาเรนฺติ. อปฺย "อรหันเต"ติ ปเทน
 พุทฺธสาวเกปี สงฺคณฺหนฺเตว.

มาตลึ ปฺรโต รัตํ เปเสสิ. อปรสฺมี
 อุตฺตุนิรเย นิรยปาลา เนรยิกานํ
 ตาลปฺปมาณน ชลิตอยพลีเสน ชิวฺหํ
 วิชฺฌิตฺวา อากุตฺติตฺวา เต สตุเต
 ชลิตโลหปจฺวิยํ ปาเตตฺวา อุตฺตภจฺมมํ
 วิย ปตฺตฤตฺวา อยสํกุสเกน จมฺมํ
 หนนฺตติ. เต ฤเล ชิตตฺตมจฺจว วิย
 ฆนฺตฺตติ, เต ตถฺยจ ทุกฺขํ สหิตฺตุํ
 อสฺสกุโกนฺตว โรทฺตนา มุเชน เขฬํ
 มุญฺจฺนฺติ. ตสฺส ราชว มาตลึโน
 ทสฺเสนฺตติ อว

๔๘๗. "ชิวฺหญฺจ ปสฺส พลีเสน วิทฺธํ
 วิทฺธํ ยถา สงฺกุสเกน จมฺมํ

คำว่า พระอรหันต์ คือพระขีณาสพ
 ผู้ควรแก่การบูชาพิเศษ. คำว่า ฆ่า คือ
 ฆ่ามารดาและบิดาผู้ทำสิ่งที่ทำได้ยาก.
 อีกอย่างหนึ่ง ท่านสงเคราะห์แม่พุทธสาวก
 ด้วยบทว่าพระอรหันต์ นั้นเอง.

มาตลึเทพบุตร ขัณเฑษยันตราชรถ
 ไปข้างหน้า. นายนิรยบาลทั้งหลาย ใน
 อุตฺตุนรอกอีกชุมหนึ่ง เขาเบ็ดเหล็กอัน
 ลูกโพลง ประมาณเท่าต้นตาล เกี่ยวลั่น
 ของสัตว์นรกทั้งหลายคร่ำมาแล้ว ทำให้
 สัตว์นรกเหล่านั้น ล้มลงบนแผ่นดินโลหะ
 ที่ลูกโพลงด้วยเปลวเพลิง ให้นอนแผ่แล้ว
 เขาขอเหล็กถลอกหนึ่ง ดูกถลอกหนึ่งโค
 ฉะนั้น. สัตว์นรกเหล่านั้น ก็ตื่นรนไปมา
 เหมือนปลาที่เขาซัดไปบนบกตื่นรนอยู่
 ฉะนั้น, ก็สัตว์นรกเหล่านั้น ไม่อาจจะ
 อดกลั้นความทุกข์นั้นได้ ก็ร้องให้
 จนน้ำลายไหลออกทางปาก. พระราชา
 เมื่อจะทรงแสดง แก่มาตลึเทพสารถินั้น
 จึงตรัสว่า

๔๘๗. "ท่านจงดูลั่นของสัตว์นรก อันนาย
 นิรยบาลเกี่ยวด้วยเบ็ด และจงดู
 หนึ่งของสัตว์นรก ที่ถูกนาย
 นิรยบาล ถลอกด้วยขอเหล็ก
 สัตว์นรกเหล่านี้ ย่อมตื่นรน

- ผนุหนุติ มจฺฉาว ถลฺมฺหิ ชิตฺตฺวา
มฺญฺจฺนฺติ เขฬฺหิ รุทฺมฺนา นํ กิเมเต.
๔๘๘. ภยฺมํ หิ มํ วิบุทฺติ สฺสูต ทิสฺสุวา
ปฺจฺฉามิ. ตํ มาตฺลิ เทวสฺสารถิ
อิเม นุ มจฺฉา กิเมกํสุ ปาปํ
เยเม ชนา วฺจฺกมฺสฺตฺวา สยฺนฺติ.
๔๘๙. ตสฺส ปฺญฺจ วิยาภาสิ
มาตฺลิ เทวสฺสารถิ
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อภฺขาสฺชานโต
๔๙๐. เย เกจฺจ สฺนฺจฺจานคฺคตา มนุสฺสุสา
อคฺคฺเขน อคฺคฺฆํ ภยฺมํ หาปยฺนฺติ
ญฺญฺณ ญฺญํ ธนฺโลกฺเขตฺต
ฉนฺนํ ยถา วาวิจฺจํ วชฺย.
๔๙๑. น หิ ญฺญฺกาสฺส ภาวนฺติ ตาณา
สเกหิ กมฺเมหิ ปฺรฺกฺชิตฺสฺส
- เหมือนปลาที่เขายืนขึ้นบกร้องให้
จนน้ำลายไหล เพราะเหตุไร.
๔๘๘. ดูกรมَاتลีเทพสารถิ ก็ความกลัว
ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปของสัตว์นรกเหล่านี้
เราขอถามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้
ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ จึง
กลืนเบ็ด นอนอยู่.
๔๘๙. มาตลีเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่
๔๙๐. เหล่าสัตว์นรก ผู้เคยเป็นมนุษย์
อยู่ในตำแหน่งดีราคาสิ่งของ ยัง
ราคาซื้อให้ถูกลง ด้วยราคาขาย
ที่แพงขึ้น ทำการโกงด้วยการโกง
เหตุเพราะความโลภในทรัพย์
ปกปิดความโกงไว้ด้วยวาจาอ่อน
หวาน เปรียบดังคนเข้าใกล้ปลา
เพื่อจะฆ่า เอาเหยื่อเกี่ยวปิดเบ็ดไว้
ฉะนั้น.
๔๙๑. บุคคลจะช่วยป้องกันคนทำการโกง
ผู้อันกรรมของตนห่อหุ้มไว้ ไม่มี

เต ลุททกมมา ปสเวตว ปาป
เตเม ชนา วงกขสุตา สยนุตี"ติ.

เลย สัตว์นรกเหล่านั้น ผู้มีกรรม
หยาบช้า กระทำบาปกรรมแล้ว
จึงต้องกลืนเบ็ดนอนอยู่พระเจ้าข้า".

ตตถ กิเมเตติ กีกาธนา เอเต.
วงกขสุตาติ คิลพลิสวา. สณฺฐานคตาติ
สณฺฐานํ มรียาทํ คตา. อคฺขมาปญฺจานเ
จิตตาติ อตฺถเ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สัตว์นรก
เหล่านี้ ... เพราะเหตุอะไร ความว่า
สัตว์นรกเหล่านี้ (ย่อมดิ้นรนเหมือนปลา
ที่เขาโยนขึ้นบนบก ร้องให้จนน้ำลายไหล)
เพราะเหตุอะไร คำว่า กลืนเบ็ด ได้แก่
เป็นผู้กลืนเบ็ด. คำว่า อยู่ในตำแหน่ง
ได้แก่ ผู้ถึงความเกี่ยวข้อง กับตำแหน่ง,
อธิบายว่า ผู้ตั้งอยู่ในตำแหน่งดีราคา
สิ่งของ.

อคฺขเมน อคฺขนุติ ตํ ตํ อคฺขํ
ลภฺจํ คเหตุวา หตฺถิอสุสาทีนํ วา
ชาตฺรุปรชดาทีนํ วา เตสํ เตสํ
วิญญานกาวิญญานกานํ อคฺขํ
หาเปนฺติ.

คำว่า ด้วยราคาขายที่แพงขึ้น ความว่า
มนุษย์ผู้ตั้งอยู่ในตำแหน่ง รับเอาค่า
ตอบแทน คือสินบนแล้วจึงดีราคาทรัพย์
ที่มีวิญญานมีข้างและม้าเป็นต้น หรือ
ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญานมีเงินและทอง
เป็นต้น เหล่านั้น ให้ถูกไป.

กยฺนุติ ตํ ตํ หาเปนฺตา กายิกานํ
ตมฺหา อคฺขมา กยํ หาเปนฺติ สเต
ทาทพฺเพ ปญฺญาสํ ทาเปนฺติ,
ปญฺญาเส ทาทพฺเพ ปญฺจวีสติ

คำว่า ยิ่งราคาซื้อ ความว่า คนผู้ดี
ราคาสิ่งของทั้งหลาย ทำของชิ้นนั้น ๆ ให้
ลดราคา คือยิ่งของซื้อให้ลดลงจากราคา
นั้นแก่คนผู้ซื้อทั้งหลาย เมื่อสิ่งของจะพึง
ให้หรือยกหาปณะก็ดีราคาให้เพียงห้าสิบ
เมื่อสิ่งของ จะพึงให้ห้าสิบกหาปณะก็
ดีราคาให้เพียงยี่สิบบห้า แต่ชนนอกนี้

ทาเปนฺติ, อิตเร ปน เตหิ สทฺธิ
วิภชิตฺวา ตํ คณฺหนฺติ.

ยอมแบ่งทรัพย์กับคนผู้ซื้อสิ่งของนั้น ถือ
เอาเป็นสินบน.

ญฺญน ญฺญนฺติ ตฺลาญฺญาทีสุ ตํ ตํ
ญฺญํ. ธนโลกเหตุติ ธนโลฆาน เหตุ
เอตํ ญฺญกมฺมํ กโรนฺติ.

คำว่า ทำการโกงด้วยการโกง ความว่า
การโกงนั้น ๆ บรรดาการโกงทั้งหลาย
มีการโกงด้วยตาซึ่งเป็นต้น คำว่า เหตุ
เพราะความโลภในทรัพย์ ความว่า
ชนทั้งหลาย กระทำกรรมคือการโกงนั้น
เหตุเพราะความโลภในทรัพย์.

ฉนฺนํ ยถา วาริจฺจํ วธายาติ ตํ
ปน กมฺมํ กโรนฺตาปิ มจฺจวาทาย ตสฺส
ตถา กตฺตวํ ปฏิจฺฉนฺนํ กตฺวา ยถา
วาริจฺจํ มจฺจํ วธาย อูปคฺฉนฺนฺตา
พลิสํ อามิเสน ปฏิจฺฉนฺนํ กตฺวา ตํ
วธฺนฺติ. เอวํ ปฏิจฺฉนฺนํ กตฺวา ตํ
กมฺมํ กโรนฺติ.

คำว่า เปรียบดังคนเข้าไปใกล้ปลา
เพื่อจะฆ่าเอาเหยื่อเกี่ยวปิดเบ็ดไว้
ฉะนั้น ความว่า ก็ชนทั้งหลายเมื่อกระทำ
กรรม(โกง)นั้น กระทำกรรมนั้นอันตนทำ
อย่างนั้นให้ปกปิดไว้ ด้วยวาจาอ่อนหวาน
คือทำกรรมนั้นให้ปกปิดไว้ เปรียบเหมือน
บุคคลเข้าไปใกล้ปลาว่ายอยู่ในน้ำ เพื่อจะ
ฆ่าเอาเหยื่อเกี่ยวปิดเบ็ดไว้แล้ว ฆ่าปลา
ฉะนั้น.

น หิ ญฺญการิสฺสชาติ ปฏิจฺฉนฺนํ
มม กมฺมํ น ตํ โกจิ ชานาตีติ
มณฺดฺมานสฺสชาติ น หิ ญฺญการิสฺส
ตาณา นาม โหณฺติ. สเกหิ กมฺเมหิ
ปุรฺกฺขิตสฺสชาติ น โส สเกหิ กมฺเมหิ
ปุรฺกฺขิตโต ปติญฺจํ ลภติ.

คำว่า คนกระทำการโกง ... ไม่มีเลย
ความว่า ชนทั้งหลายชื่อว่าจะช่วยป้องกัน
คนทำการโกงผู้สำคัญอยู่ว่า กรรมของเรา
ปกปิดแล้ว, ใคร ๆ ย่อมไม่ทราบกรรมนั้น
ดังนั้น ไม่มีเลย. คำว่า ผู้อันกรรมของตน
ห่อหุ้มไว้ ความว่า ผู้ทำการโกงนั้น อัน
กรรมทั้งหลายของตน กระทำไว้เบื้องหน้า
จะได้ที่พึงก็หาไม่ได้.

ปุโรโต รถ์ เปเสสิ. ตตถ
เนรยิกสตุตา ชลิตองคารปฺพนฺณ มหา-
อวาญฺญ จิตฺตา. เต กิร วรฺชํ อปฺวิสนฺติโย
คาโว วีย นิรยปาเลหิ นานาวุธานิ
คเหตุวา วิชฺฌมียมานา ตถา ตํ นรฺกํ
อุปฺปชฺชนฺติ.

อถ เน นิรยปาเล อทุรฺปาเท คเหตุวา
ตตถ ขิปฺนฺติ. เอวํ ปาตฺติยมาเน ทิสฺวา
ราชา มาตลี ปุจฺจนฺโต คากฺกมาห

๔๙๒. “นารีโย อิมา สมฺปริภินฺนคตุตา
ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ ภูเช ทฺชจฺจา
สมฺมกฺขิตฺตา โลहितฺปุพฺพลิตฺตา
คาโว ยถา อาฆาตเน วิกฺนฺตา.
ตา ภูมิกาคสมฺมึ สทา นิชาตา.
ชนฺธาติวตฺตฺนฺติ สฺชิตฺติภูตา.

มาตลีเทพสารถี ขั้บเวชยันตราชรด
ไปข้างหน้า, สัตว์นรกทั้งหลายในที่นั้น
ต่างอยู่กันในหลุมใหญ่ อันเต็มด้วยถ่าน
เพลิงลุกโผลงแล้ว. ได้ยินว่า สัตว์นรก
เหล่านั้น ถูกนายนิรยบาลทั้งหลาย จับ
อาวุธต่าง ๆ ทิ่มแทงอยู่ เหมือนนาย
โคบาล แทงฝูงโคที่ไม่เข้าคอก ฉะนั้น
จึงเข้าใกล้สัตว์นรกนั้นเหมือนเช่นนั้น.

ลำดับนั้น พวกนายนิรยบาลจับเท้า
สัตว์นรกเหล่านั้น ดึงขึ้นแล้วโยนลงไปใน
ขุมนรกนั้น. พระราชาทอดพระเนตรเห็น
สัตว์นรกทั้งหลายถูกจับโยนลงไปอย่างนี้
แล้ว เมื่อจะตรัสถามมาตลีเทพสารถี
จึงตรัสพระคาถาว่า

๔๙๒. “หญิงนรกเหล่านี้ มีร่างกายอัน
แตกทั่ว นำเกลียดแมลงวันตอม
เป็นกลุ่ม เปรอะเปื้อนด้วยเลือด
และหนอง มีหัวขาด เหมือนฝูงโค
ที่หัวขาด บนที่ฆ่า ประคองแขน
ทั้งสองร้องไห้. หญิงนรกเหล่านั้น
จมอยู่ในภูมิกาค เพียงเอวทุกเมื่อ
ภูเขาไฟ (ตั้งขึ้นแต่ ๔ ทิศ) ลุกโผลง
ก่ลึงมาบดหญิงนรกเหล่านั้น ให้
แหลกละเอียด.

๔๙๓. ภยํ หิ มํ วิญฺหติ สุต ทิสฺวา
ปฺจุฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺเวทสฺวารถิ
อิมานํ นุนาริ กิมกัสมฺ ปาปํ
ยา ภูมิกาคสมฺ สทา นิชาตา
ขณฺธาติวตฺตุนฺติ สชฺชิตฺถิภูตา.

๔๙๓. ดูกรมมาตลีเทพสารถิ ก็ความกลัว
ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไป ของหญิงนรกเหล่านี้
เราขอถามท่าน หญิงนรกเหล่านี้
ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ จึง
จมอยู่ในภูมิภาค เพียงเอนทุกเมื่อ
ภูเขาไฟ (ตั้งขึ้นแต่ ๔ ทิศ) กลิ้งมา
บดหญิงนรกเหล่านั้น ให้แหลก
ละเอียด.

๔๙๔. ตสฺส ปฺภูโจ วิทยากาลิ
มาตลฺลิตฺเวทสฺวารถิ
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อุกฺขาสิขานโต

๔๙๔. มาตลีเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๔๙๕. โกลิตฺตฺถิยาโย อธิ ชีวโลกเก
อสุทฺถกมฺมา อสตี อจารุ
ตา ทิตฺตฺรฺปา ปติ วิปฺปหาย
อญฺญํ อจารุ รัตติชฺชฺชฺเหตุ
ตา ชีวโลกสมฺ รมายปิตุวา
ขณฺธาติวตฺตุนฺติ สชฺชิตฺถิภูตา"ติ.

๔๙๕. หญิงนรกเหล่านั้น เป็นกุลธิดา
เมื่ออยู่ในมนุษยโลกนี้ มีภาระงาน
ไม่บริสุทธิ ได้ประพฤติน่ายินดี
เป็นหญิงเสเพล ละสามีเสียแล้ว
คบหาชายอื่น เพราะเหตุแห่งความ
ยินดีและการเล่น หญิงเหล่านั้น
เมื่อยังอยู่ในโลกนี้ ยังจิตของตน
ให้อภิรมย์อยู่กับชายอื่น จึงถูก
ภูเขาไฟอันลุกโผลง (ตั้งขึ้นแต่
๔ ทิศ) บดให้แหลกละเอียด
พระเจ้าข้า".

ตตถ นาริโยติ อิตฺถิโย.
สมฺปริภินฺนคตฺตาทิ สฺกุจฺจ สมนฺตโต
ภินฺนคตฺตา จินฺนสรีราว. ทฺขจฺจาทิ
ทฺขชาติกา วิรูปา, เซคฺจชาติ อตฺถิ.

วิกฺกตฺตาทิ จินฺนสึสา คาโว วีย
ปฺพุพลฺลิตฺตลิตฺตคตฺตาทิ หุตฺวา. สทา
นิขตฺตาทิ นิจฺจ ชลิตฺตอยปฺจวีย
ภฺกฺกิปฺปมาณํ ปวิสิตฺวา นิกฺขนิตฺวา
จปีตา วีย จิตา.

ขณฺฐาทิวตฺตุนฺตึติ สมนฺ มาตลฺลิตฺ ตา
นาริโย เอเต ปฺพุพตฺตขณฺฐา อตฺถิกมฺนฺติ.
ตาสฺ กิร เหวํ ภฺกฺกิปฺปมาณํ ปวิสิตฺวา
จิตกาเล ปฺรตฺถิมทิสาย ชลิตฺโต
อยปฺพุพโต สมนฺจฺจหิตฺวา อสนึ วีย
คจฺจติ. ตสฺมี อตฺิวตฺติตฺวา คเต

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **หญิงนรก**
ได้แก่ หญิงทั้งหลาย. คำว่า **มีร่างกาย**
อันแตกทั่ว ได้แก่ มีลำตัวแตกเป็นแผล
คือ มีร่างกายขาดเป็นริ้วโดยรอบด้วยดี.
คำว่า **มีชาติทรมาน** คือ มีชาติชั่ว ได้แก่
มีรูปวิปริต, อธิบายว่า น่าเกลียด.

คำว่า **มีหิวขาด** ความว่า หญิงนรก
เหล่านั้น เป็นผู้ที่มีหิวขาด เหมือนโคมีหิว
ขาด มีตัวเปราะระเปื้อนด้วยเลือดและ
หนอง. คำว่า **จมอยู่ในภูมิภาคเพียงแหว**
ทุกเมื่อ ความว่า หญิงนรกเหล่านั้น
เป็นเหมือนนกขุดฝังไว้ในแผ่นดินเหล็ก
อันลุกโพล่ง จมอยู่ประมาณสะแหว
ตลอดกาลเป็นนิตย์.

คำว่า **ภูเขาไฟ(ตั้งขึ้นแต่ ๔ ทิศ) กิ่ง**
มาบดหญิงนรกเหล่านั้น ให้แหลก
ละเอียด ความว่า ดูกรมาตลีผู้สหาย
ภูเขากองเพลิงเหล่านี้ ย่อมกิ่งมาบดขยี้
หญิงนรกเหล่านั้น. ได้ยินว่า ในเวลาที่
หญิงนรกเหล่านั้น ยังจมอยู่ในภูมิภาค
เพียงสะแหวอย่างนี้ ภูเขาเหล็กอันลุก
โชนขึ้นทางด้านทิศตะวันออก
ร้องคำรามไปเหมือนสายฟ้า (กิ่งมาบด
สรีรกายของหญิงนรก ให้ละเอียดไป
เหมือนเครื่องบด บดสิ่งของให้ละเอียด

รติชิตุตเหตุติ ปญจ กามคุณเหตุ เจว
กีฬาเหตุ จ.

รมาปยิตวาติ ปรัปริเสหิ สทธี อตฺตโน
จิตฺตํ รมาเปตฺวา อธิ อฺปฺปนฺนา.
อเถวํ ตาสํ สรีริ อิเม ขนฺธธาติวตฺตฺนฺติ
สไซฺติภูตฺตาติ อตฺโต.

ปุโรโต รัตํ เปเสสิ. ตตฺถ เนรยิก-
สตุตา ชลิตองฺคารปฺนุณฺเณ มหาอาวาญ
จิตฺตา. เต กิร วชํ อปฺวิสนฺติโย
คาโว วีย นิรยปลาเลหิ นานาภูธา
คเหตุวา วิชฺฌมียมานา ตถารูปี ตํ
นรกํ อฺปฺปชฺชฺนฺติ.

อถ เน นิรยปลา อฺทฺธํ ปาเท
คเหตุวา ตตฺถ ชิปนฺติ. เอวํ

คำว่า เพราะเหตุแห่งความยินดีและ
การเล่น ได้แก่ เพราะเหตุแห่งความ
ยินดีในกามคุณห้า และเพราะเหตุแห่ง
ความรำเริง.

คำว่า ยังจิตของตนให้อภิมรรยอยู่กับ
ชายอื่น ความว่า หญิงนรกเมื่อยังอยู่
ในมนุษยโลกยังจิตของตน ให้รุ่มรมย์กับ
ชายอื่นจึงต้องมาเกิดในนรกนี้. อธิบายว่า
เมื่อเป็นเช่นนั้น ภูเขไฟ (อันตั้งขึ้นทั้ง ๔
ทิศ) เหล่านี้จึงกลิ้งมาบดร่างกายหญิงนรก
เหล่านั้น อย่างนี้.

มาตลีเทพสารถี ขับเวชยันตราขร
ต่อไปข้างหน้า. สัตว์นรกทั้งหลายในนรก
นั้น รวมกันอยู่ในหลุมใหญ่ อันเต็ม
ด้วยถ่านเพลิงลุกโพลงแล้ว. ได้ยินว่า
สัตว์ทั้งหลาย ผู้เกิดในนรกเหล่านั้น ถูก
นายนิรยบาลจับเอาอาวุธต่าง ๆ ทิ่มแทง
อยู่ เหมือนนายโคบาล ทิ่มแทงฝูงโคที่
ไม่เข้าคอก ฉะนั้น จึงพากันเขาไปใกล้นรก
นั้น เห็นปานนั้น.

ลำดับนั้น นายนิรยบาลทั้งหลาย จับเท้า
สัตว์นรกเหล่านั้นดึงขึ้นไปแล้ว โยนลงไป
ในขุมนรกนั้น. พระราชาทอดพระเนตร
เห็นสัตว์นรกทั้งหลาย ถูกโยนลงไป

ปาดิยมาเน ทิสฺวา ราชา มาตลี อย่างนี้ เมื่อจะตรัสถามมาตลีเทพบุตร
 ปุจฺจนฺโต คาถมาห จิงฺตรัสพระคาถาว่า

๔๙๖. “ปาเท คเหตุวา กสฺสิเม ปุเนเก
 อวิสิรา นรเก ปาดยนฺติ.
 ภยํ หิ มํ วินฺทติ สฺตุ ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสารถิ
 อิเม นุ มจฺจา กิมกัสมฺ ปาปี
 เยเม ชนา (อวิสิรา) นรเก ปาดยนฺติ.

๔๙๖. “เพราะเหตุอะไร นายนิรยบาล
 จึงจับสัตว์นรกอีกพวกหนึ่งเหล่านี้
 ที่ทำ เอาหัวลงโยนลงไปในนรก
 ดูกรมมาตลีเทพสารถี ก็ความกลัว
 ย่อมปรากฏแก่เรา เพราะได้เห็น
 ความเป็นไปของสัตว์นรกเหล่านี้
 เราขอถามท่าน สัตว์นรกเหล่านี้
 ได้ทำบาปกรรมอะไรไว้หนอ (จึงมี
 หัวที่มลง) ตกลงไปในนรก.

๔๙๗. ตสฺส ปุญฺโจิ วิทยากาลิ
 มาตลี เทวสารถิ
 วิปากํ ปาปกมฺมานํ
 ชานํ อุกฺขาสฺชันโต

๔๙๗. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
 กรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย จึง
 ทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
 ผู้ไม่ทรงทราบว่

๔๙๘. เย ชีวโลกสฺมี อสารถุภุมิโน
 ปรสฺส ทารานิ อติกุภมนฺติ
 เต ตาทิสฺวา อุตฺตมภณฺชเถนา
 เตเม ชนา (อวิสิรา) นรเก ปาดยนฺติ.

๔๙๘. สัตว์นรกเหล่าใด เมื่อยังอยู่ใน
 มนุษยโลก เป็นผู้มิกรรมไม่ดี ล่วง
 เกินภรรยาของชายอื่น สัตว์นรก
 ผู้เช่นนั้นเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นผู้ลัก
 ภัณฑะอันสูงสุด (จึงมีหัวที่มลง)
 ตกลงไปในนรก.

๔๙๙. เต วสฺสปุคานิ พฺหุณี ตตฺถ
 นิรเยสุ ทฺกุขํ เวทณํ เวทยนฺติ

๔๙๙. สัตว์นรกเหล่านั้น ต้องเสวยทุกข์-
 เวทนาในนรกนั้นสิ้นปีเป็นอันมาก

น หิ ปาปการิสฺส ภวนฺติ ตาณา
สเกหิ กมฺเมหิ ปุรกฺขิตสฺส
เต ลุฑฺฑกมฺมา ปสเวตฺว ปาปํ
เตเม ชนา (อวิสิธา) นรเก ปาตยฺนฺตี"ติ.

ตตฺถ นรเกติ. ขลิตองฺคารปฺนฺณเณ
มหาอาวาญฺ. เต กิร วรํ อปฺวิสนฺติโย
คำโว วิย. นิรยปาเลหิ นานาวุธานิ
คเหตุวา วิชฺฌมียมาณา ปโยถยมาณา
ตถารูปํ ตํ นรกํ อปฺปชฺชุนฺติ.

อถ เณ นิรยปาลา อุตฺทปาเท อโรสีเร
กตฺวา ตตฺถ ชิปฺนฺติ. เอวํ ปาตียมาเน
ทิสฺสา ราชา ปุจฺจนฺโต เอวมาห.
อตุตฺตมภณฺฑทณฺณาติ มนุสฺสเสหิ ปิยาเย
ตพฺพสฺส วรภณฺฑสฺส เณกา.

เอวญฺจ ปน วตฺวา มาตลฺล
สงฺคาหกโก ตํ นิรยํ อนฺตรธายิตฺวา
ปุรโต รถํ เปเสตฺวา มิจฺฉาทิฏฺฐิกานํ

บุคคลผู้ที่จะช่วยป้องกันบุคคล
ผู้มักกระทำความบาปกรรม ผู้อันกรรม
ของตนหุ้มห่อไว้ ไม่มีเลย สัตว์นรก
เหล่านั้น มีกรรมอันหยาบเข้า
ทำบาปกรรมแล้ว (จึงมีหัวที่มลง)
ตกลงไปในนรก".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ในนรก
ได้แก่ ในหลุมใหญ่อันเต็มด้วยถ่านเพลิง
ที่ลุกโพลง. ได้ยินว่า สัตว์นรกเหล่านั้น
ถูกนายนิรยบาลทั้งหลาย ถืออาวูตต่าง ๆ
ที่มแทงโบยตีเข้าใกล้นรกนั้นเห็นปานนั้น
ดูจนายโคบาลผู้แทงโบยตีโคที่ไม่เข้าคอก
ฉะนั้น.

ลำดับนั้น นายนิรยบาลจับเท้าสัตว์นรก
เหล่านั้น ดึงขึ้นมีหัวห้อยลงแล้ว โยนลงไป
ในหลุมถ่านเพลิงนั้น. พระราชาทอด
พระเนตรเห็นสัตว์นรกผู้ตกลงไปอย่างนั้น
เมื่อจะตรัสถาม จึงได้ตรัสอย่างนี้. คำว่า
ผู้ลี้กภัณฑะอันสูงสุด ได้แก่ ผู้ลี้กภัณฑะ
อันประเสริฐ อันมนุษย์ทั้งหลายพึงรัก
หวงแหน.

ก็แล มาตลลเทพบุตรรวบรวม
กราบทูลอย่างนี้แล้ว ก็บันดาลให้นรคนั้น
หายไปแล้ว จึงขับเวชยันตราจรดต่อไป
ข้างหน้า ชี้ให้ทรงทอดพระเนตรขุมนรก

ปจนนिरยํ ทสฺเสตฺวา เตन ปุณฺโง
พฺยกาสิ

๕๐๐. “อุจฺจวจาเม วิวิธา อุปกฺกมา
นिरเยสุ ทิสฺสนฺนฺติ สุเมธฺวปา
ภยํ หิ มํ วินฺนฺตฺติ สฺตฺ ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิ เทวสวรฺถิ
อิมํ นุ มจฺจา กิมกํสุ ปาปํ
เยเม ชนา อธิมตฺตา ทุกฺขา ติปฺปา
ชฺวา กญฺกา เวทนา เวทยนฺนฺติ.

๕๐๑. ตสฺส ปุณฺโง วิยากาสิ
มาตลฺลิ เทวสวรฺถิ
วิปากํ ปาปกมฺมานํ
ชานํ อุกฺขาสฺชันโต

๕๐๒. เย ชีวโลกสฺมี สุปาปทิกฺขิโน
วิสุสสาสกมฺมานิ กโรนฺนฺติ โมหา
ปรณฺจ ทิกฺขิสฺสุ สมาทปนฺนฺติ
เต ปาปทิกฺขิ ปสฺเวตฺวา ปาปํ
เตเม ชนา อธิมตฺตา ทุกฺขา ติปฺปา
ชฺวา กญฺกา เวทนา เวทยนฺนฺติ”ติ.

ที่เฝ้าใหม่ชนมิจฉาทิกฺขุทั้งหลาย อัน
พระเจ้าเนมินั้นตรัสถาม จึงพยากรณ์ว่า

๕๐๐. “สัตว์นรกต่าง ๆ ทั้งเล็กทั้งใหญ่
เหล่านี้ ประกอบเหตุการณ์ มี
รูปร่างพิลึก ปราภฏอยู่ในนรก
ทั้งหลาย ดูกรรมมาตลีเทพสวรถิ
ก็ความกลัว ย่อมปราภฏแก่เรา
เพราะได้เห็น ความเป็นไปของ
สัตว์นรกเหล่านี้ เราขอถามท่าน
สัตว์นรกเหล่านี้ ได้ทำบาปกรรม
อะไรไว้หนอ จึงได้เสวยทุกข์เวทนา
อันกล้าแสบเผ็ดร้อนเหลือเกิน.

๕๐๑. มาตลีเทพสวรถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากกรรมของ
เหล่าสัตว์ ผู้มีกรรมอันเป็นบาป
จึงทูลพยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ
ผู้ไม่ทรงทราบว่า

๕๐๒. สัตว์นรกเหล่านี้ เมื่อยังอยู่ใน
มนุษยโลก เป็นผู้มียกฺขุอันลามก
หลงทำกรรมด้วยความคั่นเคยและ
ชักชวนผู้อื่นในทิกฺขุ สัตว์เหล่านั้น
ผู้มียกฺขุชั่วได้ทำบาปกรรมแล้ว จึง
ต้องเสวยทุกข์เวทนา อันกล้าแสบ
เผ็ดร้อนเหลือเกิน พระเจ้าข้า”.

ตตถ อุจฺจาวจาเมติ อุจฺจาวจา
อิเม, ขุทฺทกา จ มหฺนฺตา จาติ
อตุโถ. อุปกฺกมาติ. การณปุโยคา.

สุปาปทิจฺฉินฺติ นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ
ยิฏฺฐํ, นตฺถิ หุตฺตํ, นตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ
กมฺมานํ ผลวิปาโก, นตฺถิ มาตา,
นตฺถิ ปิตา, นตฺถิปี สมณพฺรหฺมณา,
นตฺถิ สตุตา โอบปาตिका, นตฺถิ อยํ
โลโก, นตฺถิ ปฺรโลโกติ. ทสฺวตฺถุกาย
มิจฺฉาทิจฺฉิยา สุฏฺฐุ ปาปธมฺมิโน.

วิสุตฺตาสกฺกมฺมานิ ตาย มิจฺฉาทิจฺฉิยา
วิสุตฺตาสเนน กตกมฺมนิสฺสิตา หุตฺวา
นานาวิชาณี ปาปกมฺมานิ กโรนฺติ.
เตเมติ เต อิเม ชนา เอรูปํ ทุกฺขํ
อนฺุภวฺนฺติ.

เอวํ มาตลฺลิตฺวา รมฺโอบ มิจฺฉา-
ทิจฺฉิกานํ ปจฺจนฺนिरยํ อจฺจิกฺขิ.

เทวโลเกปิ เทวคณฺา รมฺโอบ อาคมนํ
โอบโลกิยมาณา สุธมฺมายํ เทวสฺภาเยว
นินฺสิทิสฺสเยว. สกฺโกปิ "กึ นุโข มาตลฺลิตฺวา

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ทั้งใหญ่
ทั้งเล็กเหล่านี้ ได้แก่ สูงและต่ำเหล่านี้
อธิบายว่า ทั้งเล็กทั้งใหญ่. คำว่า ประกอบ
ด้วยเหตุ ได้แก่ ประกอบด้วยเหตุการณ
ต่าง ๆ.

คำว่า เป็นผู้มียิฏฐิอันลามก ความว่า
ผู้มีกรรมอันเป็นบาปอันดี ด้วยมิจฉาทิจฉิ
มีวัตถุ ๑๐ คือ ทานที่ให้แล้วไม่มีผล
การบูชาไม่มีผล การเช่นสรวงไม่มีผล
ผลวิบากของกรรมดีชั่วไม่มี มารดาไม่มี
บิดาไม่มี สมณพราหมณ์ไม่มี สัตว์เกิด
ผุดขึ้นไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี ดังนี้.

คำว่า กรรมด้วยความคุ้นเคย ได้แก่
สัตว์นรกทั้งหลาย เป็นผู้อาศัยกรรมที่ทำ
ด้วยความคุ้นเคยเพราะความเห็นผิดนั้น
จึงได้ทำบาปกรรมมีอย่างต่าง ๆ. คำว่า
สัตว์นรกเหล่านี้ ได้แก่ ชนเหล่านี้มัน
ย่อมนได้เสวยทุกข์เห็นปานนี้ (อันกล้า
แสบเผ็ดเหลือเกิน).

มาตลิตฺวาเทวบุตร ทูลบอกนรกเป็น
ไฟไหม้เหล่าชนผู้มิจฉาทิจฉิ แก่พระราช
ด้วยประการฉะนี้.

ฝ่ายหมู่เทพเจ้าแม่ในเทวโลก นั่งประชุม
คอยรับเสด็จพระราช ในเทวสภาชื่อว่า
สุธรรมานั้นนั่นแล. แม้ท้าวสักกเทวราช

อุยฺยยาหิทานิ ราชิสี
เทวราชสุส สนฺตฺติเก"ติ.

ตสฺสตุโถ มหาราช อิมํ ปาปกมฺมีนํ
สตุตฺตานํ อาวาสํ ทิสฺวา ลุทฺทกมฺมานํ
จ จานานิ ตยา วิทิตานิ.

ทฺสฺสึสถานญฺจ ยา คตฺติติ ยา นิปฺมตฺติ,
สาปิ เต วิทิตา. อิทานิ เทวราชสุส
สนฺตฺติเก ทิพฺพสมฺปตฺติ ทสฺสสนฺตํ
อุยฺยยาหิ คจฺจนฺสุ มหาราชชาติ อตุโถ.

นिरยกณฺท์ นิฏฺจิตํ.

เววญฺจ ปน วตฺวา มาตลี
เทวโลกาภิมุขํ รตํ เปเสสิ. ราชา
เทวโลกํ คจฺจนฺโต ทฺวาทสโยชนิกํ
มณฺิมยํ ปญฺจถูปิกํ สพฺพาลงฺการ-

ข้าแต่พระราชาผู้แสวงหาคุณอันยิ่ง
บัดนี้ ขอเชิญพระองค์เสด็จขึ้นไป
ในสำนักของท้าวสักกเทวราชเถิด
พระเจ้าข้า".

เนื้อความแห่งคานานั้นว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า พระองค์ทรงทอดพระเนตร
เห็นสถานที่อยู่ของเหล่าสัตว์ ผู้มีบาป-
กรรมนี้ ทรงทราบถึงฐานะของเหล่าสัตว์
ผู้มีกรรมอันหยาบช้าแล้ว.

คำว่า **และคติของเหล่าสัตว์ผู้ทุศีล**
ความว่า แม้การเกิดผล พระองค์ก็ทรง
ทราบแล้ว. อธิบายว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า
บัดนี้ ขอเชิญพระองค์เสด็จขึ้น คือเสด็จไป
ในสำนักของท้าวสักกเทวราช เพื่อทอด
พระเนตรทิพยสมบัติเถิด พระเจ้าข้า".

นिरยกณฺท์ จป.

ก็แลมาตลีเทพบุตร ครั้นกราบทูล
อย่างนี้แล้ว ก็ขับเวชยันตราขรรคมุ่งตรงไป
เทวโลก, พระราชา เมื่อเสด็จไปเทวโลก
ทอดพระเนตรเห็นวิมานของนางเทพธิดา
ชื่ออรุณี อันประดิษฐาน อยู่ในอากาศ

ปฏิมณฑิตี อุกฤษณโปกษรณีสมนปนัน
กปปรุกษปริวุด วรณินยา^๑ นาม
เทวธิตาย อากาสภูสกวิมานิ ทิสฺวา
ตณฺจ เทวธิตริ อนุโตฏฺฎาการ
สยณปิฏฺเจ นิสินฺนํ อจฺจวาคณ-
สทฺสฺสปริวุด มณิสฺสึหปณฺชริ วิวริตฺวา
พหิ โอลเณนฺตี ทิสฺวา มาตลี
ปฺจฺจนฺโต คากฺมาห, อิตโรปิสฺส
พฺยากาสิ.

๕๐๔. ปณฺจณฺปิ ทิสฺสตีหิ วิมานิ
มาลาปิลฺลนฺธา สยณสฺส มชฺฌ
ตตฺถจฺจตี นาริ มหานฺนภาวา
อฺจฺจวาวํ อิทฺธิ วิกฺุพฺพมานา.

๕๐๕. วิตฺตี หิ มํ วินฺุทติ สฺุต ทิสฺวา
ปฺจฺจามิ ตํ มาตลี เทวสฺวารถิ
อຍံ นฺุ นาริ กิມกาสิ สากฺุ
ยา โมทตี สคฺคปฺปตฺตา วิมานเ.

มี ๕ ยอด สำเร็จด้วยแก้วมณีประมาณ
๑๒ โยชน์ ประดับด้วยเครื่องอลังการ
ทั้งปวง สมบูรณ์ด้วยอุทยานและ
สระโบกขรณี แวดล้อมด้วยต้นกัลปพฤกษ์
และทอดพระเนตร เห็นนางเทพธิดา
นั้นนั่งอยู่บนที่ไสยาสน์ ภายในภูฎาคาร
แวดล้อมด้วยหม่านางอัปสร ๑,๐๐๐ นาง
เปิดมณีสีหับัญชร แลดูภายนอก เมื่อจะ
ตรัสถามมาตลีเทพสารถี จึงตรัสคาถา
ฝ่ายมาตลีเทพสารถี นอกนี้ ก็ทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมินั้นแล้ว.

๕๐๔. วิมาน ๕ ยอดนี้ ปรากฏอยู่
นางเทพธิดา ผู้มีอานุภาพมาก
ประดับด้วยยอดดอกไม้ นั่งอยู่
ท่ามกลางที่ไสยาสน์ แสดงฤทธิ์
ได้ต่าง ๆ สถิตอยู่ในวิมานนั้น.

๕๐๕. ดูกรมมาตลีเทพสารถี ก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็นความ
เป็นไปของเทพธิดาผู้อยู่ในวิมานนี้
เราขอถามท่าน นางเทพธิดาผู้
นี้ ได้ทำกรรมดีอะไรไว้หนอ จึงได้
ถึงสวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน.

^๑ ฉ. พีรณินยา.

๕๐๖. ตสฺส ปุณฺโজ วิทยาภาสิ
มาตลฺลิตฺตํ เทวสารถึ
วิปากํ ปุณฺณกมฺมานํ
ชานํ อกฺขาลิชาเนโต

๕๐๖. มาตลฺลิตฺตํ เทวสารถึ อั้นพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
ทรงทราบว่า

๕๐๗. ยถิ เต สุตา พีรณึ ชิวโลเก
อามายทาสึ อหุ พุราหฺมณฺสฺส
สา ปตฺตคาลํ อติถึ วิทิตฺวา
มาตาว ปุตฺตํ สกิมานินฺนุทตี
สฺสยฺมา สํวิภาคา จ สา วิมานสมฺมิ
ไมทตี"ติ.

๕๐๗. ถ้านางเทพิตาที่พระองค์สดับมา
ชื่อพีรณี เมื่อยังอยู่ในมนุษย์โลก
เกิดในครรภ์ของนางทาสี ในเรือน
ของพราหมณ์ นางรู้ซึ่งแขก คือ
ภิกษุ ผู้มีภัตกาลอันถึงแล้ว (นิมนต์
ให้นั่งในเรือนของพราหมณ์) ยินดี
ต่อภิกษุนั้นเป็นนิตย์ ดุจมารดา
ยินดีต่อบุตรครั้งเดียว ผู้จากไปนาน
กลับมาถึง ฉะนั้น นาง(อังกาสภิกษุ
นั้นโดยเคารพ ได้ถวายสิ่งของ
เล็กน้อย) เป็นผู้สำรวจและจำแนก
ทาน จึงมาบ้นเทิงอยู่ในวิมาน
พระเจ้าข้า".

ตตถ ปณฺจอุปฺนติ ปณฺจหิ
กุฎฺฐาคาเรหิ สมฺนฺนาคตฺ. มาลาปิลนฺธาติ
ปิลนฺธมาลาที่หิ สพุพากรเณหิ ปฏฺิ-
มณฺฑลิตาติ อตุโธ.

คำว่า ๕ ยอด ได้แก่ อันประกอบ
ด้วยเรือนยอด ๕ หลัง. คำว่า ประดับ
ด้วยดอกไม้ ความว่า ประดับด้วย
เครื่องอาภรณ์ทุกอย่าง มีเครื่องประดับ
อันเป็นดอกไม้ เป็นต้น.

ตตฺถจฺจตีติ ตสมฺมิ วิมานเ อจฺจติ.
อุจฺจาวจํ อิหฺติ วิภุพฺพมานาติ นานปฺป-

คำว่า สถิตอยู่ในวิมานนั้น ได้แก่
นั่งอยู่ในวิมานนั้น. คำว่า แสดงฤทธิ์

การเทวฤทธิ์ ทศสมมานา. **ทิสฺวาตี** เอตํ
ทิสฺวา ตํ มํ.

ได้ต่าง ๆ ได้แก่ แสดงเทพฤทธิ์
มีประการต่าง ๆ ได้. คำว่า **เพราะ**
ได้เห็น ได้แก่ เพราะได้เห็นความเป็นไป
ของนางเทพธิดานั้น.

วิตตีติ ตฺวฺจฺจิ. **วินฺทตีติ** ปฏฺลิภฺตฺติ,
วิตตี สฺนฺตโก วิย โหติ, ตฺวฺจฺจฺยา
อภฺยฺโตตฺยตฺถ. **อามายทาสีติ** เคหทาสฺยา
กฺุจฺฉิสฺสุมี ชาตทาสี. **อหุ พฺราหฺมณฺสฺสาตี**
สฺสา กสฺสปทสฺพลสฺส กาลเ เอกสฺส
พฺราหฺมณฺสฺส ทาสี อโหสิ.

คำว่า **ความปลื้มใจ** ได้แก่ ความยินดี.
คำว่า **ย่อมเกิด** ได้แก่ ย่อมได้เฉพาะ,
ความปลื้มใจเป็นประดุจมีอยู่, อธิบายว่า
เป็นผู้อันความยินดีครอบงำแล้ว. คำว่า
เกิดในครรภ์ของนางทาสี ความว่า
เป็นหญิงทาสีเกิดในท้องของนางทาสี
อยู่ในเรือน (พราหมณ์). คำว่า **ในเรือน**
ของพราหมณ์ ความว่า หญิงนั้นเป็น
ทาสีของพราหมณ์คนหนึ่ง ในกาลแห่ง
พระกัศสปทศพล.

สฺสา ปตฺตกาณฺนฺติ เตน พฺราหฺมณฺเณน
อภฺยฺสฺลาภกตฺตานิ สํมสฺส ปฺริจฺจตฺตานิ
อโหสุ. โส เคนํ คนฺตฺวา ภฺริยํ
อามนฺเตตฺวา เอตทวฺจ "โภติ เสฺว
ปาโต อภฺยฺจาย เอกกสฺส ภฺิกฺขุโน
กหาปณฺคฺชนิกํ กตฺวา อภฺยฺสฺลาภกตฺตานิ
สมฺปาเทยฺยาสี"ติ.

คำว่า **ผู้มีกัศกาลอันถึงแล้ว** ความว่า
สลากภัต ๘ อย่าง เป็นของอันพราหมณ์
นั้น บริจาคแก่พระสงฆ์. พราหมณ์นั้น
ไปสู่เรือนเรียภภริยามาบอกว่า "แน่
นางผู้เจริญ พຽงนี้ เธอพึงลุกขึ้นแต่เข้า
จัดสลากภัต ๘ อย่าง ทำให้มีค่าหนึ่ง
กหาปณะ ให้ถึงพร้อมแก่พระภิกษุ
แต่ละรูป" ดังนี้.

พฺราหฺมณฺณี "สามิ ภฺิกฺขุ นาม
คฺุตฺตา นานํ สกฺขิสฺสุสามี"ติ ปฏฺิกฺขิปี.

นางพราหมณ์ห้ามว่า "ข้าแต่ นาย ขึ้นชื่อว่า
ภิกษุทั้งหลายเป็นนักเลง ข้าพเจ้าจักไม่
สามารถจัดการได้, สนวนธิดาทั้งหลาย

๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐

ธิดโร ปนสุส ตเถว ปฏิทฺธิปฺปสุ. โส
ทาสี "สกุขิสฺสสสิ อมฺมา"ติ อาน. ส
"สกุขิสฺสสสิ อมฺมา"ติ สมฺปฏิทฺธิตฺวา สกุทฺถจํ
ยาคฺชชฺชกมตฺตาทีนํ สมฺปาเทตฺวา สลากํ
ลภิตฺวา อาคตํ ปตฺตกาฬํ อติถิ วิทิตฺวา
เคเห หริตฺโคมยฺยุปลิตฺเต กตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปญฺญตฺตาสเน นิสฺสีทาเปตฺวา ตสฺส
อภินนฺทติ.

มาตาว ปุตฺตนฺติ ยถา นามจิริปฺปวาสี
อาคตํ ปุตฺตํ มาตา. สกิ อภินนฺทติ,
ตถา สภา นิจฺจกาฬํ อภินนฺทติ, สกุทฺถจํ
ปริวิสิตฺวา อตฺตโน สนฺตกํ กิณฺจ
อทาสี.

สญฺญมา สวิภาคา จาติ ส
สีลวตี จ จาควตี จ อโหสิ, ตสฺมา
เตน สีเลน เจว จาเคน จ อิมสฺมี
วิมานเ โมทติ.

อถวา สญฺญมาติ อิบฺทฺธิยเมเน
สมนฺนาตฺตา.

ของพราหมณ์นั้น ก็ห้ามอย่างนั้นเหมือน
กัน. พราหมณ์จึงกล่าวภรรยาทาสีว่า
"ดูกรมแม่ เจ้าจักสามารถจัดการได้ไหม".
นางทาสีนั้นรับรองว่า "ข้าแต่ นาย ดิฉัน
จักสามารถจัดการได้" ดังนี้ จัดแจง
ข้าวยาคุ ของควรเคี้ยว และภัตเป็นต้น
ให้ถึงพร้อมแล้ว รู้ภิกษุผู้เป็นแขกได้รับ
สลากมาถึงแล้วตามกาล จึงนิมนต์
ท่านเหล่านั้น ให้นั่งบนอาสนะที่เขาปูลาด
ไว้แล้ว ในเรือนที่ฉาบทาด้วยโคลมัยสด
มีดอกไม้และเครื่องบูชาตระเตรียมไว้แล้ว
ยินดียิ่งต่อภิกษุนั้น.

คำว่า **ดูจมารดา ... ต่อบุตร** ความว่า
นางทาสีนั้น ยินดียิ่งตลอดกาลเป็นนิตย์
เหมือนมารดา ยินดียิ่ง ต่อบุตรผู้จาก
ไปนานกลับมา ฉะนั้น นางได้อังคาส
พระสงฆ์ โดยความเคารพแล้ว ได้ถวาย
ของเล็กน้อยอันเป็นของตน.

คำว่า **เป็นผู้สำรวมและจำแนกทาน**
ความว่า นางทาสีนั้น เป็นผู้มึศีลและ
มีการบริจาคทาน, เพราะฉะนั้น นางจึง
ได้บันเทิงในวิมานนี้ เพราะศีลและการ
บริจาคทานนั้น.

อีกอย่างหนึ่ง คำว่า **สำรวม** ได้แก่
ประกอบพร้อมแล้วด้วยการฝึกอินทรีย์.

เอวณฺจ ปน วตฺวา มาตลฺลิตฺติ รณํ
ปฺรโต เปเสตฺวา โสณทินฺนเทวปฺตฺตสฺส
สฺตตฺตกนฺกวิมานานิ ทสฺเสสิ. ราชา ตานิ
จ ตสฺเสว จ สิริสมฺปตฺตี ทิสฺวา เตน
กตฺกมฺมํ ปุจฺฉิ. อิตโรปฺปิสฺส อัจฺฉิ.

ก็แล มาตลีเทพสารถิ ครั้นกราบทูล
อย่างนี้แล้ว ก็ขับเขยยันตราขรตไป
ข้างหน้า ซึ่ให้ทอดพระเนตรวิมานทอง
ทั้ง ๗ ของโสณทินนเทพบุตร. พระราชา
ทอดพระเนตรเห็นวิมานทองทั้ง ๗ และ
สิริสมบัติ ของโสณทินนเทพบุตรนั้น
จึงถามถึงกรรมที่เทพบุตรนั้นได้ทำแล้ว.
แม้มาตลีเทพสารถิในอนันนี้ ก็ได้กราบทูล
แก่พระเจ้าเนมิแล้ว.

๕๐๘. "ททฺทลฺลมาณา อาณานฺติ
วิมานา สฺตตฺต นิมนฺนิตา
ตตฺถ ยกฺโข มหิทฺธิโก
สพฺพพารณฺณสฺสิตฺโต
สมนฺนฺตา อณฺุปรียาติ
นารีคณฺปุรฺกฺขิตฺโต.

๕๐๘. "วิมานทั้ง ๗ อันบุญญาภาพ
ตกแต่งแล้ว สองสว่างโชติช่วง
เทพบุตรผู้มีฤทธิ์มาก ประดับ
ด้วยเครื่องสรรพพารณณ์ อันหมู่
เทพธิดาแวดล้อม ประณินิบัติ
อยู่โดยรอบ ในวิมานทั้ง ๗ นั้น.

๕๐๙. วิตฺตึ ทิ มํ วินฺนฺตึ สฺสูท ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺติ เทวสารถิ
อัยฺ นุ มจฺฉใจิ กิมกาสฺสิ สาธุ
โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเ.

๕๐๙. ดูกรมาตลีเทพสารถิ ก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็นความ
เป็นไปของเทพบุตรอยู่ในวิมานนี้
เราขอถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ได้ทำ
กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงถึงสวรรค์
บันเทิงอยู่ในวิมาน.

๕๑๐. ตสฺส ปุญฺโง วิยาภาสิ
มาตลฺลิตฺติ เทวสารถิ
วิปากํ ปุณฺณกมฺมานํ
ชานํ อุกฺขาสฺสชานโต

๕๑๐. มาตลีเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
ทรงทราบว่

๑๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐

๕๑๑. โสณทินโน คหปติ
 เอส ทาปตี อหุ
 เอส ปัพพชิตฺตฺทิสฺส
 วิหารเร สตฺต การยิ.

๕๑๒. สกุกฺจฺจนฺเต อฺปฺภูจฺจาสิ
 ภิกฺขโว ตตฺต วาสิเก
 อจฺฉาทฺนญฺจ ฆตฺตญฺจ
 เสนาสนํ ปทีปยํ
 อทาสิ อฺชฺชฺชฺเตสฺ
 วิปฺปสฺนฺเนน เจตฺสา.

๕๑๓. จาตุทฺทสี ปญฺจทสี
 ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
 ปาฏิหาริยปฺกฺขญฺจ
 อฏฺฐจฺงคฺคฺสฺสมาหิตํ.

๕๑๔. อฺปฺโสถํ อฺปฺวสฺสิ
 สทา สึเลสฺ สํวฺโต
 สญฺญโม สํวิภาโค จ
 โส วิมานสฺมิ โมทตี"ติ.

ตตฺต ททฺทลฺลมานาติ ชฺชฺชฺลมานา.
 อาภานฺตีติ ตฺรฺณสฺสุริโย วิย โอภาเสนฺติ.

ตตฺตฺตาติ เตสฺ ปฏิปาฏิยา จิตฺเตสฺ
 สตฺตฺตฺส วิมานสฺส เอโก เทวปฺตฺโต

๕๑๑. เทพบุตรผู้นี้ เป็นคฤหบดี ชื่อ
 โสณทินนะ เป็นทานบดี ให้สร้าง
 วิหาร ๗ หลัง อุทิศต่อบรรพชิต.

๕๑๒. ได้อุปฐากภิกษุทั้งหลาย ผู้อยู่ใน
 ในวิหาร ๗ หลัง นั้น โดยเคารพ
 ได้บริจาค ผ้านุ่มผ้าห่ม อาหาร
 เสนาสนะเครื่องประทีป ในทาน
 ผู้ปฏิบัติชื่อตรง ด้วยจิตอัน
 เลื่อมใส.

๕๑๓. เทพบุตรนั้น รักษาอุโบสถศีล
 อันประกอบด้วยองค์ ๘ ตลอดดิถี
 ที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักข์
 และตลอดวันปาฏิหาริย์ปักข์.

๕๑๔. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวจ
 และบริจาคทานเป็นนิตย์ จึงมา
 บันเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า โชติชฺวง
 ได้แก่ รุ่งเรืองอยู่. คำว่า ส่องสว่าง
 ได้แก่ ส่องแสงสว่าง ดุจแสงอาทิตย์อ่อน
 ฉะนั้น.

คำว่า (ในวิมานทั้ง ๗ หลัง) นั้น ความว่า
 เทพบุตรตนหนึ่ง ชื่อโสณทินนะ อยู่ใน

โสณทินุโน นาม, มหาราช อัย ปุพฺพเพ
กสฺสปทสพลสฺส กาลเ กาสิกกรฺวเ
อญฺญตฺรสมิ นิคเม โสณทินุโน นาม
คหปติ ทานปติ อโหสิ.

โส ปพฺพชิตเ อุกฺทิสฺส สตฺตวิหารกฺวิเ
กาเรตฺวา ตตฺถ วาสิกเป ภิกฺขุ จตฺตฺหิ
ปจฺจเยหิ สกฺกจฺจํ อฺปฺภจฺหิ. โส
อฺโปสถญฺจ อฺปวสิ นิจฺจํ สีเสสฺ
สํวโต อโหสิ. โส ตโต จวิตฺวา
อิทฺตฺปนฺโน โมทตฺติ อตฺถเ. ตตฺถ
จ^๑ ปาฏิหาริยปทฺทญฺจาติ อิทํ ปน
อญฺจมีอฺโปสถสฺส ปจฺจคฺคฺมนานุคฺคฺมน-
วเสน สตฺตมิมฺวมิเ จาตฺตฺทสฺสีปณฺณรสีนํ
ปจฺจคฺคฺมนานุคฺคฺมนวเสน เตรสีปาฏิปเท
จ สนฺธาย วุตฺตํ.

เอวํ โสณทินุณสฺส กมฺมํ กเถตฺวา
มาตฺลิ ปฺรโต รถํ เปเสตฺวา ผลิกวิมานํ
ทสฺเสสิ. ตํ อุกฺพเพธโต ปญฺจวิสฺติโยชนํ

วิมานทั้ง ๗ หลัง ซึ่งตั้งอยู่โดยลำดับ
กันนั้น, ข้าแต่มหาราชเจ้า! เทพบุตรชื่อ
โสณทินุณะนี้ ครั้งก่อน ในกาลแห่ง
พระกัสสปทสพล มีชื่อว่า โสณทินุณะ
เป็นคฤหบดี เป็นทานบดี อยู่ในนิคม
แห่งหนึ่ง ในแคว้นกาสิกรรัฐ.

เธอให้สร้างกุฏิเป็นที่อยู่ ๗ หลัง อุทิศ
ภิกษุทั้งหลาย ปฏิบัติภิกษุผู้อยู่ในกุฏินั้น
ด้วยปัจจัย ๔ โดยเคารพ. เธอได้อยู่
รักษาอุโบสถศีล เป็นผู้สํารวมในศีล
เป็นนิตย. เธอเคลือบจากมนุษย์โลก
นั้นแล้ว จึงมาเกิดบังเกิดในวิมานนี้.
ก็คํานี้ว่า ปาฏิหาริยปักษ ในคํานั้น
ท่านกล่าวหมายเอาดีที่ ๗ ที่ ๘ ด้วย
สามารถดีเป็นที่รับและดีเป็นที่ส่ง แห่ง
อัฐมียุโบสถ และดีที่ ๑๓ และวัน
ปาฏิบพด้วยสามารถดีเป็นที่รับและดี
เป็นที่ส่งแห่งวันจาตฺตฺทสฺสี และปณฺณรสี-
อฺโบสถ.

มาตลีเทพบุตร ครั้นกล่าวกรรม
ของโสณทินุเทพบุตรอย่างนี้แล้ว ก็ขับ
เวชยันตราจรดต่อไปข้างหน้า ชี้ให้
ทอดพระเนตรวิมานแก้วผลึก. วิมาน
แก้วผลึกนั้น สูงประมาณยี่สิบห้าโยชน์

^๑ ฉ. เขตฺถ จ.

อเนกสเทหิ สตฺตฺรตนมยถมฺเภหิ
 สมนฺนาคตฺ อเนกสตุฏฺฐาคาเรหิ
 ปฏิมณฺฑิตํ ก็กนิทฺทชาลปฏิกฺขิตตฺ
 สมฺมุสฺสิตสฺสุวณฺณรชตมยธํ นานาปฺปผ-
 วิจิตฺตอุยฺยานวนวิภูสฺสิตํ รมฺมณฺเียปฺกุ-
 ชรณฺเีย สมนฺนาคตฺ รมฺมณฺเียเวทิกาย
 นจฺจุตฺตวาทิตาทีสุ เณกาหิ อจฺจฺจฺราหิ
 สมฺปฺริกิตฺตณฺเณ. ตํ ทิสฺสุวา ราชา
 ตฺมุจฺจฺมานโส หุตฺตฺวา ตาสํ อจฺจฺจฺรานํ
 กุสลกมฺมํ ปฺจุฉิ. อิตโรปิสฺสุส อาจิภฺขิ.

๕๑๕. “ปภาสตีมิทํ พุยมุหํ
 ผลิกาสุ สุนิมฺมิตํ
 นารีรวรคณาภิณฺเณ
 กุฏฏาคารวิโรจิตํ.
 อุเปตํ อนฺนปาเนหิ
 นจฺจุตฺตเตหิ จฺจุภฺยํ.

๕๑๖. วิตุตฺตี หิ มํ วินฺนุทิติ สฺสูต ทิสฺสุวา
 ปฺจุฉฺจฺจามิ ตํ มาตลฺลิตฺ เทวสฺสารทฺติ

ประกอบด้วยเสา สำเร็จด้วยรัตนะ ๗
 ประการ หลายร้อยตัน ประดับด้วยเรือน
 ยอดหลายร้อยหลัง แวดล้อมด้วย
 สายดั่งกระดิ่ง มีธงแล้วด้วยทองและเงิน
 ยกขึ้นไสว ประดับด้วย อุทยานและป่าไม้
 อันวิจิตรด้วยดอกไม้ต่าง ๆ ประกอบ
 ด้วยสระโบกขรณีน้ำเย็นดี และเวที
 นารีนรมย์ เกลือรถกล่นไปด้วยเหล่า
 นางเทพอัปสร ผู้ฉลาดในการพ้อนรำ
 ขับร้องและประโคมดนตรี. พระราชา
 ทอดพระเนตรเห็นวิมานแก้วผลึกนั้นแล้ว
 มีพระทัยยินดี ตรัสถามกุศลกรรมของ
 เทพอัปสรเหล่านั้น. แม้มาตลีเทพสารทฺติ
 นอกนี้ ก็ทูลแถลงแก่พระเจ้าเนมิแล้ว.

๕๑๕. “วิมานนี้ อันบุญญาอนุภาพตกแต่ง
 ดีแล้ว สว่างไสวจากฝาแก้วผลึก
 เกลือรถกล่นไปด้วยหมู่ นางเทพ-
 อัปสรผู้ประเสริฐ รุ่งเรืองด้วย
 เรือนยอด บริบูรณ์ด้วยข้าวและน้ำ
 งดงามด้วยการพ้อนรำและขับร้อง
 ทั้งสอง.

๕๑๖. ดูกรมมาตลีเทพสารทฺติ ก็ความปลื้มใจ
 ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
 ความเป็นไปแห่งวิมานนี้ เราขอ
 ถามท่าน นางเทพอัปสรเหล่านี้.

อุภเยหิ นัจจคีเตหิ โสภิตัง. ยา กาจจิตติ
อิทัง กิณฺเญจาปี อนินฺยเมตฺวา เตน วุตฺตัง.
ตา ปน กสฺสพพุทฺธกาเล พาราณสียํ
อุปาสิกา หุตฺวา คณพฺพุเธน เอตานิ
เหมฺจฺจาวุตฺตปฺปการานิ ปุณฺณานิ กตฺวา
ตํ สมฺปตฺตํ ปตฺตตฺตาติ เวทิตฺตฺวา.

อถสฺส โส ปุโรโต รถํ เปเสตฺวา
เอกํ มณฺเฑวิมานํ ทสฺเสสิ. ตํ สเม
ญฺมิวิภาเค ปตฺติญฺจิตํ อุพฺเพตสมฺปนฺนํ
มณฺเฑปพฺพตํ วีย โอบาสมานํ นัจจคีต-
วาทิตนินฺนาทิตํ พฺหุหิ เทวปฺตฺเตหิ
สมฺปริกฺกณฺณ.

ตํ ทิสฺวา ราชา เตสํ เทวปฺตฺตานํ
กฺสฺสกกมฺมํ ปุจฺฉิ. อิตโรปิสฺส อัจฺฉิ.

๕๑๙. "ปภาสติมิทํ พุยมุหํ
เวฬุริยาสุ นิมฺมิตํ

เจริญแล้ว. คำว่า ทั้งสอง ได้แก่งดงาม
แล้ว ด้วยการพ้อนรำและขับร้องทั้งสอง.
คำว่า (เทพอัปสร) เหล่าใดเหล่าหนึ่งนี้
ท่านไม่กำหนดหมายกล่าวไว้ก็จริง ถึง
อย่างนั้น นางเทพอัปสรเหล่านั้น พึง
ทราบว่าเป็นอุปาสิกาในเมืองพาราณสี
ในกาล แห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า
กัสสปะ ได้ทำบุญทั้งหลายเหล่านั้น มี
ประการดังกล่าวแล้วในหนหลัง โดยเนื่อง
เป็นหมู่คณะแล้ว ได้ถึงทิพยสมบัตินั้น.

ลำดับนั้น มาตลีเทพสาวที่นั้น ขับ
เวชยันตราขรไปข้างหน้า ซ้ำให้พระเจ้า
เนมินั้น ทอดพระเนตรวิมานแก้วมณี
หลังหนึ่ง. วิมานนั้น ตั้งอยู่ในภูมิภาค
อันราบเรียบ ถึงพร้อมด้วยสวนสูง สว่างไสว
ดุจมณีบรรพต เกือบกล่นไปด้วย
เทพบุตรเป็นอันมาก บันลือลั่นไปด้วย
การพ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรี.

พระราชาทอดพระเนตรเห็นความเป็นไป
แห่งวิมานนั้น จึงตรัสถามกรรมดีของ
เทพบุตรเหล่านั้น. แม้มาตลีเทพสาวที่
นอกนี้ ก็กราบทูลแก่พระเจ้าเนมิ
บรมโพธิสัตว์นั้นแล้ว.

๕๑๙. "วิมานนี้ อันบุญญาภาพตกแต่ตั้งดี
แล้ว สว่างไสวจากฝาแก้วไพฑูรย์

- อุเปตํ ภูมิกาเคหิ
 วิมุตตํ ภาคไส มิตํ.
๕๒๐. อาลมุพรา มุทิงคา จ
 นจจคีตา สุวาทิตา
 ทิพพา สหุทา นิจจรรนุติ
 สวเนีย มโนรมา.
๕๒๑. นานํ เอวํ คตํ ชาตํ
 เอวํ สรุจิริํ ปุเร
 สหุทํ สมภิชานามิ
 ทิฏจํ วา ยทียา สุตํ.
๕๒๒. วิตติํ หิ มํ วินุทติ สุตํ ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลิตฺเวทฺสวโร
 อิเม นุ มจฺจา กิมกํสุ สาคฺคํ
 ยา โมทเร สคฺคปฺปตฺตา วิมานเ.
๕๒๓. ตสฺส ปุฏฺโง วิยาภาสิ
 มาตลิตฺเวทฺสวโร
 วิปากํ ปุณฺณกมุमानํ
 ชานํ อกฺขาสิขานโต
๕๒๔. เย เกจิ มจฺจา อธิ ชิวโลกเ
 สิลฺลวฺนฺตา อฺปาสกา
- ประกอบด้วยภูมิภาค อันนำ
 รื่นรมย์ จัดสรร คัดเลือกไว้เป็น
 ส่วน ๆ.
๕๒๐. เสียงทิพย์ คือเสียงเปิงมาง
 เสียงตะโพน การพ้อนรำขับร้อง
 และเสียงประโคมดนตรี ย่อม
 เปล่งออกน่าฟัง น่ารื่นรมย์ใจ.
๕๒๑. เราไม่รู้สึกรู้ว่า ได้เห็น หรือได้ฟัง
 เสียง อันเป็นไปแล้วอย่างนี้ อัน
 ไพเราะอย่างนี้ ในกาลก่อนเลย.
๕๒๒. ดูกรมাতลีเทพสารดีก็ความปลื้มใจ
 ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
 ความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอ
 ถามท่าน เทพบุตรเหล่านี้ ได้ทำ
 กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึงสวรรค์
 บ้านเทิงอยู่ในวิมาน.
๕๒๓. มาตลีเทพสารดี อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
 กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
 พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
 ทรงทราบว่า
๕๒๔. เทพบุตรเหล่าใดเหล่าหนึ่ง เมื่อยัง
 อยู่ในมนุษยโลกนี้ เป็นอุบาสก

อาราเม อุทปาเน จ
 ปปา สงกมณานิ จ
 อรหนุเต สัตติภูเต
 สกุกจจํ ปฏิปาทญุ.

๕๒๕. จีวรํ ปิณฺฑชปาตญจ
 ปจฺจยํ สยนาสนนํ
 อทํสุ อชฺชฎเตสุ
 วิปฺปลนฺนเนน เจตสา.

๕๒๖. จาตุทฺทลํ ปณฺณรลํ
 ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
 ปาฏิหาริกปกฺขณฺจ
 อฏฺฐจฺจคฺคฺสสมาหิตํ.

๕๒๗. อุโปสถํ อุปวสุํ
 สทา สํเลสุ สํวฺตา
 สณฺณมา สํวิภาคา จ
 เต วิมานสมฺมิ โมทเร"ติ.

ตตฺถ เวพฺพริยาสุติ เวพฺพริยภิตฺตีสฺสุ.
 อุเปตฺติ ภูมิกาคเหตีติ รมฺมณเณยหิ
 ภูมิกาคเหติ อุเปตฺติ. อาลมฺพรา มหิงฺคา
 จาติ เอเต เอตฺถ วชฺชนฺติ นจฺจคฺตา

ผู้มีศีล ได้ก่อสร้างอาราม บ่อน้ำ
 สระน้ำ และสะพาน ได้ปฏิบัติ
 พระอรหันต์ผู้เยือกเย็นโดยเคราพ.

๕๒๕. ได้ถวายจีวรปิณฑบาต เสนาสนะ
 และคิลานปัจจัย ในท่านผู้ปฏิบัติ
 ชื่อตรง ด้วยจิตอันเลื่อมใส.

๕๒๖. เทพบุตรเหล่านั้น ได้รักษา
 อุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์
 ๘ ตลอดดีถีที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และ
 ที่ ๘ แห่งปักระ และตลอดวัน
 ปาฏิหาริย์ปักระ.

๕๒๗. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวจม
 และบริจาดทานเป็นนิตยํ จึงมา
 บ้านเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า จาก
 ฝาแก้วไพฑูรย์ ได้แก่ จากฝาสำเร็จแล้ว
 ด้วยแก้วไพฑูรย์. คำว่า ประกอบด้วย
 ภูมิกาค ได้แก่ ประกอบด้วยภูมิกาค
 อันนารีนรมย์ทั้งหลาย. คำว่า เสี่ยง
 เปิงมางและตะโพน ความว่า เครื่อง
 ดนตรีเหล่านี้ ย่อมเปล่งเสียงในวิมานนี้.

สุวทิตาติ นานปุปการานิ นัจจานิ เจว
คิตานิ จ อปเรสมปิ ตูริยานัง สุวทิตานิ
เจตถ ปวตฺตุนฺติ.

เอวํ คตฺตุนฺติ เอวํ มโนรมภาวคตํ.
เย เกจฺติ อิทฺมปิ กามํ อนิยมโต
วุตฺตํ. เต ปน กสฺสปสฺสมมาสมพุทฺธกาเล
พาราณสีวาสิโน อุปาสกกา คณพฺนฺธเน
เอตานิ ปุณฺณานิ กตฺวา ตํ ทิพฺพสมฺปตฺติ
ปตฺตฺตาติ เวทิตฺตฺพฺวา.

ปฏฺิปาทยนฺติ ปาปยีสฺส, เตสํ อทฺสูติ
อตุโถ. ปัจฺจยนฺติ คิลานปัจฺจยํ. อทฺสูติ
เอวํ นานปุปการํ ทานํ อทฺสู.

อิติ โส เตสํ กมฺมํ ตสฺส
อจฺจิกฺขิตฺวา มาตฺลิ ปุริโต รถํ
เปเสตฺวา อปรํ ผลิกวิมานํ ทสฺเสสิ.

คำว่า การที่อร่ามรับร้องและเสียง
ประโคมดนตรี ความว่า การที่อร่าม
รับร้องมีประการต่าง ๆ และเสียงประโคม
ดนตรี แม้เหล่าอื่น ก็เป็นไปในวิมานนี้.

คำว่า อันเป็นไปแล้วอย่างนี้ ได้แก่
ถึงความ เป็นไปแห่งเสียงอันเป็นที่รื่นรมย์
ใจอย่างนี้. คำแม้ที่ว่า (เทพบุตร)เหล่าใด
เหล่าหนึ่ง ท่านกล่าวโดยไม่กำหนด
ตามความประสงค์ก็จริง ถึงอย่างนั้น
เทพบุตรเหล่านั้น พึงทราบว่าเป็นอุบาสก
ชาวเมืองพาราณสีในกาลแห่งพระพุทธเจ้า
ทรงพระนามว่ากัสสปะ (ทรงอุบัติขึ้น
ในโลก) ได้ทำบุญทั้งหลายเหล่านั้น โดย
รวมกันเป็นหมู่คณะ จึงถึงทิพยสมบัตินั้น.

คำว่า ได้ปฏิบัติ ได้แก่ ให้ถึงแล้ว,
อธิบายว่า ได้ถวายปัจจัย ๔ แก่พระ-
อรหันต์เหล่านั้น. คำว่า ปัจจัย ได้แก่
ปัจจัย คือยารักษาความเจ็บไข้. คำว่า
ได้ถวาย ได้แก่ ได้ถวายทาน มีประการ
ต่าง ๆ อย่างนี้.

มาตลีเทพบุตร ทูลกุศลกรรม ของ
เทพบุตรเหล่านั้น แก่พระเจ้าเนมิ
บรมโพธิสัตว์อย่างนี้แล้ว จึงขับเวชยันต-
ราชรถต่อไปข้างหน้า ซ้ำให้ทอดพระเนตร
วิมานแก้วผลึกอีกแห่งหนึ่ง. วิมานแก้วผลึก

ตี อเนกกุฎาคารปฎิมนุชิตี นานากุสุม-
สณฺจนุณี ตูรณวณปฎิมนุชิตี ตีราย
วิวิธวิคคณนินฺหาทิตาย นิมฺมลสฺลิลาย
นทียา ปริกฺขิตี อุจฺจวาคณปรีวตี
ตสฺสเสวสฺสเสว ปุณฺณวโต นีวาสนญฺจตี.

นั้น ประกอบด้วยเรือนยอดเป็นอันมาก
ประดับด้วยป่าไม้อ่อน ปกคลุมด้วยดอกไม้
ต่าง ๆ แวดล้อมด้วยแม่น้ำมีน้ำใสสะอาด
ที่ริมฝั่งมีเสียงหมุ่นกส่งเสียงร้อยแข็งแซ่
ห้อมล้อมด้วยหมุ่นนางเทพอัปสร เป็น
สถานที่อยู่ของเทพบุตรผู้มีบุญองค์หนึ่ง
นั้นนั่นแล.

ตี ทิสฺวา ราชา ตุมฺภจมานโส หุตฺวา
ตสฺส กุสฺลกมฺมํ ปุจฺจติ, อิตโรปิสฺส
อาจิกฺขติ.

พระราชชา ทอดพระเนตรเห็นความ
เป็นไปนั้น เป็นผู้มีพระทัยยินดีแล้ว
จึงตรัสถามกุศลกรรม ของเทพบุตรนั้น
แม้มาตลีเทพสารถีนอกนี้ ก็ทูลแก่พระเจ้า
เนมินั้นแล้ว.

๕๒๘. "ปภาสตีมิทํ พุยมหํ
ผลิกาสุ สุนิมิตํ
นารีวรคณาภิณฺณํ
กุฎาคารวิโรจิตํ

๕๒๘. "วิมานนี้ อันบุญญาอนุภาพตกแต่ง
ดีแล้ว สว่างไสวออกจากฝา
แก้วผลึก เกื้อนกลั่นไปด้วยหมุ่น
นางเทพอัปสรผู้ประเสริฐ รุ่งเรือง
ด้วยเรือนยอด

๕๒๙. อุเปตี อนฺนปนาเนหิ
นจฺจคิเตหิ จฺมยํ.
นชฺโช อนฺนปริยายติ
นानาปุปฺพทุมายุตฺตา.

๕๒๙. สมบูรณ์ด้วยข้าวและน้ำ งดงาม
ด้วยการพ้อนรำและขับร้อง ทั้ง ๒
แม่น้ำ ประกอบด้วยต้นไม้ดอก
ต่าง ๆ ล้อมรอบวิมานนั้น.

๕๓๐. วิตุตี หิ มํ วินฺหฺตติ สฺสูต ทิสฺวา
ปุจฺจามิ ตํ มาตลี เทวสารถี

๕๓๐. ดูกรรมาตลีเทพสารถีก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอ
ถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ได้ทำกรรมดี.

อิเม นุ มจฺจา กิมกัสมฺ สากฺขั
โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเณ.

อะไรไฉนขอ จึงมาถึงสวรรค์บันเทิง
อยู่ในวิมาน.

๕๓๑. ตสฺส ปุณฺโณ วैयाกาสิ
มาตลฺลิตฺตํ เทวสวรทฺธิ
วิปากํ ปุณฺณกมฺมานัน
ชานัน อุกฺขาสฺสชานโต

๕๓๑. มาตลิตเทพสวรทธี อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
ทรงทราบว่า

๕๓๒. มิถิลายํ คหปติ
เอส ทานปตี อหุ
อาราเม อุกฺกปาเน จ
ปปา สงฺกมฺมานินิ จ
อรหฺนฺเต สิตฺติภูเต
สกกฺกจํ ปฏิปาทยิ.

๕๓๒. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดี อยู่ใน
เมืองมิถิลกา เป็นทานบดี ได้สร้าง
อาราม ป่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน
ได้ปฏิบัติพระอรหันต์ ผู้เยือกเย็น
โดยเคารพ.

๕๓๓. จิวโร ปิณฺฑปฺปาตญฺจ
ปจฺจยํ สยนาสยํ
อทาสฺสิ อุกฺกุฏเตสุ
วิปฺปสฺสนฺเนน เจตสา.

๕๓๓. ได้ถวายจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ
และคิลานปัจจัย ในท่านผู้ปฏิบัติ
ชื่อตรง ด้วยจิตอันเลื่อมใส.

๕๓๔. จาตุททสฺสี ปณฺณวรสิ
ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
ปาฏิหาริยปฺกฺขญฺจ
อฏฺฐจฺจคฺคฺสสมาหิตํ

๕๓๔. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบ
ด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดิถี
ที่ ๑๔ ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปักษ์ และ
ตลอดวันปาฏิหาริย์ปักษ์

๕๓๕. อูโปสถํ อูปวสิ
สทา สิลฺลสฺส สํวฺโต

๕๓๕. เป็นผู้สั่งวรในศีล เป็นผู้สำรวม
และบริจาดทานเป็นนิตย์ จึงมา

สญญโม สัมวิภาโค จ

โส วิมานสมิ โมทตี"ติ.

ตตถ **นขุไซติ** วจนวิปลลาโส,
เอกา นที วิมานัง ปริกขิตฺวา คตาคี
อตุเถ. **ทุมายุตาคี** สา นที นานา-
ปุปุเผหิ ทูเมหิ आयुत्ता.

มิตถายนฺติ เอส มหาราช กัสสป-
พุทธกาลเอ มิตถนคเร เอโก คหปติ
ทานปตี อโหสิ. โส เอตานิ อาราม-
โรปนาทีนึ กตฺวา อิมํ ทิพฺพสมฺปตฺตี
ปตฺโตติ.

เอวมสฺส เตน กตํ กมฺมํ
อาจิกฺขิตฺวา ปุโรโต รถํ เปเสตุวา
อปรมฺปิ ผลิกวิมานํ ทสฺเสสิ. ตํ
ปุริมวิมานโต อติเรกตรํ นานาปุปุผ-
ผลสญฺจนฺนาย ตฺรณวณฺฆาย
สมนฺนาคตํ.

ตํ ทิสฺวา ราชฯ ตาย สมฺปตฺติยา
สมนฺนาคตฺสเสว เทวปฺตฺตสฺส ปุพฺพกมฺมํ

บันเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น บทว่า **นขุไซ**
เป็นวจนวิปลาส. อธิบายว่า มีแม่น้ำสาย
หนึ่งไหลล้อมรอบวิมาน. คำว่า **ประกอบ**
ด้วยต้นไม้ ความว่า แม่น้ำนั้นประกอบ
ด้วยหมู่ไม้มีดอกต่าง ๆ .

คำว่า **ในเมืองมิตถา** ความว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า เทพบุตรผู้นี้เป็นคฤหบดี
ได้เป็นทานบดีคนหนึ่ง ในกรุงมิตถา
ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า
กัสสปะ. เขาได้ทำการก่อสร้างอาราม
เป็นต้นเหล่านั้น จึงถึงทิพยสมบัตินี้
ด้วยประการฉะนี้.

มาตลีเทพสารถี กราบทูลกรรม
อันเทพบุตรนั้นทำแล้ว แก่พระเจ้าเนมิ
บรมโพธิสัตว์อย่างนี้ ก็ขับเวชยันตราขรดู
ไปข้างหน้าชี้ให้ทอดพระเนตรวิมานแก้วผลึก
อีกแห่งหนึ่ง. วิมานแก้วผลึกนั้น งดงาม
ยิ่งกว่าวิมานก่อน ประกอบด้วยหมู่ไม้อ่อน
ปกคลุมไปด้วยดอกไม้และผลไม้ต่าง ๆ .

พระราชาทอดพระเนตรเห็นวิมานนั้น จึง
ตรัสถามบุรพกรรมของเทพบุตรผู้ประกอบ
ด้วยสมบัตินั้น. แม้มมาตลีเทพสารถีนอกนี้

ปุจุฉิ. อิตโรปีสุส อากิจฺชิ.

ก็ได้ทูล แก่พระเจ้าเนมิบรมโพธิสัตว์
นั้นแล้ว.

๕๓๖. "ปภาสติมิทํ พุยมุหิ
ผลิกาสุ สุนิมฺมิตํ
นารีวรคณาภิณฺณํ
ภูฏาการวิโรจิตํ

๕๓๖. "วิมานนี้ อัญญูญานาฏาพตคตแต่งดี
แล้ว สว่างไสวออกจากฝาแก้ว
ผลึก เกลือ่นกล่นไปด้วยหมู่
นางเทพอัปสรผู้ประเสริฐ รุ่งเรือง
ด้วยเรือนยอด

๕๓๗. อุเปตํ อนฺนปานิ
นจฺจคฺเตหิ จูภยํ.
นชฺชฺช โอนุปรียายติ
นนานาปุพฺพทุมายุตฺตา.

๕๓๗. สมบูรณ์ด้วยข้าวและน้ำ งดงาม
ด้วยการพ้อนรำและขับร้อง ทั้ง ๒
แม่น้ำประกอบด้วย ต้นไม้ดอก
ต่าง ๆ ล้อมรอบวิมานนั้น.

๕๓๘. ราชายตนา กปิฏฺฐา จ
อมฺพา สาลา จ ชมฺพุโย
ติณฺฑุกา จ ปียาลา จ
ทุม่า นิจฺจผลา พหู.

๕๓๘. มีไม้เกด ไม้มะขวิด ไม้มะม่วง
ไม้สาละ ไม้ชมพู ไม้มะพลับ
และไม้มะหาดเป็นอันมาก มีผล
เป็นนิตย.

๕๓๙. วิตุตี หิ มํ วินฺหติ สุต ทิสฺสุวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺเวทฺสวธา
อโย นุ มจฺจใจิ กิมกาสฺสิ สาทฺฐํ
โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเ.

๕๓๙. ดูกรมาตลีเทพสวธาก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เราเพราะได้เห็นความ
เป็นไปในวิมานนี้ เราขอถามท่าน
เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำกรรมดีอะไร
ไว้หนอ จึงมาถึงสวรรค์ชั้นเทิง
อยู่ในวิมาน.

๕๔๐. ตสฺส ปุฏฺฐิจิ วิยาภาสิ
มาตลฺลิตฺเวทฺสวธา

๕๔๐. มาตลีเทพสวธา อ้นพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิบากแห่ง

วิปากัง ปุณณกมฺมานัน
ชานัน อุกุขาสีชานโต

กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
ทรงทราบว่า

๕๔๑. มิถิลายัน คหปติ
เอส ทานปตี อาหุ
อาราเม อุทปาเน จ
ปปา สงฺกมฺมานินิ จ
อรหฺนฺเต สีสฺติภฺนฺเต
สฺกุกฺจํ ปฏิปาทยิ.

๕๔๑. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดีอยู่ใน
เมืองมิถิลา เป็นทานบดี ได้สร้าง
อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน
ได้ปฏิบัติพระอรหันต์ ผู้เยือกเย็น
โดยเคารพ.

๕๔๒. จีวรํ ปิณฺฑทฺปาตญฺจ
ปจฺจยํ สยนาสนัน
อทาสี อุชฺฐุเตสุ
วิปฺปสนฺนเนน เจตสา

๕๔๒. ได้ถวายจีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ
และคิลานปัจจัย ในทานผู้ปฏิบัติ
ที่ตรงทั้งหลาย ด้วยจิตอัน
เลื่อมใส.

๕๔๓. จาตุทฺทสึ ปญฺจทสึ
ยา จ ปกฺขสุส อญฺจมี
ปาฎิหาริยปกฺขญฺจ
อญฺจงฺคสุสมานิตฺ.

๕๔๓. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบ
ด้วยองค์ ๘ ตลอดดีถีที่ ๑๔
ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปัจฉิม และตลอด
วันปาฏิหาริยปัจฉิม.

๕๔๔. อุโปสถํ อุปวสิ
สทา สึเลสุ สัมภูโต
สญฺญโม สัมวิภาโค จ
โส วิมานสมฺมิ โมทตี"ติ.

๕๔๔. เป็นผู้สัจจในศีล เป็นผู้สำรวม
และบริจจาคทานเป็นนิตย์ จึงมา
บันเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า".

ตตฺถ นนฺชโรติ เอกา นที ตํ
วิมานัน บริกฺขิปปิตฺวา คตฺตาติ อตฺถโถ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า แม่น้ำ
ความว่า แม่น้ำสายหนึ่งไหลล้อมรอบ

ทุมายุตาติ สา นที่ นานาปุเปเหติ
ทุมเหติ อายุตุดา.

มิติลายนุติ เอส มหาราช กสฺสป-
พฺพุทฺธกาเล วิเทหฏฺฐเจ มิตฺถนคฺเร เอโก
คหปติ ทานปติ อโหสิ. โส เอตานิ
ปุณฺณกมฺมานิ กตฺวา อิมํ ทิพฺพสมฺปตฺตี
ปตฺโตติ.

เอวมสฺส เตนาปี กตกมฺมํ
อจฺจิกฺขิตฺวา ปุโรโต รถํ เปเสตฺวา
ปุริมสทิสเมว อปรํ เวพฺพริยวิมานํ
ทสฺเสสิ.

ราชา ตตฺถ ทิพฺพสมฺปตฺตี อณุวณฺตสฺส
เทวปฺตฺตสฺส กตกมฺมํ ปุจฺฉิ. อิตโรปิสฺส
อจฺจิกฺขิ.

๕๔๕. “ปภาสฺติมิทํ พุยมุหิ
เวพฺพริยาสุ นิมฺมิตฺ
อุเปตฺติ ภูมิกาคฺเห
วิภตฺตํ ภาคฺโส มิทํ.

วิมานนั้น. คำว่า ประกอบด้วยต้นไม้
ความว่า แม่น้ำนั้น ประกอบด้วยหมู่ไม้
ดอกต่าง ๆ.

คำว่า ในเมืองมิติลา ความว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า เทพบุตรนั้นได้เป็นคฤหบดี
เป็นทานบดีคนหนึ่ง ในมิติลานคร
ในแคว้นวิเทหะ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า
ทรงพระนามว่ากัสสปะ. เขาได้กระทำ
กรรมอันเป็นบุญเหล่านี้ จึงถึงทิพยสมบัตินี้
ด้วยประการฉะนี้.

มาตลีเทพสารถี ได้ทูลกรรมอัน
เทพบุตรเมื่อนั้น กระทำแล้ว แก่พระเจ้า
เนมิอย่างนี้ ก็ขับเขยยันตราจรดไป
ข้างหน้า ชี้ให้ทอดพระเนตรวิมาน
แก้วไพฑูรย์อีกแห่งหนึ่ง เช่นครั้งก่อน
นั้นแล.

พระราชา ตรัสถามกรรม ที่เทพบุตร
ผู้เสวยทิพยสมบัติในวิมานนั้น ได้ทำแล้ว.
แม้มาตลีเทพสารถี ก็ได้กราบทูล
แก่พระเจ้าเนมินั้นแล้ว.

๕๔๕. “วิมานนี้ อันบุญญาภาพตกแต่งดี
แล้ว สว่างไสวออกจากฝาแก้ว
ไพฑูรย์ ประกอบด้วยภูมิกาค
(อันนำรึนรมย์) จัดสรร คัดเลือก
ไว้เป็นส่วน ๆ.

๕๔๖. อาลัมพรา มุทิงคา จ
 นจจตีตา สุวาทิตา
 ทิพพา สหทา นิจฺจนฺนติ
 สวณียา มโนรมา.

๕๔๗. นานิ เอวิ คตฺติ ชาตุ
 เอวิ สุรฺรจิริ ปุเร
 สหทํ สมภิกขานามิ
 ทิฏฺฐจํ วา ยทิ วา สุตฺติ.

๕๔๘. วิตุตี หิ มํ วินฺนุทติ สุตฺติ ทิสฺวา
 ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิ เทวสารถิ
 อยํ นุ มจฺจุใจิ กิมกาสฺสุ สาสฺสุ
 โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมาเน.

๕๔๙. ตสฺสุส ปุฏฺฐโจ วิยาภาสสิ
 มาตลฺลิ เทวสารถิ
 วิปากํ ปุณฺณกมฺมานิ
 ชานํ อภฺขาสิขานโต

๕๕๐. พาราณสียํ คหปติ
 เอส ทานปตี อุหุ
 อารามเอ อุทปาเน จ
 ปปา สงฺกมฺมานิ จ
 อรหนฺเต สิตฺติภูเต
 สกฺกจฺจํ ปฏิปาทยิ.

๕๔๖. เสียงทิพย์ คือเสียงเบิ่งมาง เสียง
 ตะโพน การพ้อนรำขับร้องและ
 เสียงประโคมดนตรี ย่อมเปล่ง
 ออกนำฟัง นำรื่นรมย์ใจ.

๕๔๗. เราไม่รู้ลึกลงว่า ได้เห็น หรือได้ฟัง
 เสียง อันเป็นไปอย่างนี้ อันไพเราะ
 อย่างนี้ ในกาลก่อนเลย.

๕๔๘. ดูกรมมาตลีเทพสารถีก็ความปลื้มใจ
 ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
 ความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอ
 ถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำ
 กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึง
 สวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน.

๕๔๙. มาตลีเทพสารถี อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
 กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
 พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
 ทรงทราบว่า

๕๕๐. เทพบุตรนี้ เป็นคฤหบดี ในเมือง
 พาราณสี เป็นทนายบดีได้สร้าง
 อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และ
 สะพาน ได้ปฏิบัติพระอรหันต์
 ผู้เยือกเย็น โดยเคารพ.

๕๕๑. จีวรํ ปิณฑุทปาตญจ
 ปัจจุยํ สยนาสนํ
 อทาสี อชฎุเตสุ
 วิปฺปสฺสนุเนน เจตสา.

๕๕๒. จาตุททลํ ปณฺจทลํ
 ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
 ปาฏิหาริยปกฺขญจ
 อฏฺฐจฺจคฺคสฺสมาหิตํ.

๕๕๓. อุโปสถํ อุปวสิ
 สทา สีเลสุ สํวฺโต
 สญฺญโม สํวิภาโค จ
 โส วิมานสมฺมิ โมทตี"ติ.

โส เอวมสฺส กุสลกมฺมํ
 อาจิกฺขิตฺวา ปุรฺโต รถํ เปเสตฺวา
 พาลสุริยสนฺนิภํ กนกวิมานํ ทสฺเสสิ.
 ตตฺถ นิวาสิโน เทวปฺตฺตสฺส สมฺปตฺตี
 ทิสฺวา ราชา ตฏฺฐจฺจมานโส หุตฺวา
 เตน กตํ กมฺมํ ปุจฺฉิ. อิตโรปิสฺส
 อาจิกฺขิ.

๕๕๔. "ยถา อุทฺยมาทิจฺโจ
 โหติ โลหิตโก มหา

๕๕๑. ได้ถวายเป็นจีวร ปิณฑุทปาตญนะ
 และคิลานปัจจุย ในท่านผู้ปฏิบัติ
 ที่ตรง ด้วยจิตอันเลื่อมใส.

๕๕๒. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบด้วย
 ด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดีถี
 ที่ ๑๔ ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปักข์
 และตลอดวันปาฏิหาริย์ปักข์.

๕๕๓. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวจม
 และบริจาทานเป็นนิตย์ จึงมา
 บันเทิงอยู่ในวิมาน พระเจ้าข้า".

มาตลีเทพสารดีทูลแด่กกุศลกรรม
 ของเทพบุตรอย่างนี้ ก็ขับเวชยันตราซรต
 ต่อไปข้างหน้า ซึ่งให้ทอดพระเนตร
 วิมานทอง อันมีรัศมีคล้ายแสงอาทิตย์
 อ่อน. พระราชาทอดพระเนตรเห็น
 ทิพยสมบัติ ของเทพบุตรผู้อยู่ในวิมานนั้น
 ก็มีพระทัยยินดี ตรัสถามถึงกกุศลกรรม
 อันเทพบุตรนั้นกระทำไว้. แม้มาตลี-
 เทพสารดี ก็ทูลแด่แก่พระเจ้าเนมิ
 นั้นแล้ว.

๕๕๔. "วิมานนี้ อันบุญญาอนุภาพตกแต่ง
 ดีแล้ว รุ่งเรือง สุกใส ดุจ

ตถุปมํ อิทํ พุยมหํ
ชาตรูปสุส นิมมิต्तํ.

ดวงอาทิตย์อุทัยดวงใหญ่ สีแดง
ฉะนั้น.

๕๕๕. วิตุตตี ทิ มํ วินุทติ สุต ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลฺลิตฺเวทสฺสวโร
อโย นุ มจฺใจิ กิมกาสี สํวํ
โย โมทติ สคฺคปฺปตฺโต วิมานเณ.

๕๕๕. ดูกรมมาตลีเทพสวโรก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอ
ถามท่าน เทพบุตรผู้นี้ ได้ทำ
กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึง
สวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน.

๕๕๖. ตสุส ปุญฺโจ วิทยาภาสิ
มาตลฺลิตฺเวทสฺสวโร
วิปากํ ปุณฺณกมฺมานํ
ชานํ อุกฺขาสีชานโต

๕๕๖. มาตลีเทพสวโร อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง
กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
ทรงทราบว่า

๕๕๗. สวตฺถึยํ คหปติ
เอส ทานปตี อหุ
อาราเม อุทปาเน จ
ปปา สงฺกมฺมานิ จ
อรหนฺเต สตีฏฺเต
สกกจฺจํ ปฏิปาทยิ.

๕๕๗. เทพบุตรผู้นี้ เป็นคฤหบดี อยู่ใน
เมืองสาวัตถี เป็นทานบดีได้สร้าง
อาราม บ่อน้ำ สระน้ำ และสะพาน
ได้ปฏิบัติ พระอรหันต์ทั้งหลาย
ผู้เยือกเย็น โดยเคารพ.

๕๕๘. จีวรํ ปิณฺฑปาทถฺยจ
ปจฺจยํ สยนาสนํ
อทาสี อุชฺฐุเตสุ
วิปฺปลนฺนเนน เจตสา.

๕๕๘. ได้ถวายจีวร ปิณฑปาทเสนาสนะ
และคิลานปัจจัย ในท่านผู้ปฏิบัติ
ที่อดรงทั้งหลาย ด้วยจิต
อันเลื่อมใส.

๕๕๙. จาตุทฐี ปณจทสี่
ยา จ ปกขสฺส อฏฺฐมี
ปาฎิหาริยปกขณฺจ
อฏฺฐจฺจคฺคฺสฺสมาหิตี.

๕๖๐. อุโปสถํ อุปวสี
สทา สีเลสุ สํวุโต
สณฺณโม สํวิภาโค จ
โส วิมานสมิ โมทตี"ติ.

ตตถ อุทยมาทิจฺจติ อุเทนฺโต
อาทิจฺจ. สวาทฺถิยนฺติ โส กสฺสสปฺพุทฺธ-
กาเล สวาทฺถินฺคเร ทานปติ อโหสิ.

เอวนฺเตน อิมสํ อฏฺฐนฺนํ
วิมานนํ กถิตกาเล สกุโก เทวราชา
"มาตลี อติจิรายตี"ติ จินฺเตตฺตวา
อปรมฺปิ ชวนเทวปฺตฺตํ เปเสสิ "สกุโก
เทวราชา ตํ ปกุโกสตี"ติ มาตลิสฺส
อาจิกฺขาที"ติ. โส ชเวนาคณฺตฺวา ตสฺส
อาโรเจสิ.

โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา "น สกฺกา
มยา อิทานิ จิรายิตฺตฺนติ เอกปฺพาเรเนว

๕๕๙. ได้รักษาอุโบสถศีล อันประกอบ
ด้วยองค์ ๘ ประการ ตลอดดีถี
ที่ ๑๔ ที่ ๑๕ ที่ ๘ แห่งปักข์
และตลอดวันปาฎิหาริยปักข์.

๕๖๐. เป็นผู้สังวรในศีล เป็นผู้สำรวม
และบริจาคนานเป็นนิตย์ จึงมา
บังเกิดในวิมาน พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า อุจ
ดวงอาทิตย์อุทัย ความว่า ดวงอาทิตย์
กำลังขึ้น. คำว่า ในเมืองสวรรค์
ความว่า เทพบุตรนั้น ได้เป็นทานบดี ณ
พระนครสวรรค์ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า
ทรงพระนามว่ากัสสปะ.

ในกาลที่มาตลีเทพบุตรนั้น ทูล
แสดงวิมาน ๘ หลัง เหล่านี้ แก่พระเจ้า
เนมิอย่างนี้ ท้าวสักกเทวราชทรงดำริว่า
"มาตลีเทพบุตร ประพฤติซำยั้ง" จึงทรง
ส่งเทพบุตรผู้่องไวไปอีกด้วยเทวบัญชา
ว่า "ท่านจงแจ้งแก่มาตลีเทพว่า 'ท้าว
สักกเทวราชเรียกหาท่าน'. เทพบุตรนั้น
ก็รีบมาแจ้ง แก่มาตลีเทพสารถีนั่นแล้ว.

มาตลีเทพสารถีได้สดับคำของเทพบุตร
นั้นแล้ว คิดว่า "บัดนี้ เราไม่อาจจะซำกซำ

พหุณี วิมานานิ ทสฺเสสิ. โส ญญตา
ตตถ สมฺปตฺตี อญฺจวนฺตานิ เทวปฺตฺตานิ
กมฺมํ ปุญฺโຈ อัจฺฉิ.

๕๖๑. "เวหายสาเม พหุกา
ชาตฺรฺปฺสฺส นิมฺมิตฺตา
ททฺทลฺลมาณา อามฺนฺติ
วิซฺซุพฺภสมฺนฺตเร.

๑ (ตตถ ยกฺขา มหิพฺพิกา
สพฺพามภรณญฺสิตา
สมฺนฺตา อญฺปริยายนฺติ
นารีคณฺปริวฺตา).^{๑-๑}

๕๖๒. วิตฺตี หิ มํ วินฺหติ สฺต ทิสฺวา
ปฺจฺฉามิ ตํ มาตลี เทวสฺสารถิ
อิเม นุ มจฺจจา กิมกํสุ สจฺจํ
เย โมทเร สคฺคปฺปตฺตตา วิมาเน.

ได้" แสดงวิมานเป็นอันมากโดยรวม
เป็นอันเดียวกันนั่นเอง. มาตลีเทพสารถี
อันพระราชชา ตรีสถามถึงกรรมของ
เทพบุตรทั้งหลาย ผู้เสวยทิพยสมบัติอยู่ใน
วิมานนั้น จึงได้ทูลแถลงแก่พระเจ้า
เนมิแล้ว.

๕๖๑. "วิมานทอง เป็นอันมากนี้ อัน
บุญญาภานุกาตกแต่งดีแล้ว ลอย
อยู่ในอากาศ รุ่งเรือง สว่างไสว
ดุจสายฟ้า รุ่งเรืองอยู่ในระหว่าง
ก้อนเมฆ ฉะนั้น.

(เทพบุตร ผู้มีฤทธิ์มาก ประดับ
ประดา ด้วยเครื่องสรรพภรณ์
อันหมุ่นางเทพอัปสร แวดล้อม
ผลัดเปลี่ยนเวียนอยู่ในวิมานนั้น
โดยรอบ).

๕๖๒. ดูกรมาตลีเทพสารถีก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็น
ความเป็นไปในวิมานนี้ เราขอ
ถามท่าน เทพบุตรเหล่านี้ ได้ทำ
กรรมดีอะไรไว้หนอ จึงมาถึง
สวรรค์ บันเทิงอยู่ในวิมาน.

^{๑-๑} ฉ. อญฺ คากา น ทิสฺสตี.

๕๖๓. ตสุส ปุญฺโใจ วิทยาภาสิ
 มาตลี เทวสารถิ
 วิปากํ ปุญฺณภกฺกมฺมานํ
 ชานํ อภฺกฺขาสิชานโต

๕๖๔. สทฺธาย สุวินฺญาย
 สทฺธมฺเม สฺปเวทิตะ
 อภฺสฺ สตฺถุ วจฺนํ
 สมฺมาสมฺพุทฺธสวากา
 เตสํ เอตานิ จานานิ
 ยานิ ตฺวํ ราช ปสฺสสฺสี"ติ.

 ตตฺถ เวหายสาเมติ เวหายสา
 อิเม อากาเสเยว สณฺจิตา.
 อากาสมฺภูจฺกวิมานา อิเมติ วทติ.
 วิษฺณุวพฺภกฺกมนฺนุตเรติ ฆนฺวลาหกฺกนฺตเร
 จรมานา วิษฺณุ วิย. **สุวินฺญายาติ**
 มคฺเคน อาคตตฺตา สฺปติญฺจาย.

๕๖๓. มาตลีเทพสารถิ อันพระเจ้าเนมิ
 ตรัสถามแล้ว พราบบิวกแห่ง
 กรรมอันเป็นบุญทั้งหลาย จึงทูล
 พยากรณ์ แก่พระเจ้าเนมิ ผู้ไม่
 ทรงทราบว่า

๕๖๔. เทพบุตรเหล่านี้ เป็นสาวกของ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อ
 พระสัทธิธรรม อันพระศาสดา
 ทรงประกาศดีแล้ว ได้ทำตามคำ
 สั่งสอนของพระศาสดา ด้วยศรัทธา
 อันตั้งมั่น ข้าแต่พระราชา เทัญ
 พระองค์ทอดพระเนตร สถานที่
 สถิตของเทพบุตรเหล่านั้น".

 บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **วิมาน**
 ทองนี้ ลอยอยู่ในอากาศ ความว่า
 วิมานทองเหล่านี้ ลอยอยู่ในอากาศ คือ
 ตั้งอยู่ในอากาศนั่นเอง. ท่านกล่าวว่า
 วิมานทองเหล่านี้เป็นวิมานที่สถิตอยู่ใน
 อากาศ. คำว่า **ดุจสายฟ้ารุ่งเรืองอยู่ใน**
 ระหว่างก้อนเมฆ ฉะนั้น ความว่า ดุจ
 สายฟ้าเคลื่อนไปอยู่ในระหว่างก้อนเมฆ
 ฉะนั้น. คำว่า **อันตั้งมั่น** ได้แก่ ชื่อว่า
 ตั้งมั่นแล้ว เพราะเป็นศรัทธาอันมาพร้อม
 ด้วยมรรค.

อิทํ วุตตํ โหติ "มหาราช เอเต
 ปุเร นิยุยานิเก กสฺสปุทฺธสฺสเน
 ปุพฺพชิตฺวา ปริสุทฺธสีลา สมณธมฺมํ
 กโรนฺตวา โสตาปตฺติผลํ สจฺจิกิตฺวา
 อรหตฺตํ นิพฺพุตเตตฺตํ อสกุโกนฺตวา ตโต
 จุตวา อิมेषु กนกฺกวิมานेषु อุปฺปนฺนา
 เอเตสํ กสฺสปุทฺธสฺสวาทานํ เอตานิ
 จานานิ, ยานิ ตวํ ราช ปสฺสสึ"ติ
 ปสฺสเสตานิ มหาราชชาติ.

โธ เอวมสฺส อากาสมฺภุจฺจวิมานานิ
 ทสฺสเสตฺวา สกฺกสฺส สนฺติเก อาคมนตฺถาย
 อสฺสสาหํ กโรนฺโต อาห

๕๖๕. "วิทิตานิ เต มหาราช
 อวารสํ ปาปกมฺมินิ
 อโถ กลฺยวณกมฺมานิ
 จานานิ วิทิตานิ เต
 อุกฺขยยานิทานิ ราชสิสิ
 เทวราชสฺส สนฺติเก"ติ.

ท่านกล่าวคำอธิบายนี้ว่า "ข้าแต่มหา-
 ราชเจ้า เทพบุตรเหล่านี้ บวชในศาสนา
 ของพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า กัสสปะ
 อันเป็นนิยานิกรรม ในครั้งก่อน เป็นผู้
 มีศีลบริสุทธิ์บำเพ็ญสมณธรรม กระทำ
 โสตาปตติผลให้แจ้งแล้ว เมื่อไม่สามารถ
 จะยังอรหัตผลให้เกิดได้ ก็เคลื่อนจาก
 ภพนั้น มาบังเกิดในวิมานของเหล่านี้.
 ข้าแต่มหาราช ขอเชิญพระองค์ทอด
 พระเนตรสถานที่ เป็นที่อยู่ของเทพบุตร
 เหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระกัสสป-
 สัมมาสัมพุทธเจ้าเถิด".

มาตลีเทพสารถีนัน แสดงวิมาน
 อันลอยอยู่ในนภากาศ แก่พระเจ้าเนมิ
 อย่างนี้แล้ว เมื่อจะทำความอุตสาหะ
 เพื่อต้องการมาสู่สำนักของท้าวสักกเทวราช
 จึงกราบทูลว่า

๕๖๕. "ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์ทรง
 ทราบสถานที่อยู่ของสัตว์ผู้มีกรรม
 อันเป็นบาปและทรงทราบสถานที่
 สถิตของเหล่าเทพเจ้า ผู้มีกรรม
 งามแล้ว ข้าแต่พระราชา ผู้แสวง
 หาคุณอันใหญ่ เชิญพระองค์เสด็จ
 ขึ้นไปในสำนักของท้าวสักกเทวราช
 บัดนี้เถิด พระเจ้าข้า".

ตตถ อวาสนนฺติ มหาราช ตยา
ปสมเมว เนรยิกานํ อวาสํ ทิสฺวา
ปาปกมฺมีนํ จานานิ วิทิตานิ, อิทานิ
ปน อากาสฏฺจกวิมานานิ ปสฺสนฺเตน
อโถ กลฺยาณกมฺมานํ จานานิ วิทิตานิ,
อิทานิ เต เทวราชสฺส สนฺติเก
สมฺปตฺตี ทฏฺฐํ อฺยุยาหิติ.

เอวญฺจ ปน วตฺวา มาตลฺลิตํ ปุโรโต
รตํ เปเสตฺวา สินฺนํ ปรีวาเรตฺวา
จิตฺเต สตฺตปรีกณฺทปพฺพเต ทสฺเสสิ. เต
ทิสฺวา รมฺภา มาตลฺลิสฺส ปุจฺจิตฺถาวํ
อาวีกโรนฺโต สตฺถา อาห

๕๖๖. "สทฺสฺสยฺตุตฺติํ หยวาทิ
ทิพฺพยานมธิฏฺฐจิตฺโต
ยายมาโน มหาราช
อทฺทา สิทฺนฺตเร นเค

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **สถานที่**
อยู่ ความว่า ข้าแต่มหาราชาเจ้า พระองค์
ทรงทราบสถานที่อยู่แห่งเหล่าสัตว์ผู้มึ
กรรมเป็นบาปแล้ว เพราะทอดพระเนตร
เห็นที่อยู่ของเหล่าสัตว์นรกมาก่อนทีเดียว,
แต่บัดนี้ พระองค์ทอดพระเนตรเห็นวิมาน
อันลอยอยู่ในนภากาศ อนึ่ง ทรงทราบ
ถึงสถานที่อยู่ของเหล่าเทพเจ้า ผู้มีกรรม
อันงามแล้ว, บัดนี้ ขอเชิญพระองค์
เสด็จขึ้นไป เพื่อชมทิพยสมบัติในสำนัก
แห่งท้าวสักกเทวราชเถิด.

ก็แลมาตลิตเทพสารถิ ครั้นกล่าว
อย่างนี้แล้ว ก็ขับเวชยันตราขรตต่อไป
ข้างหน้าชี้ให้ทอดพระเนตรสัตตปรีกณท-
บรรพต ซึ่งตั้งอยู่ล้อมรอบบดินธุบรรพต.
พระศาสตราจารย์ เมื่อจะทรงทำการที่
พระเจ้าเนมิ ทอดพระเนตรเห็นบรรพต
เหล่านั้นแล้ว ตรัสถามมาตลิตเทพสารถิ
ให้ชัดเจน จึงตรัสว่า

๕๖๖. "พระเจ้าเนมิ ประทับอยู่บน
ทิพฺพยาน อันเทียมด้วยม้าสินธพ
ประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว ไปอยู่
ได้ทอดพระเนตรภูเขาหลายเทือก
ในระหว่างมหาสมุทรสี่พันครุ ครั้น

ทิสวานามนุตยิ สุตัง
อิเม เก นาม ปพพตา"ติ.

ตตถ สหสฺสยุตฺตฺตฺตฺติ สิ้นธว-
สหสฺสเสหิ โยชิตัง. หยวาทินฺตฺติ หยเหหิ
นียมานัง. ทิพฺพยานมมฺภิจฺจิตฺติ ทิพฺพยาน
จฺจิตฺติ หุตฺตฺวา ยายมาโน คจฺจนฺตฺติ.
อทฺทาทิ อทฺทส.

สีทฺนุตเรติ สีทฺนุตฺตรมหาสมฺมทฺทสฺส
อนฺตเร. ตสฺมึ กิร สมฺมทฺเท อทฺกั
สุขุมํ โหติ, อนฺตมโส โมรปิจฺจามตฺตํ
ปกฺกชิตฺตํ ปตฺติภูจฺจตฺตํ น สกฺโกติ สีทฺเตว,
ตสฺมา โส "สีทฺนุตฺตรมหาสมฺมทฺโท"ติ
วุจฺจติ. ตสฺส อนฺตเร.

นเคติ ปพฺพเต. เก นามาติ เก
นาม อิเม ปพฺพตาติ.

เอวํ เนมิรณฺฎา ปุณฺโณ มาตฺลิ
เทวปฺตฺโต อาห

ทอดพระเนตรแล้ว ได้ตรัสถาม
มาตลีเทพสารที่ว่า ภูเขาเหล่านี้
ชื่ออะไร".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า อันเทียม
ด้วยม้าสินธพประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว
ได้แก่ ประกอบด้วยม้าสินธพ ๑,๐๐๐ ตัว.
คำว่า ไปอยู่ ได้แก่ นำไปด้วยม้าทั้งหลาย.
คำว่า ประทับอยู่บนทิพยยาน ความว่า
ประทับอยู่บนทิพยยาน ไปอยู่ คือเข้าไป
อยู่. คำว่า ได้ทอดพระเนตร ได้แก่
ได้เห็นแล้ว.

คำว่า สีทันดร ความว่า ในระหว่าง
มหาสมุทรสีทันดร. ได้ยินว่า น้ำใน
มหาสมุทรนั้นเป็นน้ำละเอียด, โดยที่สุด
เพียงแฉวงนกยูงที่เขาโยนลงไป ก็ไม่
สามารถจะลอยอยู่ได้ ย่อมจมลงโดยแท้,
เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกมหาสมุทร
นั้นว่า มหาสมุทรสีทันดร. ในระหว่าง
มหาสมุทรสีทันดรนั้น.

คำว่า ภูเขาหลายเทือก ได้แก่ ภูเขา
ทั้งหลาย. คำว่า ชื่ออะไร ความว่า
ภูเขาเหล่านั้น ชื่ออะไร.

มาตลีเทพบุตร อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้วอย่างนี้ ได้ทูลแถลงว่า

เตสํ ปน อนุดเร เอโก สีนุตรสมุทฺโท.
 อีสินุตรสฺส อนุดเร ยฺคนุทโร นาม,
 โส อีสินุตรโต อุจฺจตโร. เตสํปี
 อนุดเร เอโก สีนุตรสมุทฺโท. ยฺคนุตรสฺส
 อนุดเร เนมินุทโร นาม, โส ยฺคนุตรโต
 อุจฺจตโร. เตสํปี อนุดเร เอโก
 สีนุตรสมุทฺโท. เนมินุตรสฺส อนุดเร
 วินตโก นาม, โส เนมินุตรโต อุจฺจตโร.
 เตสํปี อนุดเร เอโก สีนุตรสมุทฺโท.
 วินตกสฺส อนุดเร อสฺสกณฺโณ นาม,
 โส วินตกโต อุจฺจตโร. เตสํปี อนุดเร
 เอโก สีนุตรสมุทฺโท.

อนุปฺพุทฺทมุคฺคตาติ เอเต สีนุตร-
 สมุทฺเท สตฺต ปฺพุทฺตา อนุปฏิปาภฺยิยา
 สมุคฺคตา โสปาณสฺทิสฺสา หุตฺวา จิตา-

ยานีติ ยเ ตฺวํ มหาราช อิเม
 ปฺพุทฺเต ปสฺสสิ, เอเต จตฺนุํ
 มหาราชานํ อาวาสาติ.

ภูเขากรวิก. แต่ในระหว่างภูเขาทั้งสอง
 นั้น มีมหาสมุทรสี่พันตรสายหนึ่งกั้นอยู่,
 ภูเขายัคันธร อยู่ในระหว่างภูเขาอิสินุตร
 ภูเขายัคันธรมัน สูงกว่าภูเขาอิสินุตร, ใน
 ระหว่างภูเขาทั้งสองแม้นั้น ก็มีมหาสมุทร
 สี่พันตรสายหนึ่งกั้นอยู่ ภูเขาเนมินธร
 อยู่ในระหว่างภูเขายัคันธร ภูเขาเนมินธร
 นั้น สูงกว่าภูเขายัคันธร, ในระหว่างภูเขา
 ทั้งสองแม้นั้น ก็มีมหาสมุทรสี่พันตร
 สายหนึ่งกั้นอยู่. ภูเขาวินตกะอยู่ใน
 ระหว่างภูเขาเนมินธร ภูเขาวินตกะนั้น
 สูงกว่าภูเขาเนมินธร, ในระหว่างภูเขา
 ทั้งสองแม้นั้น ก็มีมหาสมุทรสี่พันตร
 สายหนึ่งกั้นอยู่. ภูเขาอัศสกรรณอยู่ใน
 ระหว่างภูเขาวินตกะ, ภูเขาอัศสกรรณนั้น
 สูงกว่าภูเขาวินตกะ, ในระหว่างภูเขา
 ทั้งสองแม้นั้น ก็มีมหาสมุทรสี่พันตร
 สายหนึ่งกั้นอยู่.

คำว่า สูงขึ้นไปโดยลำดับ ความว่า
 ภูเขาทั้ง ๗ เหล่านี้ สูงขึ้นไปโดยลำดับ
 มีในมหาสมุทรสี่พันตรเป็นเช่นชั้นบันได
 ตั้งอยู่.

คำว่า ภูเขาเหล่าใด ความว่า ข้าแต่
 มหาราชเจ้า ขอเชิญพระองค์จงทอด
 พระเนตรดูภูเขา อันเป็นทิพยสถานที่อยู่
 ของท้าวมหาราชทั้ง ๔.

๕๗๓. จิตตัญญูติ ยี่ อาหุ
 เทวราชปุปเวสนัน
 สุตสสนสสุ คิริโน
 ทวาริ เหติ ปกาสติ.

๕๗๔. อเนกรูปิ รุจิริ
 นานาจิตตติ ปกาสติ
 อากิณฺณณิ อินฺทสทิสฺเสหิ
 พุคฺคฺเมหฺเว สฺรฺกฺขิตฺติ
 ปวิเสเตน ราชิสฺสิ
 อรุขฺมิ ภูมि ปกฺกมา"ติ.

ตตฺถ อเนกรูปนฺติ อเนกชาติกั.
 นานาจิตตนฺติ นานารตฺนจิตฺตริ. ปกาสติติ
 กิณฺณามะตํ ปญฺญาติ. อากิณฺณนฺติ
 สมฺปริวาริตํ.

พุคฺคฺเมหฺเว สฺรฺกฺขิตนฺติ ยถา นาม
 พุคฺคฺเมหิ วา สึเหหิ วา มหาวนฺ
 สฺรฺกฺขิตฺติ, เอรุ อินฺทสทิสฺเสหฺเว สฺรฺกฺขิตฺติ.
 ตาสํ ปนฺ อินฺทปฏิมานํ อารกฺขณตฺถาย

๕๗๓. ประตฺยไค เขาเรียกชื่อว่าจิตฺรญฺญู
 เป็นที่เสด็จเข้าออก แห่งท้าว-
 ลักกเทวราช ก็ประตฺยนี้เป็นประตฺย
 แห่งเทพนคร ตั้งอยู่ในที่สุดแห่ง
 เขาสุทฺถสสนะ ปราบกฏอยู่.

๕๗๔. ประตฺยนี้ มีรูปต่าง ๆ รุ่งเรือง งาม
 วิจิตร ด้วยรัตนะต่าง ๆ มีรูปเช่นกับ
 รูปพระอินทร์แวดล้อมรักษาดีแล้ว
 ปราบกฏดุจปาอันเสื่อโครงทั้งหลาย
 รักษาดีแล้ว ฉะนั้น. ข้าแต่พระราชา
 ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ขอเชิญ
 พระองค์ เสด็จเข้าไปทางประตฺยนี้
 ทรงเหยียบภุมมิภาค อันราบรื่นเกิด
 พระเจ้าข้า".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มีรูป
 ต่าง ๆ ได้แก่ มีรูปจำนวนไม่น้อย. คำว่า
 วิจิตรด้วยรูปต่าง ๆ ได้แก่ วิจิตรด้วย
 รัตนะนานาประการ. คำว่า ปราบกฏ คือ
 ประตฺยนี้ชื่ออะไร ปราบกฏอยู่. คำว่า
 แวดล้อม ได้แก่ ห้อมล้อมแล้ว.

คำว่า ดุจปาอันเสื่อโครงทั้งหลายรักษา
 ดีแล้ว ความว่า ประตฺยนี้ อันรูปเช่น
 พระอินทร์ทั้งหลายรักษาดีแล้ว เหมือน
 ปาใหญ่ อันเสื่อโครงทั้งหลายหรือราชสีห์
 ทั้งหลายรักษาดีแล้ว ฉะนั้น. ก็ความ

จปีตภาโว เอกนิปาเต **กฺลาวกชาตเก**
กเถตพุโพ.

ที่รูปเปรียบพระอินทร์เหล่านั้น อัน
บุญญาภพตั้งไว้แล้ว เพื่อต้องการ
รักษา(เทพนคร) ท่านกล่าวไว้ในกฺลาวก-
ชาดก เอกนิปาต.

กิมภณุมมาหุติ ก็ นาม วทนุติ
ปเวสนนุติ นิขมนปเวสนตถาย สุนิมมิตฺ.
สุทฺสสนฺสุสชาติ โสภณสุทฺสสนฺสุส สีนะรุ-
คิริโน.

คำว่า เขาเรียกชื่ออะไร ได้แก่ เทพ
ทั้งหลายเรียกชื่ออะไร. คำว่า เป็นที่
เสด็จเข้าออก ความว่า ประตูลิขิตรกฎ
นี้ อันบุญญาภพสร้างดีแล้ว เพื่อ
ประโยชน์แก่การเสด็จเข้าออก (แห่ง
ท้าวสักกเทวราช) คำว่า **สุทฺสสนะ**
ความว่า แห่งเขาสิเนรุราชอันงามน่าชม.

ทวารํ เหนตฺติ เอตํ สีนะรุมตถเก
ปติภูจิตฺตสฺส ทสฺสทสฺสโยชนิกสฺส เทวนครสฺส
ทวารํ. **ปวิเสเตนาติ** เอเตน ทฺวาเรน
นครํ ปวิส. ปกาสตีติ ทฺวารโกฏฺจโก
ปญฺญาตตีติ อตุโถ.

คำว่า ก็ประตูนี้ ความว่า ประตู
เทพนครนี้ ประมาณเหมือนโยชน์ตั้งอยู่
บนยอดเขาสิเนรุราช. คำว่า **ขอเชิญ**
พระองค์เสด็จเข้าไปทางประตูนี้ ความว่า
ขอเชิญพระองค์ จงเสด็จเข้าสู่พระนคร
โดยประตูนี้ คำว่า **ปรากฏ** ความว่า
ข้่มประตู ปรากฏอยู่.

อรุขํ ภูมิ ปกฺกมาติ อโรคํ สุวณฺณ-
รชตมณิมยํ นานาปฺปผลฺสมาภิณฺณํ
ทิพฺพภูมिํ ทิพฺพยาเนน อกฺกม
มหาราชชาติ.

คำว่า **ทรงเหยียบภูมิกาคอันราบรื่น**
ความว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า เที่ยงเสด็จ
เหยียบภูมิกาคอันเป็นทิพย์ดาดดา พร้อม
ด้วยดอกไม้ต่าง ๆ ล้วนแล้วด้วยทอง
เงินและแก้วมณี อันहारอยร่าวมิได้
ด้วยทิพยยานเถิด.

เอวณฺจ ปน วตฺวา มาตลึ
เทวนครี ราชานํ ปเวเสสิ. เตน
วุตฺตํ

๕๗๕. "สหสฺสยฺตุตฺติํ หยวาทึ
ทิตฺถพยานมธฺกฺกึจิตฺ
ยายมาโน มหาราช
อทุทา เทวสภํ อิทนฺ"ติ.

โส ทิตฺถพยานเ จิตฺว คจฺจนฺโต
สุทฺตมาเทวสภํ ทิสฺวา มาตลึ ปุจฺฉิ.
โสปีสุส อากฺขิ.

๕๗๖. "ยถา สรเท อากาโส
นีโลภาโส ปทิสฺสตี
ตถูปมํ อิทํ พยฺมหนํ
เวปุริยาสุ นิมฺมิตฺ.

๕๗๗. วิตุตี หิ มํ วินฺทตี สุตฺ ทิสฺวา
ปุจฺฉามิ ตํ มาตลึ เทวสารถึ
อิมํ นุ พยฺมหนํ กิมนฺนุมาหุ

๕๗๘. ตสฺส ปุณฺโง วิยาภาสิ
มาตลึ เทวสารถึ

ก็แล มาตลีเทพสารถึ ครั้นทูล
อย่างนี้แล้ว เชิญให้พระเจ้าเนมิ เสด็จ
เข้าสู่เทพนคร. เพราะเหตุนั้น ท่านจึง
กล่าวว่

๕๗๕. "พระมหाराชาเนมิ ประทับอยู่บน
ทิพยยาน อันเทียมด้วยม้าสินธพ
ประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว เสด็จไปอยู่
ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวสภานี้".

พระเจ้าเนมินั้นประทับบนทิพยยาน
เสด็จไปอยู่ ทอดพระเนตรเห็นเทวสภา
ซึ่งสุธรรมา จึงตรัสถามมาตลีเทพสารถึ.
แม้มาตลีเทพสารถึ ก็ได้ทูลสนอง
แก่พระเจ้าเนมิแล้ว.

๕๗๖ "วิมานนี้ อันบุญญาภพตกแต่ง
แล้ว สว่างไสวออกจากฝาแก้ว
ไพฑูรย์ ดุจดั่งอากาศ สองแสง
เขียวสด ปรากฏในสรทกาล
ฉะนั้น.

๕๗๗. ดูกรมาตลีเทพสารถึ ก็ความปลื้มใจ
ย่อมเกิดแก่เรา เพราะได้เห็นความ
เป็นไปในวิมานนี้ เราขอถามท่าน
วิมานนี้เขาเรียกชื่ออะไร

๕๗๘. มาตลีเทพสารถึ อันพระเจ้าเนมิ
ตรัสถามแล้ว ทราบวิปากแห่ง

วิมานา. **เวฬุริยารุจิราติ** รุจิรวฬุริยา.
จิตฺราติ นานารตนจิตฺรา.

ได้แก่ รุ่งเรืองจากฝาแล้วด้วยแก้วไพฑูริย์.
 คำว่า **งามวิจิตร** ได้แก่ งามวิจิตร
 ด้วยรัตนะต่าง ๆ .

ธารยณฺดีติ อิมํ สภํ เอเต
 อฏฺฐํสาทิเมทา สุกตา ฌมฺภา ธาเรนฺดี.
อินฺทปฺุโรหิตาติ อินฺทํ ปุเร จาริกํ
 กตฺวา ปริวารेतฺวา เทวมนุสฺसानํ
 อตฺถํ จินฺเตนฺตา อจฺจนฺติ.

คำว่า **รองรับไว้** ความว่า เสาทั้งหลาย
 แบ่งออกเป็นเสา ๘ เหลี่ยมเป็นต้นเหล่านี้
 อันบุญกรรมกระทำดีแล้ว ย่อมรองรับ
 เทวสภานี้ไว้. คำว่า **เทพเจ้าชาวดาวดึงส์**
ทั้งปวง แวดล้อมท้าวสักกเทวราช
 ความว่า เทพเจ้าชั้นดาวดึงส์ทั้งหลาย
 แวดล้อมพระอินทร์เทวราช ทำให้เป็น
 ประธานแล้ว ประชุมคิดความเจริญ
 ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ปวิเสตนาติ อิมินา มคฺเคน ยตถ
 เทวา อบุญมบุญํ อณุโมทนฺตา
 อจฺจนฺติ, ตํ จานํ เทวานํ อณุโมทฺนํ
 ปวิส.

คำว่า **ขอเชิญพระองค์เสด็จเข้าไป...**
โดยทางนี้เกิด ความว่า ขอเชิญพระองค์
 เสด็จเข้าไปยังทิพยสถาน อันเป็น
 ที่ประชุมอนุโมทนากันและกัน ของเทวดา
 ทั้งหมด โดยทางนี้เกิด พระเจ้าข้า.

เทวาปิ โข ตสฺสาคมนํ โอลิเกนฺตาว
 นิสีทิสฺสุ. เต "ราชา อาคโต"ติ สุตฺวา
 ทิพฺพคณฺธุภูวาสปฺุผลตฺถา ยาว จิตฺตํ
 ญฺญทฺวารโกฏฺจกา ปฏิมคฺคํ คนฺตฺวา
 มหาสตุตฺตํ คนฺธมาลาทีหิ ปุเชตฺวา
 สฺฐมฺมาเทวสภํ อานยิสฺสุ.

ฝ่ายเทวดาทั้งหลายก็นั่งรอการเสด็จ
 มา ของพระเจ้าเนมิบรมโพธิสัตว์นั้น.
 เทพยดาเหล่านั้นพอได้สดับว่า "พระเจ้า
 เนมิเสด็จมาแล้ว" ก็มีมือถือของหอมธูป
 เครื่องอบและดอกไม้ทิพย์ ได้ไปต้อนรับ
 ทางที่เสด็จมาตั้งแต่ขุมประตูชื่อจิตรกฏ
 บุชาพระมหาสัตว์ ด้วยของหอมและ
 ดอกไม้เป็นต้น นำเสด็จสู่เทวสภาสุวรรณา.

ราชา รถา โอดริตฺวา เทวสภํ ปาวิสฺสิ,
 ตตฺถ นํ เทวา อาสเนน นิมนฺตยีสฺสุ.
 สกุโก อาสเนน เจว กามะหิ จ
 นิมนฺเตสฺสิ. ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา
 อาห

๕๘๒. "ตี เทวา ปฏินนฺทิสฺสุ
 ทิสฺวา ราชานมาคตี
 สุวาคตฺนฺเต มหาราช
 อโถ เต อทฺราคตี
 นิสฺสิททานิ ราชิสฺสิ
 เทวราชสุสฺ สนฺติเก."

๕๘๓. สกุโก ตํ ปฏินนฺทิตฺถ
 เวเทหํ มิถิลคฺคหํ
 นิมนฺตยิตฺถ กามะหิ
 อาสเนน จ วาสโว

๕๘๔. สาธุ โขสิ อนุปฺตโต
 อาวาสํ วสวตฺตนิ
 วส เทเวสุ ราชิสฺสิ

พระราชาสเด็จพระเจ้าลงจากเวษยันทรราชรถแล้ว
 เสด็จเข้าไปสู่เทพสภา. เทพเจ้าทั้งหลาย
 ในเทวสถานนั้นเชิญให้พระองค์ประทับ
 นั่งบนทิพยอาสน์. ฝ่ายท้าวสักกเทวราช
 ก็เชิญให้ประทับนั่งบนทิพยอาสน์ และ
 เสวยความสุขกามทิพย์. พระศาสดา
 เมื่อจะทรงประกาศข้อความนั้น จึงตรัสว่า

๕๘๒. "เทพเจ้าทั้งหลาย เห็นพระเจ้า
 เนรมินั้น เสด็จมาถึงแล้ว ก็พากัน
 ยินดีต้อนรับว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า
 ผู้แสวงหาคุณใหญ่ พระองค์เสด็จ
 มาดีแล้ว อนึ่ง พระองค์มิได้เสด็จ
 มาร้าย ขอเชิญประทับนั่งในที่ใกล้
 ท้าวสักกเทวราช ณ บัดนี้เถิด."

๕๘๓. ท้าวสักกเทวราช ยินดีต้อนรับ
 พระองค์ ผู้เป็นพระราชแห่ง
 ชาววิเทหรัฐ ผู้ทรงสงเคราะห์
 ชาวกรุงมิถิลา ท้าววาสวะทรง
 เชื้อเชิญด้วยทิพยกามารมณ์และ
 อาสนะทิพย์ว่า

๕๘๔. ข้าแต่พระราช ผู้แสวงหาคุณ
 อันใหญ่ เป็นการดีแล้วที่พระองค์
 เสด็จมาถึงทิพยสถานอันเป็นที่อยู่
 ของเทพยดาทั้งหลาย ผู้ยังสิ่งที

สหุพพกามสมิทิสฺสุ
ดาวดีเสสุ เทเวสุ
ภุณฺช กามเ อมานุเส”ติ.

ตตถ ปฏินนุทิสฺสุติ สมฺปิยาเยสุ,
ตฺถุจฺญาว นุตฺวา สมฺปฏิจฺฉิสฺสุ.
สหุพพกามสมิทิสฺสุติ สหุเพสฺส ทิพฺพกามานํ
สมิทิสฺสุตฺเตสุ.

เอวํ สกฺกเณ ทิพฺพกามเหิ เจว
อาสเนน จ นิมนฺตีโต, ตํ สุตฺวา
ราชา ปฏิกฺขิปนฺโต อาห

๕๘๕. “ยถา ยาจิตกํ ยานํ
ยถา อาจิตกํ ธนํ
เอวํ สมฺปทเมเวตี
ยํ ปฺรโต ทานปฺจฺจยา.

๕๘๖. น จาหเมตฺตมิจฺฉามิ
ยํ ปฺรโต ทานปฺจฺจยา

ประสงค์ ให้เป็นไปได้ตามอำนาจ
ขอเชิญพระองค์ ประทับอยู่ในหมู่
เทพเจ้าผู้สำเร็จด้วยทิพยกามารมณ
ทั้งมวล เชิญพระองค์เสวยทิพย-
กามารมณอยู่ ในหมู่เทพเจ้า
ชาวดาวดึงส์เถิด พระเจ้าข้า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ยินดี
ต้อนรับ ได้แก่ ประพฤติเป็นที่รักพร้อม
แล้ว, คือเป็นผู้ยินดีว่าเรjent้อนรับพร้อม
แล้ว. คำว่า ผู้สำเร็จด้วยทิพยกามารมณ
ทั้งมวล ได้แก่ เทพเจ้า ผู้ประกอบ
ด้วยความสำเร็จในทิพยกามทุกอย่าง.

ท้าวสักกเทวราช เชิญพระเจ้าเนมิ
โพธิสัตว์ให้เสวยทิพยกาม และเชื้อเชิญ
ด้วยทิพยอาสน์อย่างนี้แล้ว พระราชา
ได้ทรงสดับเหตุนั้นแล้ว เมื่อจะดำรัสห้าม
จึงตรัสว่า

๕๘๕. “สิ่งใดที่ได้มา เพราะคนอื่นให้
เป็นปัจจัย สิ่งนั้นเปรียบเหมือน
ยาน หรือทรัพย์ที่ยืมเขามา
ฉะนั้น.

๕๘๖. หม่อมฉัน ไม่ปรารถนาสิ่งนั้น
เพราะคนอื่นให้ เป็นปัจจัย

สยั กตานิ ปุณฺณานิ
ตัม เม อาเวณียั ธนั.

๕๘๗. โสหิ คนฺตุวา มนุสฺเสสุ
กาหามิ กุสลั พหุ
ทาเนน สมจฺริยาย
สญฺญเมเน ทเมเน จ
ยั กตฺวา สุขิตฺโต โหติ
น จ ปจฺจนาตฺตปฺปตี"ติ.

ตตฺถ ยั ปฺรโต ทานปจฺจยาติ
ยั ปฺรโต ตสฺส ปฺรสุสฺส ทานปจฺจยา
เตเน ทินฺนตฺตา ลภติ, ตัม ยาจิตฺสทิสฺ
โหติ, ตสฺมา นานั เอตัม อิจฺจามิ.

สยั กตานิตี ยานิ ปน มยฺยา
อตตนา กตานิ ปุณฺณานิ, ตเทเว มม
ปเรหิ อสธารณั. อาเวณียั ธนฺนฺติ
อนุคามิกธนั. สมจฺริยายาติ ตีหิ
ทฺวาเรหิ สมจฺริยาย. สญฺญเมเนกฺติ
สีลฺรกุขเณเน. ทเมนาติ อินฺทฺริยทมเนเน.

บุญทั้งหลาย ที่หม่อมฉันทำเอง
จะเป็นทรัพย์ติดตามหม่อมฉันไป.

๕๘๗. หม่อมฉันนั้น จะกลับไปบำเพ็ญ
กุศลให้มาก ในหมู่มนุษย์ ด้วย
การบริจาคทาน ความประพฤติ
สม่ำเสมอ ความสัจธรรมและการฝึก
อินทรีย์ (เพราะว่า)บุคคลทำบุญ
แล้ว ย่อมมีความสุข และย่อม
ไม่ตามเดือดร้อนในภายหลัง".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สิ่ง
ที่ได้มาเพราะคนอื่นให้เป็นปัจจัย ความว่า
บุคคลยอมได้สิ่งใด เพราะการให้ของ
คนอื่นนั้นเป็นปัจจัย คือเป็นสิ่งของอัน
คนอื่นนั้นให้แล้ว, สิ่งนั้นยอมเป็นเช่นของ
ยืมเขามา, เพราะฉะนั้น หม่อมฉันจึงไม่
ปรารถนาสิ่งนั้น.

คำว่า ... ที่หม่อมฉันทำเอง ความว่า
ก็บุญทั้งหลายใด อันหม่อมฉันทำแล้ว
ด้วยตนเอง บุญของหม่อมฉัน นั้นไม่ทั่วไป
แก่ชนเหล่าอื่น. คำว่า จะเป็นทรัพย์
ติดตาม...ไป ได้แก่ ทรัพย์อันติดตาม
ตนไป. คำว่า ความประพฤติสม่ำเสมอ
ได้แก่ ความประพฤติสม่ำเสมอ ทาง
ไตรทวาร. คำว่า ความสัจธรรม ได้แก่
การรักษาศีล. คำว่า ด้วยการฝึก ได้แก่
การฝึกอินทรีย์.

เอว มหาสตุโต เทวานิ
มธุรสสุเรน ฐมมึ เทเสสิ. เทเสนุโตเยว
มธุรสคณนาย สตุตทิวสานิ จตุวา
เทวคณิ โตเสตุวา เทวคณมชฺเฌ
จิตฺวา มาตลิสฺส คณิ กถนุโต อาห

๕๘๘. พุทฺทกาโร โน ภวึ
มาตลึ เทวสารถึ
โย เม กลฺยาณกมฺมานึ
ปาปานึ ปฏิทฺสฺสยึ”ติ.

ตตฺถ โย เม กลฺยาณกมฺมานึ
ปาปานึ ปฏิทฺสฺสยึ โย เอส
มยฺหึ กลฺยาณกมฺมานึ เทวานญจ
วสนญฺจจานานิ ปาปกมฺมานึ เนรยิกานญจ
จานานิ ทสฺเสสึติ อตฺถโ.

อถ ราชฯ สกุกิ เทวราชานึ
อามนฺเตตุวา “อิจฺจามหึ มหาราช
มธุรสโลกึ คนฺตฺนุ”ติ อาห. สกุกิ

พระมหาสัตรี ทรงแสดงธรรม
แก่เทพยดาทั้งหลาย ด้วยพระสุรเสียง
ไพเราะ. เมื่อทรงแสดงธรรมนั้นแล
ได้ประทับอยู่ ตลอดเจ็ดวัน โดยการนับ
วันในมนุษย์ ยังหมู่เทพยดาให้ยินดีแล้ว
ยืนอยู่ท่ามกลางห้องฟ้า เมื่อจะตรัส
พรรณนา คุณของมาตลีเทพสารถึ
จึงตรัสว่า

๕๘๘. “มาตลีเทพสารถึผู้เจริญ ได้แสดง
สถานที่อยู่ของทวยเทพ ผู้มีกรรม
อันงาม และสถานที่อยู่ของ
สัตว์นรก ผู้มีกรรมอันลามก
แก่เรา ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่เรา”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ได้แสดง
สถานที่อยู่ของทวยเทพผู้มีกรรมอันงาม
และสถานที่อยู่ของสัตว์นรกผู้มีกรรม
อันลามกแก่เรา ความว่า มาตลี
เทพสารถึนี้ใด ได้แสดงสถานที่อยู่ของ
ทวยเทพทั้งหลาย ผู้มีกรรมอันงาม
และสถานที่อยู่ของ สัตว์นรกทั้งหลาย
ผู้มีกรรมอันลามกแก่เรา”.

ลำดับนั้น พระราชาเชษฐาท้าวสักก-
เทวราชมาตรัสว่า “ข้าแต่มหाराช
หม่อมฉัน ปราบธนาเพื่อกลับไปสู

นิพพุตติสสุธา”ติ มหาชนสฺส ธมฺมํ
เทเสสิ.

โส อปรภาเค กปฺเปเน ปลิตสฺส
ชาตภาเว อาริเจเต สฺวณฺณสณฺฑทาเสน
ปลิตํ อุทฺธธาเปตฺวา หตฺถे จเปตฺวา
ตํ ทิสฺวา สํเวคํ อุปฺปาเทตฺวา
กปฺปกสฺส คามวรี ทตฺวา ปพฺพชิตฺตกาโม
หุตฺวา ปุตฺตสฺส รชฺชํ ปฏิจฺฉาเทตฺวา
เตน “กสฺมา เทว ปพฺพชิสฺสสีติ
วุตฺเต ปุตฺตสฺส การณํ อัจฺจิกฺขนฺโต
คาถมาห

“อุตฺตมมฺงฺครุหา มยฺหํ
อิมเ ชาทา วโยหฺรา
ปาตฺตฺกฺตา เทวฺกฺตา
ปพฺพชฺชาสมฺมโย มมฺนฺ”ติ.

ราชา อิมํ คาคํ วตฺวา
ปฺริมราชาโน วีย ปพฺพชิตฺตฺวา ตสฺมีเวว
อมฺพวเน วิหรนฺโต จตฺตาริ พฺรหฺม-
วิหาเร ภาเวตฺวา อปฺริหีนชฺฎมาโน
พฺรหฺมโลกฺุปโค อโหสิ.

ทั้งหลายจักไปเกิดในเทวโลกนั้นเหมือนกัน”
แล้วทรงแสดงธรรมแก่มหาชน.

ในกาลต่อมา พระเจ้าเนมิโพธิสัตว์
นั้น เมื่อพระเกศาหงอกเกิดขึ้น อันนาย
ภุชามาลากราบทูลให้ทรงทราบ รับสั่ง
ให้ถอนพระเกศาหงอกด้วยแหนบทอง
วางไว้บนพระหัตถ์ ทอดพระเนตรเห็น
พระเกศาหงอกนั้นก็ทรงเกิดสลดพระทัย
พระราชทานบ้านส่วย แก่นายภุชามาลา
แล้ว ทรงพระประสงค์จะทรงผนวช
ทรงมอบราชสมบัติ แก่พระราชโอรส
เมื่อพระราชโอรสนั้น ทูลถามว่า “ขอเดชะ
พระองค์จักทรงผนวช เพราะเหตุไร”
เมื่อจะตรัสบอกเหตุ แก่พระราชโอรส
จึงตรัสพระคาถาว่า

“ผมหงอกงอกขึ้นบนศีรษะของเรา
แล้วนี้ ก็นำความหนุ่มไปเสีย
เป็นเทวทูตปรากฏแล้ว สมัยนี้
เป็นกาลสมควรที่เราจะบวช”.

พระราชโอรสตรัสพระคาถานั้นแล้ว
ก็ทรงผนวช ประทับอยู่ ณ อัมพวันนั้น
นั่นเอง เจริญพรหมวิหารสี่มีมานไม่เสื่อม
เป็นผู้บังเกิดในพรหมโลกเหมือนพระราช
ทั้งหลายทุกพระองค์ในกาลก่อน.

ตสุเสว ปพพชิตภาว อารีกโรนโต
สตถา โอสานคาถมาห

๕๘๙. "อิทํ วตฺวา นิมิราชา
เวเทโห มิถิลคฺคโห
ปฺฤยณฺณํ ยชิตฺวาน
สณฺณมํ อชฺฌนฺปาคมี"ติ.

ตตถ อิทํ วตฺวาติ "อตุตมจฺจรหํ
มยฺหนุ"ติ อิทํ คาถํ วตฺวา. ปฺฤยณฺณํ
ยชิตฺวานาติ มหาทานํ ทตฺวา. สณฺณมํ
อชฺฌนฺปาคมีติ สิลสณฺณมํ อูปคโต.
ปฺฤโต ปนสฺส กาลารชฺชโก นาม ตํ
วสิ อูปจฺฉินฺหตีติ.

สตถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อahrtิวา
"น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ ตถาคโต
มหาภินิกฺขมณํ นิกฺขนฺโตเยวา"ติ วตฺวา

พระศาสดา เมื่อจะทรงทำความ
ที่พระเจ้าเนมินั้นเป็นผู้ทรงผนวช ให้แจ้ง
จึงตรัสพระคาถาสุดท้ายว่า

๕๘๙. "พระเจ้าเนมิ พระราชาของ
ชนชาววิเทหรัฐ ผู้ทรงสงเคราะห์
ชาวเมืองมิถิลา ครั้นตรัสพระคาถา
นี้ว่า (ผมหงอกงอกขึ้นบนศีรษะ
ของเราแล้ว สมัยนี้เป็นกาล
สมควร ที่เราจะบวช ดังนี้แล้ว)
ทรงบูชาสัตถุ เป็นอันมาก ทรงเข้า
ถึงความสำรวมแล้ว".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ครั้น
ตรัสพระคาถานี้ ความว่า ครั้นตรัส
พระคาถานี้ว่า "ผมหงอกงอกขึ้นบนศีรษะ
ของเรา" เป็นต้น. คำว่า บูชาสัตถุเป็น
อันมาก ได้แก่ ถวายมหาทาน. คำว่า
เข้าถึงความสำรวมแล้ว ได้แก่ เข้าถึง
ความสำรวมแล้วในศีล. ฝ่ายพระราชา-
โอรสของพระเจ้าเนมิบรมโพธิสัตว์นั้น
ทรงพระนามว่ากาลารชชกะ เข้าไป
ตัดวงศ์นั้น ด้วยประการฉะนี้.

พระศาสดา ทรงนำพระธรรมเทศนา
นี้มาตรัสว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตถาคต
ได้ออกมหาภิเนษกรรมณีในบัดนี้เท่านั้น
ก็หามิได้ แม้ในกาลก่อน ตถาคต

อรรถกถาชาดก ขุททกปิณฑ. ม-ท. ๒๑-๑๘

สจุจاني ปกาเสตุวา ชาตกั สโมธานะสิ
 “ตทา สกุโก อนุรุทุโธ อโหสิ, มาตลี
 อานนุโท อโหสิ, จตุราสีติ. ขตติย-
 สหสฺสานิ พุทฺธปริสา อหะสุ, เนมิราชา
 ปน อหเมว สมุมาสมุพุทุโธ”ติ.

เนมิราชาตทกวรรณนา จตุตถา.

ก็ออกมหาภิเนษกรรมณ์เหมือนกัน” ทรง
 ประกาศสัจจะทั้งหลาย ประมวลชาดกว่า
 “ทำวสัฏกะในกาลนั้น ได้มาเป็นอนุรุทธะ
 มาตลีเทพสารถิ ได้มาเป็นอานนท
 กษัตริย์จำนวน ๘๔,๐๐๐ องค์ ได้มา
 เป็นพุทธบริษัท ส่วนพระเจ้าเนมิ
 มหาสัตว์ ได้มาเป็นเราเอง ผู้สัมมา-
 สัมพุทธเจ้า”.

พรรณนาเนมิราชาตทกที่ ๔ จบ.